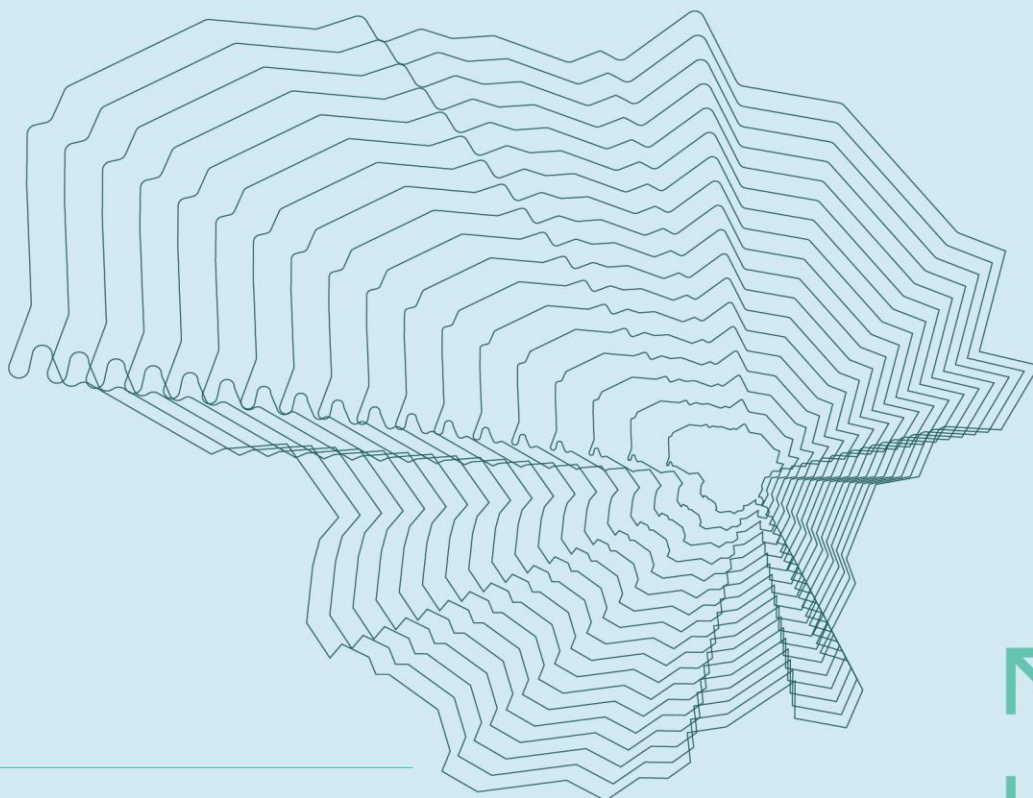
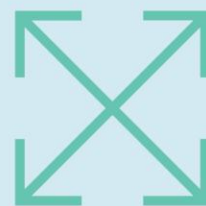

Lietuvos ekonomikos apžvalga

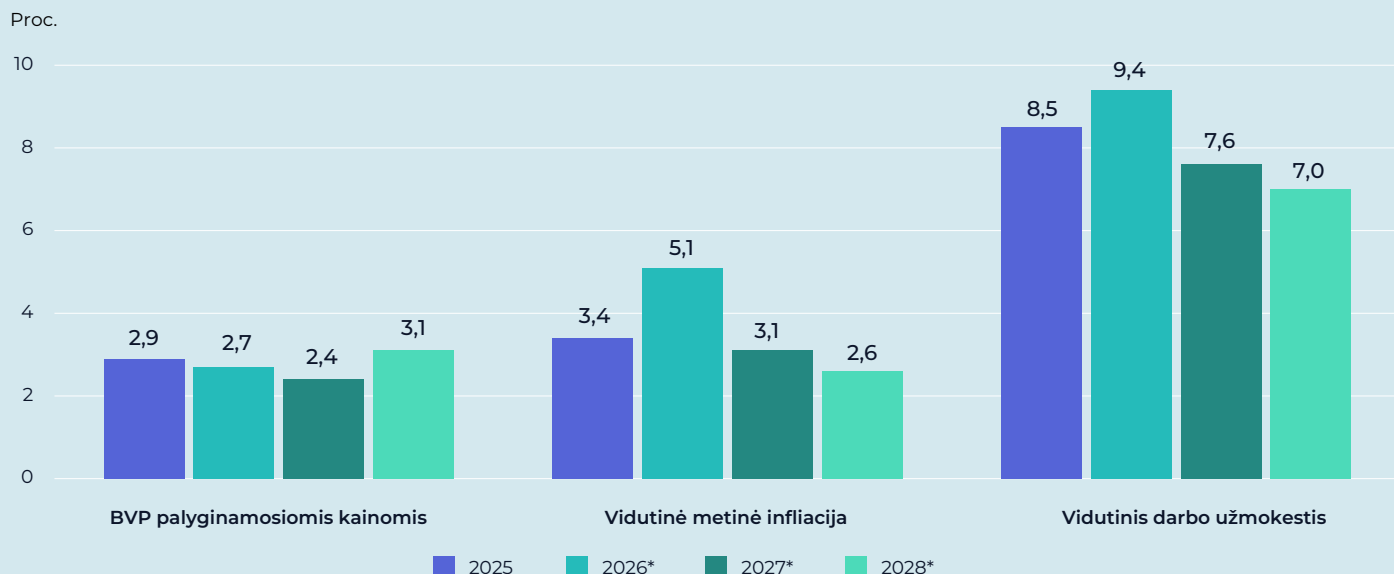
2026 m. rugsėjis

Turinys

Lietuvos ekonomikos raida ir perspektyvos	3
1. Tarptautinė aplinka	6
2. Realusis sektorius	8
1 intarpas. Lietuvos ekonomikos energetinė priklausomybė – judėjimas link atsinaujinančiųjų energijos šaltinių ir mažesnio imlumo energijai	11
2 intarpas. Ar Lietuva prisijaukins dirbtinį intelektą?	15
3 intarpas. II pensijų pakopos reforma: ką rodo šių metų pirmojo pusmečio duomenys?	19
3. Darbo rinka	22
4 intarpas. Gyventojų aktyvumo lygis Lietuvoje – jo raida ir ilgalaikė perspektyva	24
5 intarpas. Išsamiau apie darbo jėgos migraciją Lietuvoje	27
4. Išorės sektorius	32
5. Kainos	35
6. Eurosistemos pinigų politika	37
7. Valdžios sektoriaus finansai	39
6 intarpas. Kiek Lietuvos gyventojai prisideda prie viešųjų finansų ir kiek iš jų gauna?	42
Santrumpos	47

Nepaisant energijos kainų sukrėtimo, Lietuvos ūkio raida tebėra atspari ir stabili – 2026 m. pirmąjį pusmetį Lietuvos ekonomika augo daugiau kaip 3 proc., o šis augimas buvo vienas didžiausių tarp ES šalių.

Aktualiausios rizikos

Konfliktui Artimuosiuose Rytuose tebesitęsiant, geopolitinė įtampa ir neapibrėžtumas dėl ateities tebėra dideli.

Energijos išteklių kainos pastebimai svyruoja – įeigu kainos nusistovėtų aukštesnio lygio, infliacinis spaudimas truktų ilgiau, o ekonomikos augimas būtų lėtesnis.

Ekonomikos aktyvumas

Lietuvos ekonomika geba prisitaikyti prie įvykusių ekonominių sukrėtimų – 2026 m. pirmąjį pusmetį ūkio plėtra paspartėjo iki 3,3 proc.

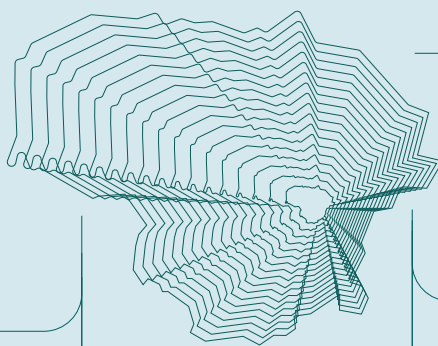
Ateityje ekonomika ir toliau augs: vartojimą palaikys kylanti gyventojų perkamoji galia, investicijas – ES lėšomis finansuojamų projektų įgyvendinimas ir didėjančios išlaidos gynybai, o eksportą – pamažu didėjanti užsienio paklausa.

Darbo rinka

2026 m. pirmąjį pusmetį Lietuvos darbo rinkos padėtis pagerėjo – po pernykščio sąstingio užimtumas vėl didėjo, o nedarbas pastebimai sumažėjo.

Gerėjant darbo rinkos padėčiai, 2026 m. antrąjį ketvirtį darbo užmokesčio augimas paspartėjo iki 10,1 proc.

Artimiausiu laikotarpiu darbo rinkos padėtis ir toliau bus palanki darbuotojams: 2026 m. darbo užmokestis kils 9,4 proc.

Infliacija

Karo Artimuosiuose Rytuose paveiktos energijos kainos labiausiai paspartino kainų lygio augimą – metinė infliacija Lietuvoje gegužės–rugpjūčio mėn. viršijo 5 proc. ribą.

Prie kainų augimo taip pat prisidėjo sparčiai kilęs darbo užmokestis, ypač didinės paslaugų kainos. Tik mažėjusios maisto kainos slopino metinės infliacijos raidą.

2026 m. infliacija vis dar bus padidėjusi, tačiau vėlesniais metais kainos turėtų augti lėčiau, nes pils energijos ištekliai, lėčiau didės darbo užmokestis, o mokesčiai bus didinami mažiau.

Lietuvos ekonomikos raida ir perspektyvos

Pasaulio ekonominės raidos prognozės keičiasi nedaug, jas veikia tiek teigiami, tiek neigiami veiksniai.

Karo veiksmų Artimuosiuose Rytuose nebėra tokie intensyvūs, kokie buvo 2026 m. pavasarį, tačiau tai vis dėlto slopinamai veikia įvairių šalių ekonomikas. Pasaulinės naftos kainos nesiekia 2026 m. kovo–gegužės mėn. stebėtų aukštumų, tačiau, skaičiuojant JAV doleriais, jos beveik trečdaliu didesnės už 2025 m. vidurkį. Gamtinių dujų rinkos pasaulyje mažiau tarpusavyje susijusios, todėl įvairiuose regionuose jos yra pasikeitusios gana nevienodai. Euro zonoje, Lietuvai svarbiausioje rinkoje, dujų kainos, skaičiuojant eurai, yra daugiau nei 60 proc. didesnės už 2025 m. vidurkį. Didelių energijos žaliavų kainų, jų tiekimo sutrikimų ir didesnio neapibrėžtumo poveikį iš dalies atšveria pasaulyje pakilusi informacinių technologijų prekių paklausa, susijusi su suintensyvėjusiu dirbtinio intelekto naudojimu įvairiose ekonominėse veiklose ir šalyse. Tokios prekės daugiausia gaminamos Azijos valstybėse¹, todėl jų ekonominės plėtros prognozės netgi gerinamos. Iš dalies dėl tokio informacinių technologijų ciklo išsivysčiusių Azijos šalių, neapimančios Japonijos, ir besivystančių Azijos šalių, neįskaitant Kinijos, prekių eksportas šių metų sausio–balandžio mėn. buvo net atitinkamai 24,5 ir 10,6 proc. didesnis nei prieš metus². Pasikeitusi informacinių technologijų prekių paklausa palankiai veikia ir kitų regionų gamybos bei paslaugų įmones, todėl pirkimo vadybininkų nuotaikos yra pagerėjusios ne tik Azijos valstybėse, bet ir JAV bei euro zonoje. Pastarojoje gamybos įmonių pirkimo vadybininkų apklausos rodo geriausius rezultatus nuo 2022 m. pirmojo pusmečio, t. y. nuo tada, kai prasidėjo plataus masto karas Ukrainoje. Atsižvelgus į susiklosčiusias aplinkybes, šiuo metu numatoma, kad pasaulio ekonomika 2026–2028 m. augs mažiau nei pastaraisiais metais, tačiau plėtros prognozės peržiūrimos nedaug.

Ūkio aktyvumas Lietuvoje nemenkai didėja, tačiau įvairių ekonominių veiklų raida gerokai skiriasi.

2026 m. pirmąjį pusmetį pastebimai augo apdirbamoji gamyba. Prie to, matyt, prisidėjo stiprėjusi pasaulinė tarptautinė prekyba ir siekis didinti gamybą, nuogaustaujant, kad dėl tebesitęsiančio konflikto Artimuosiuose Rytuose įvairių žaliavų kainos gali kilti. Tarp didesnių pramonės šakų labiausiai ūgtelėjo guminių, plastikinių bei medienos gaminių ir baldų gamyba. Žvelgiant į visą apdirbamosios gamybos apimtį, pastebėtina, kad ji neatsilieka nuo ilgalaikės augimo tendencijos, ją netgi viršija. Reikšmingai pagausėjo ir statybos darbai. Įgyvendinant bendrus su Europos Sąjunga (ES) finansuojamus projektus, ypač padaugėjo inžinerinių statinių statybų. Daugiau atlikta ir gyvenamųjų bei negyvenamųjų pastatų statybos darbų. Pastaraisiais mėnesiais suaktyvėjo ir mažmeninė prekyba. Atsiradus galimybei namų ūkiams atsiimti ir panaudoti lėšas iš antrosios pensijų kaupimo pakopos (APKP) fondų, mažmeninė prekyba jau nuo šių metų kovo mėn. ėmė viršyti iki tol stebėtą augimo tendenciją. Ypač padidėjo prekyba ne maisto prekėmis (garso, vaizdo, informacijos ir ryšių įranga, apranga ir avalynė, baldais ir kt.). Prekyba maisto prekėmis bei maitinimo ir gėrimų teikimo veikla buvo paveikta gerokai mažiau. Kitaip nei minėtos ekonominės veiklos, kai kurios verslo paslaugos augo lėčiau nei anksčiau. Tai ypač buvo pastebima informacijos ir ryšių, profesinių, mokslinių ir techninių paslaugų veiklose.

Ilgą laiką auganti ekonomika palankiai veikia užimtumą, dirbančiųjų ir darbo ieškančiųjų derybines galias. 2026 m. pirmąjį pusmetį nedarbo lygis sudarė 6,8 proc. Palyginti su ankstesnių šešerių metų, kai ekonomika svyravo daugiau, vidurkiu jis buvo apie 0,3 proc. punkto mažesnis. Nedarbas krito miestuose, mažėjo tiek moterų, tiek vyrų nedarbas, krito aktyviausių (25–64 m. amžiaus) gyventojų nedarbas. Prie to prisidėjo augantis darbuotojų poreikis, palankios galimybės įsidarbinti ir jau ilgą laiką juntamas dirbančiųjų trūkumas, gerinantis jų ir ieškančiųjų darbo derybines galias. Darbuotojų trūkumo problemą didina ir mažėjantis darbingo amžiaus gyventojų skaičius. Vidaus demografinės tendencijos yra neigiamos, o grynoji tarptautinė migracija nebėra tokia teigiama, kokia ji buvo prieš kelerius metus³. Per šiuos metus pirmąsias septynis mėnesius grynoji tarptautinė migracija buvo šiek tiek labiau teigiama nei prieš metus, tačiau tai reikšmingai situacijos nekeičia. Įdomu tai, kad tarptautinės migracijos balansą šiemet labiau nei pernai gerina užsienio piliečiai, o grynoji

¹ Valstybės, kuriose šių prekių gamyba yra didžiausia, yra Pietų Korėja, Malaizija, Taivanas ir Tailandas.

² Remiamasi Nyderlandų ekonominės politikos analizės biuro duomenimis, kurie šios medžiagos rengimo metu buvo prieinami iki 2026 m. balandžio mėn. imtinai.

³ 2022 m. į Lietuvą atvyko 72,1 tūkst. asmenų daugiau nei išvyko, 2023 m. – 45,0, 2024 m. – 23,1, o 2025 m. – 16,8 tūkst. asmenų.

Lietuvos piliečių migracija sumažėjo nuo 7,2 iki 0,9 tūkst. asmenų⁴ (tiek dėl padidėjusios Lietuvos piliečių emigracijos, tiek dėl sumažėjusios imigracijos). Nemenkas derybines galias rodo ir darbo atlygio raida. Nors ekonomika patiria įvairių sukrėtimų (didelis neapibrėžtumas tarptautinėje geopolitinėje aplinkoje, pokyčiai tarptautinės prekybos politikoje, reikšmingi žaliavų kainų pasikeitimai, prekių tiekimo grandinių trikdžiai ir kt.), o darbuotojams atitenkanti pridėtinės vertės dalis jau pasiekė istoriškai aukščiausią lygį ir viršija tiek euro zonos, tiek ES vidurkį, darbo užmokestis kyla sparčiai, o augimo tempas lėtėja tik nedaug. Jau maždaug trejus metus darbo atlygio privačiajame sektoriuje pokytis per ketvirtį yra artimas 2,2 proc.⁵, o metinis pokytis jau maždaug dvejus metus yra artimas 8,9 proc. Darbo našumui atsiliekant nuo darbo užmokesčio raidos, darbuotojams atitenkanti pridėtinės vertės dalis nenustoja kilti.

Šalies ekonomika ir toliau palaipsniui augs, tačiau bus ir nemenkų trumpalaikių svyravimų. Kylančios gyventojų pajamos, naudojamos ES paramos lėšos ir didėjanti užsienio paklausa skatinamai veiks ūkio aktyvumą artimiausiais ketvirčiais. Prie to prisidės ir vėl pagerėjusios vartotojų nuotaikos bei gana neblogas, artimas ilgalaikiam vidurkiui, įvairių ekonominių veiklų bendras pasitikėjimas. Tačiau, kitaip nei pastaraisiais mėnesiais, sunku tikėtis reikšmingo papildomo impulso privačiajam vartojimui, nes tikėtina, kad norintieji išleisti iš APKP fondų atsiimtas lėšas jau panaudojo nemažą jų dalį. Tai nereiškia, kad jos nebus skiriamos vartojimui ateityje, tačiau, veikiausiai, artimiausiu metu nesukels reikšmingo papildomo postūmio vidaus paklausai. Dėl didesnės palyginamosios bazės poveikis gali būti netgi neigiamas (tiek 2026 m. antrąją pusę, tiek 2027 m.). Namų ūkių finansinė padėtis gana gera, jau ilgą laiką gyventojai gauna daugiau pajamų, nei išleidžia, taupymo norma yra gerokai pakilusi, tad ir lėšas, atsiimtas iš APKP fondų, jie vartojimui skiria tik ribotai ir mažiau, nei tikėtasi anksčiau. Tiesa, dalį šių lėšų gyventojai gali išleisti vėliau, kai labiau bus juntamas pakilusių kainų poveikis, pavyzdžiui, vėlyvą rudenį ir žiemą atsiskaitydami už šilumos energiją. Tačiau vėlgi tai nebus papildomas postūmis privačiajam vartojimui. Tai daugiau veiks kaip veiksnys, švelninantis didesnių kainų įtaką. Banguojanti, kaip numatoma, bus ir investicijų raida. Baigiant įgyvendinti Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės projektus ir padidėjus išlaidoms gynybos srityje, šiemet investicijos augs santykinai daugiau, o paskesniais prognozuojamais metais – mažiau. Labiau stabilizuojamai ekonomiką veiks užsienio paklausa. Didėjančios investicijos į dirbtinį intelektą, gausesnės įvairių šalių išlaidos gynybai ir ilgainiui mažėjančios energijos žaliavų kainos pamažu didins pasaulinę tarptautinę prekybą, taigi ir Lietuvos eksporto paklausą visu prognozuojamu laikotarpiu. Numatoma, kad šiemet paaugęs 2,7 proc., 2027 m., išnykus teigiamam lėšų atsiėmimo iš APKP fondų poveikiui ir dėl didesnės palyginamosios bazės atsiradus neigiamam poveikiui, realusis bendrasis vidaus produktas (BVP) padidės 2,4, o 2028 m., ekonomikai grįžtant į labiau įprastą plėtros trajektoriją, – 3,1 proc.

Metinė infliacija vis dar didėja, tačiau lėtesniu tempu. Prasidėjus karui Artimuosiuose Rytuose pastebimai šoktelėjusi metinė infliacija Lietuvoje pastaraisiais mėnesiais vis dar didėjo, tačiau palyginti lėtesniu tempu. Remiantis išankstiniais duomenimis, rugpjūčio mėn. ji sudarė 5,8 proc. Apie penktadaliu per metus pakilusios energijos kainos darė didžiausią įtaką infliacijos padidėjimui ir apskritai sudarė didžiausią dalį infliacijos struktūroje. Degalai, medienos kuras ir šilumos energija buvo tos energijos prekės, kurios per metus brango sparčiausiai⁶. Jų raidą veikė vis dar didesnės nei prieš karą Artimuosiuose Rytuose naftos kainos, pakilusios dujų kainos, lengvatinio pridėtinės vertės mokesčio tarifo centralizuotam šildymui ir malkoms panaikinimas bei didesnė medienos kuro paklausa po šaltesnio nei įprastai praėjusio šildymo sezono. Pabrangę degalai darė įtaką ir paslaugų kainų raidai. Labiausiai paveiktos buvo transporto paslaugos, kurios pastaraisiais mėnesiais brango maždaug dešimtadaliu per metus ir svariai prisidėjo prie spartesnio bendro paslaugų kainų didėjimo, liepos mėn. siekusio 6,6 proc. Pastaraisiais mėnesiais šiek tiek paspartėjo ir pramonės prekių kainų augimas, liepos mėn. sudaręs 1,1 proc. Šioms tendencijoms įtaką darė padidėjęs spaudimas kainoms prekių gamybos grandyje – importuotos ilgalaikio vartojimo prekės vis dar buvo pigesnės nei prieš metus, tačiau, brangstant importuotoms tarpinio vartojimo prekėms, apdirbamosios gamybos gamintojų kainų augimas vidaus rinkoje

⁴ Lyginami 2025 ir 2026 m. pirmųjų septynių mėnesių duomenys.

⁵ Remiamasi pagal sezoniškumą pakoreguotais duomenimis.

⁶ Degalai ir medienos kuras liepos mėn. pabrangė apie ketvirtadaliu, o šilumos energija – daugiau nei 40 proc.

padidėjo iki maždaug 5 proc. Minėtų prekių ir paslaugų grupių kainų didėjimą iš dalies atsvėrė lėtesniu metiniu tempu kilusios maisto kainos. Dėl sumažėjusio spaudimo tiekimo grandinėje maisto prekės, neapimant alkoholinių gėrimų ir tabako, pastaruoju metu jau buvo pigesnės nei tuo pačiu laikotarpiu prieš metus.

Infliacija šiemet vis dar bus padidėjusi, bet vėlesniais metais kainų augimas menks. Prognozuojama, kad šių metų kitais mėnesiais metinė infliacija dar padidės, o vidutinė metinė infliacija šiemet sudarys 5,1 proc. Pagrindinė infliaciją lemianti sudedamoji dalis, priešingai nei ankstesniais metais, bus energija. Vėlesniais metais daugiausia dėl mažėjančių energijos išteklių kainų, mažiau kilsiančių mokesčių ir lėtesnio darbo užmokesčio augimo vidutinė metinė infliacija kris ir 2027 m. sudarys 3,1, o 2028 m. – 2,6 proc.

Numatoma Lietuvos ekonomikos raida

	2026 m. rugsėjo mėn. prognozė ^a			2026 m. birželio mėn. prognozė		
	2026 ^b	2027 ^b	2028 ^b	2026 ^b	2027 ^b	2028 ^b
Kainų ir sąnaudų kaita (% , pokytis per metus)						
Vidutinė metinė infliacija pagal SVKI ^e	5,1	3,1	2,6	5,1	3,0	2,6
BVP defliatorius ^c	5,0	3,3	3,1	4,2	3,1	3,0
Darbo užmokestis	9,4	7,6	7,0	8,7	6,9	7,2
Importo defliatorius ^c	5,9	3,6	1,3	7,5	2,4	1,3
Eksporto defliatorius ^c	6,3	3,0	1,8	6,8	1,9	1,5
Ekonominis aktyvumas (palyginamosiomis kainomis; %, pokytis per metus)						
BVP ^c	2,7	2,4	3,1	2,7	2,0	3,3
Privačiojo vartojimo išlaidos ^c	3,0	1,0	3,0	4,1	-0,2	4,6
Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidos ^c	0,4	0,4	0,4	0,2	0,4	0,4
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas ^c	8,2	5,7	5,1	10,1	3,7	4,6
Prekių ir paslaugų eksportas ^c	4,8	3,6	3,6	0,4	3,6	3,7
Prekių ir paslaugų importas ^c	7,8	2,6	3,8	3,9	2,5	4,6
Darbo rinka						
Nedarbo lygis (vidutinis metinis; %, palyginti su darbo jėga)	6,7	6,6	6,6	6,8	6,7	6,6
Užimtųjų skaičius (% , pokytis per metus) ^d	0,1	-0,3	-0,3	0,3	-0,3	-0,2
Išorės sektorius (% , palyginti su BVP)						
Prekių ir paslaugų balansas	2,3	2,5	2,7	1,0	1,5	1,0
Einamosios sąskaitos balansas	-1,0	-0,8	-0,7	-1,9	-1,6	-2,4
Einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas	1,1	0,2	0,3	0,5	-0,5	-1,5

^a Makroekonominių rodiklių prognozės parengtos remiantis tarptautinės aplinkos prielaidomis, sudarytomis pagal informaciją, paskelbtą iki 2026 m. rugpjūčio 19 d., ir kitais duomenimis bei informacija, paskelbta iki 2026 m. rugsėjo 1 d.

^b Prognozė.

^c Pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką.

^d Nacionalinių sąskaitų duomenys; užimtųjų skaičius apibrėžiamas pagal vidaus koncepciją.

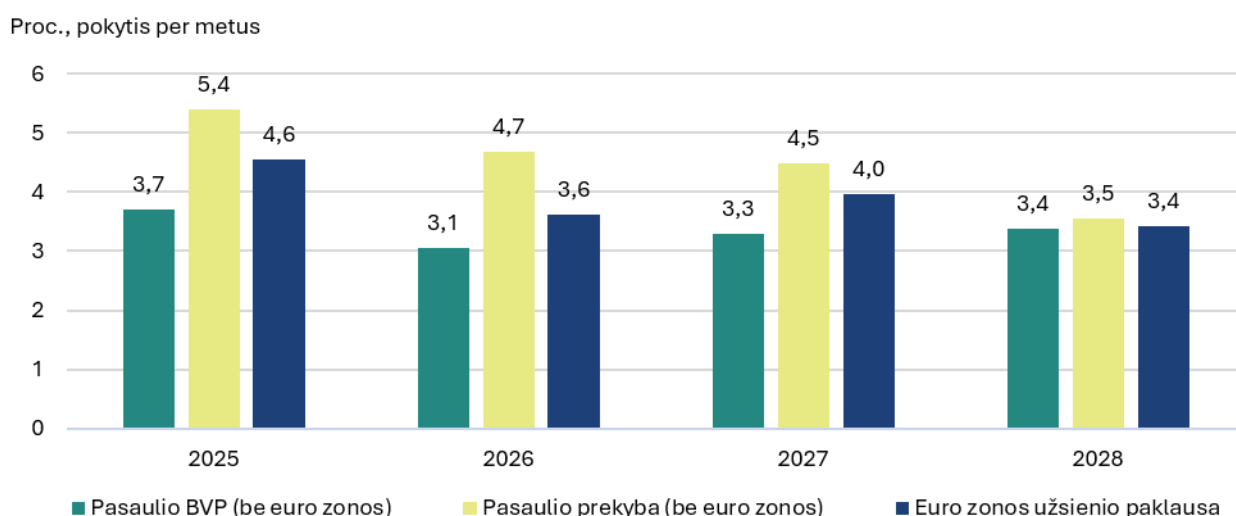
^e Suderintas vartotojų kainų indeksas.

1. Tarptautinė aplinka

Pasaulio ekonomika Irano karo sukeltą energijos kainų sukrėtimą iki šiol atlaikė geriau, nei tikėtasi, tačiau jos augimas ir toliau bus nuosaikus. Pasaulio BVP augimas, 2025 m. sudaręs 3,5, šiais metais turėtų sulėtėti iki 3,0, o 2027 m. vėl paspartėti iki 3,4 proc.⁷ Neigiamą karo Artimuosiuose Rytuose poveikį iš dalies atsveria dėl spartėjančio dirbtinio intelekto (DI) diegimo didėjanti technologijų sektoriaus plėtra. Nors pasaulio ekonomikos aktyvumas lėtėjo, tarptautinė prekyba ir euro zonos užsienio paklausa tebebuvo atsparios ir turėtų augti gerokai sparčiau už pasaulio ekonomiką (žr. 1 pav.). Kita vertus, dėl pabrangusių energijos ir maisto žaliavų pasaulinė bendroji infliacija 2026 m. padidės iki 4,7, o 2027 m. sumažės iki 3,9 proc.

Tarptautinės prekybos ir euro zonos užsienio paklausos augimas šiek tiek sulėtės, tačiau ir toliau bus spartus.

1 pav. Pasaulio prekybos, euro zonos užsienio paklausos ir pasaulio BVP augimas

Šaltinis: ECB.

JAV ekonomika tebeauga gana sparčiai, o jos augimą toliau palaiko privatusis vartojimas bei didėjančios investicijos į DI infrastruktūrą. Prognozuojama, kad JAV BVP 2026 m. augs 2,3, o 2027 m. – 2,2 proc.⁸

Ekonominį aktyvumą palaikys fiskalinė politika, palankios finansavimo sąlygos, ankstesnio palūkanų normų mažinimo ciklo poveikis, didelis darbo našumas ir investicijos į technologijas⁹. Nors karo Artimuosiuose Rytuose poveikis JAV ekonomikai turėtų būti mažesnis nei ES ir Pietryčių Azijoje, tačiau jo padariniai kartu su prekybos ribojimais neigiamai veiks šalies ekonomikos raidą. Infliacija lėtės tik pamažu, nes mažėjančią energijos kainų poveikį iš dalies atsvers atspari paklausa ir didesnės su DI susijusio importo kainos – prognozuojama, kad grynoji infliacija prie 2 proc. tikslo turėtų priartėti tik 2027 m. pabaigoje.

Kinijos ekonomikos augimo modelis tebėra vienas iš labiausiai nesubalansuotų pasaulyje: augimą palaiko atsparus eksportas ir didėjančios investicijos į DI infrastruktūrą, tačiau jį slopina vangį vidaus paklausa.

Prognozuojama, kad Kinijos BVP augimas šiemet sulėtės iki 4,6, o 2027 m. – iki 4,1 proc.¹⁰ dėl nedidelės vidaus paklausos ir struktūrinių veiksnių (tebesitęsiančio NT rinkos nuosmukio, mažėjančios darbo jėgos pasiūlos ir lėčiau kylančio darbo našumo). Artimiausiu metu ekonomikos augimą palaikys fiskalinės skatinimo priemonės ir

⁷ TVF makroekonominės prognozės, 2026 m. liepa.

⁸ Ten pat.

⁹ Vertinama, kad su DI susijusios investicijos 2025 m. JAV BVP augimą padidino apie 0,5 proc. punkto (TVF makroekonominės prognozės, 2026 m. balandis).

¹⁰ TVF makroekonominės prognozės, 2026 m. liepa.

mažesni, nei anksčiau manyta¹¹, JAV muitai Kinijos prekėms. Be to, sumažėjusį eksportą į JAV iš dalies toliau kompensuos prekybos srautų nukreipimas į kitas Azijos šalis, Afriką ir Europą. Infliacija turėtų pamažu didėti, tačiau didesnių naftos kainų poveikis vartotojų kainoms Kinijoje tebėra ribotas dėl degalų kainų reguliavimo, perteklinių gamybos pajėgumų, sukauptų naftos atsargų ir alternatyvių energijos šaltinių.

Euro zonos ekonomika ir toliau bus atspari: nepaisant didelių energijos kainų ir eksporto

konkurencingumo problemų, nuosaikų augimą palaikys atsigauananti vidaus paklausa. Prognozuojama, kad euro zonos BVP augimas sulėtės nuo 1,3 proc. (2025 m.) iki 0,9 proc. (2026 m.), o 2027 m. vėl paspartės iki 1,4 proc.¹² Šiais metais dėl brangstančios energijos ir padidėjusio neapibrėžtumo lėčiau augs privatusis vartojimas ir investicijos, tačiau vėliau vidaus paklausą turėtų skatinti atsigauančios realiosios pajamos, atspari darbo rinka, didesnės valdžios sektoriaus išlaidos infrastruktūrai bei gynybai (ypač Vokietijoje) ir investicijos į DI. Bendroji infliacija dėl energijos kainų sukrėtimo 2026 m. turėtų padidėti iki 3,0, o 2027 m. sumažėti iki 2,5 proc.

Didžiausios euro zonos ekonomikos ir svarbiausios Lietuvos prekybos partnerės Vokietijos ekonomika atsigaus lėtai – energijos kainų sukrėtimas trumpuoju laikotarpiu slopins vidaus paklausą, o plėtrą daugiausia palaikys ekspansinė fiskalinė politika. Prognozuojama, kad BVP 2026 m. padidės iki 0,7, o 2027 m. – 1,0 proc.¹³ Vokietijos eksportas augs lėčiau nei pagrindinės Vokietijos eksporto rinkos, todėl dėl struktūrinių konkurencingumo problemų šalies dalis pasaulio eksporto rinkoje toliau trauksis. Privatųjį vartojimą ribos lėtesnis realiojo darbo užmokesčio augimas ir didėjanti taupymo norma, o verslo investicijas – neapibrėžtumas ir griežtesnės finansavimo sąlygos. 2026–2027 m. ekonomikos augimą reikšmingai skatins ekspansinė fiskalinė politika, ypač didėjančios išlaidos gynybai ir infrastruktūrai. Dėl pabrangusių energijos išteklių infliacija 2026 m. padidės iki 2,9, o 2027 m. sumažės iki 2,7 proc.¹⁴

Lenkijos, antros pagal svarbą Lietuvos prekybos partnerės, ekonomika turėtų ir toliau augti vienu iš sparčiausių tempų ES – jos augimą palaikys intensyvaus ES fondų lėšų panaudojimo skatinamos investicijos ir ekspansinė fiskalinė politika, dėl kurios sparčiai didės valdžios sektoriaus skola. BVP 2026 m. turėtų augti 3,7, o 2027 m. – 2,8 proc.¹⁵ Privatusis vartojimas ir toliau bus svarbus augimo veiksnys: dėl didesnės infliacijos ir mažiau didėjančių realiųjų pajamų jis augs lėčiau, tačiau šį poveikį iš dalies kompensuos mažėjanti istoriškai didelė taupymo norma. Kitąmet, sumažėjus ES fondų lėšų naudojimui, investicijos ir ekonomika augs lėčiau, tačiau kartu pamažu blės neigiamas energijos kainų sukrėtimo poveikis. Bendroji infliacija 2026 m. turėtų sudaryti 2,9, 2027 m., silpnėjant sąnaudų ir darbo užmokesčio spaudimui, sumažėti iki 2,7 proc.

Latvijos ir Estijos ekonomikos augs nuosaikiai. Latvijos BVP 2026 m. turėtų sudaryti 2,0, o 2027 m. – 2,4 proc.¹⁶ Neigiamą išorės sukrėtimų poveikį iš dalies atvers investicijos į gynybos ir dvejopos paskirties prekių gamybą bei kiti stambūs viešieji projektai, tačiau spartesnį augimą ribos mažesnė išorės paklausa ir padidėjęs namų ūkių bei privačių investuotojų atsargumas. Bendroji infliacija 2026 m. turėtų siekti 3,6, o 2027 m. – 3,8 proc. Estijos ekonomikos augimą artimiausiu metu daugiausia palaikys didelė vidaus paklausa, kurią skatins ekspansinė fiskalinė politika. BVP 2026 m. turėtų augti 2,4, 2027 m. – 2,5 proc., tačiau sparčiai didėjantis valdžios sektoriaus deficitas, 2026 m. sieksiantis apie 4,2 proc. BVP, ir vis dar vangios privačiosios

¹¹ Prieš metus ECB tarptautinės aplinkos prognozėse buvo daroma prielaida, kad efektyvusis JAV muitų tarifas sudaro 18,7 proc., tačiau, sumažinus dalį muitų ir kai kurioms prekėms pritaikius išimtis, net ir po naujų muitų įvedimo liepos mėn., jis sumažėjo iki 13,4 proc. (ECB tarptautinės aplinkos prognozės, 2026 m. rugsėjis).

¹² ECB makroekonominės prognozės, 2026 m. rugsėjis.

¹³ TVF makroekonominės prognozės, 2026 m. liepa.

¹⁴ Vokietijos Bundesbanko makroekonominės prognozės, 2026 m. birželis.

¹⁵ Lenkijos centrinio banko makroekonominės prognozės, 2026 m. liepa.

¹⁶ Latvijos nacionalinio banko makroekonominės prognozės, 2026 m. birželis.

investicijos kelia rizikų tvaresniam augimui¹⁷. Bendroji infliacija 2026 m. turėtų siekti 3,4, o 2027 m. sumažėti iki 2,7 proc.

2. Realusis sektorius

2026 m. pirmąjį pusmetį Lietuvos ekonomikos augimas buvo netolygus: pirmąjį ketvirtį fiksuotas

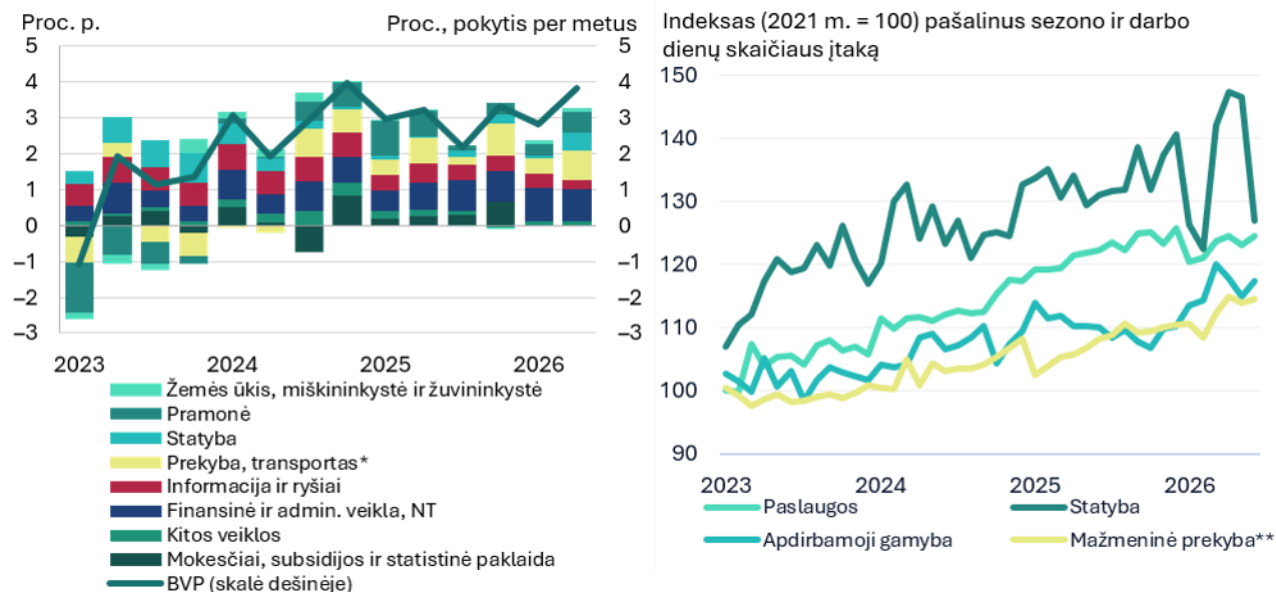
sulėtėjimas, o antrąjį ketvirtį – spartus augimas. Ketvirtinis pokytis pirmąjį ketvirtį buvo neigiamas ir siekė –0,1, o antrąjį ketvirtį – 1,7 proc.; metinis augimas sudarė atitinkamai 2,8 ir 3,8 proc. (žr. 2 pav.). 2026 m. pirmąjį pusmetį BVP per metus paaugo 3,3 proc. Prie pirmojo pusmečio ekonomikos augimo daugiausia prisidėjo prekybos, transporto, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veiklos, apdirbamoji gamyba ir statybos sektorius, ypač sparčiai augusi inžinerinių statinių statyba. Pastarosios augimą, tikėtina, skatino išaugusios viešojo sektoriaus investicijos į infrastruktūrą, įskaitant gynybos infrastruktūrą. O informacijos ir ryšių sektoriaus plėtra buvo nuosaikesnė. Šio sektoriaus veiklos ketvirtinis augimas pirmąjį ketvirtį buvo neigiamas ir sudarė –0,4 proc., o antrąjį ketvirtį – apie –0,01 proc., nors metinis augimas – atitinkamai 7,3 ir 4 proc. Paslaugų sektoriaus įmonių nuotaikos gerėjo – palankiau vertinta dabartinė verslo padėtis ir gerėjo išorės paklausos lūkesčiai.

Pramonė šių metų pirmąjį pusmetį per metus padidėjo 2,5 proc. Pramonės produkcija pirmąjį ketvirtį augo sparčiai – 6,9 proc. ketvirtiniu ir 3,3 proc. metiniu tempu, tačiau antrąjį ketvirtį ketvirtinis augimas tapo nedaug neigiamas (–0,3 %), nors metinis augimas ir toliau buvo spartus – 5,2 proc. Iš pramonės šakų daugiausia prie pusmečio augimo prisidėjo naftos perdirbimo produktai – jų gamyba pirmąjį ketvirtį didėjo daugiau kaip 13 proc., o antrąjį ketvirtį šiek tiek susitraukė (–1,5 %). Chemijos pramonė pirmąjį ketvirtį augo 7,4, tačiau antrąjį ketvirtį smuko 9,2 proc., produkcijai pasiekus ankstesnį, netgi šiek tiek žemesnį lygį. Tai daugiausia nulėmė sumažėjusi trąšų gamyba. Dėl didelių dujų kainų ir taršos leidimų sąnaudų trąšų gamyba Lietuvoje jau kurį laiką yra mažesnė už pajėgumų ribą. Trąšų gamintojų rezultatai ateityje priklausys nuo dujų bei trąšų kainų, kurioms didelę įtaką turės situacija Hormuzo sąsiauryje. Prekių eksportas augo abu ketvirčius – atitinkamai 1,4 ir 0,6 proc. Žvelgiant į trumpalaikę perspektyvą, pažymėtina, kad apdirbamosios gamybos įmonių pasitikėjimas antrąjį ketvirtį mažėjo – prastėjo gamybos lūkesčiai, didėjo pagamintos produkcijos atsargos, tačiau liepos mėn. pasitikėjimas ir lūkesčiai šiek tiek pagerėjo.

Prie pirmojo pusmečio ekonomikos augimo daugiausia prisidėjo prekybos, transporto, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veiklos, apdirbamoji gamyba ir statybos sektorius.

¹⁷ Estijos nacionalinio banko makroekonominės prognozės, 2026 m. birželis.

2 pav. BVP raida ir kaitos veiksniai (gamybos metodu, grafikas kairėje) bei apdirbamosios gamybos, mažmeninės prekybos, statybos ir paslaugų raida (grafikas dešinėje)

Šaltiniai: VDA ir Lietuvos banko skaičiavimai.

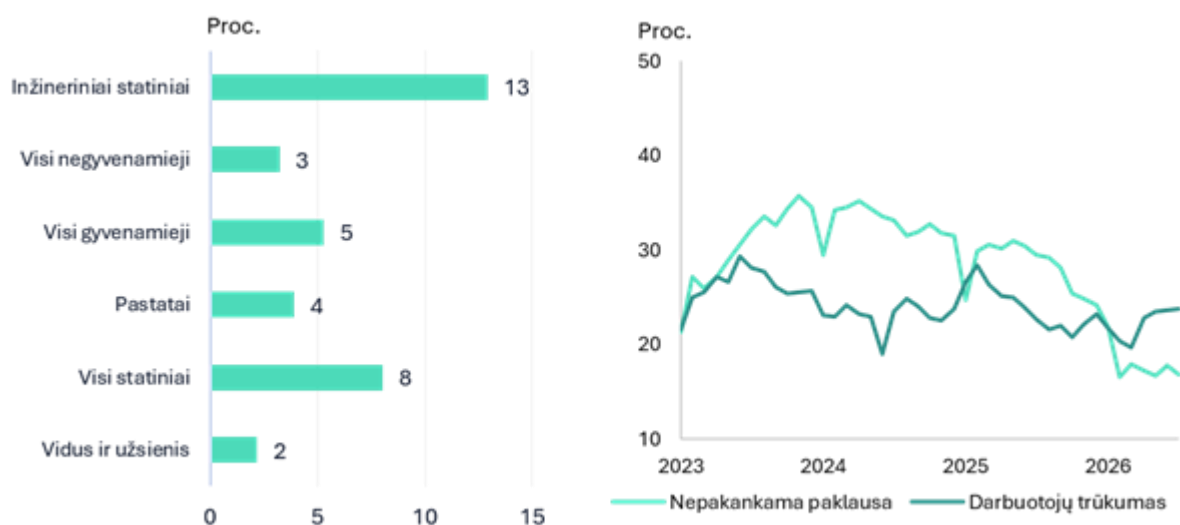
* Veikla taip pat apima apgyvendinimo ir maitinimo paslaugas.

**Išskyrus variklinių transporto priemonių ir motociklų prekybą.

Statybos sektoriaus raida pirmąjį ir antrąjį ketvirčiais smarkiai skyrėsi. Pirmąjį ketvirtį sektorius susitraukė (ketvirtinis augimas –1,9 %), tačiau antrąjį ketvirtį statybos sektorius atsigavo (ketvirtinis augimas – 6,1 %).

Pirmąjį pusmetį, palyginti su tuo pačiu praėjusių metų laikotarpiu, statybos darbų apimtis Lietuvoje padidėjo 8, o ypač sparčiai augo inžinerinių statinių statyba – 12,9 proc. Inžinerinių statinių statybos augimą, tikėtina, skatino didėjančios viešojo sektoriaus investicijos į infrastruktūrą, įskaitant gynybos infrastruktūrą. Taip pat vis mažesnė statybos įmonių dalis nurodo paklausos trūkumą (žr. 3 pav.), o tai leidžia manyti, kad, išsprendus darbo jėgos trūkumo problemą, statybos sektorius turėtų toliau augti.

3 pav. Statybos sektoriaus antrojo pusmečio metiniai pokyčiai (grafikas kairėje) ir statybos įmonių nurodomi jų veiklą ribojantys veiksniai (grafikas dešinėje)

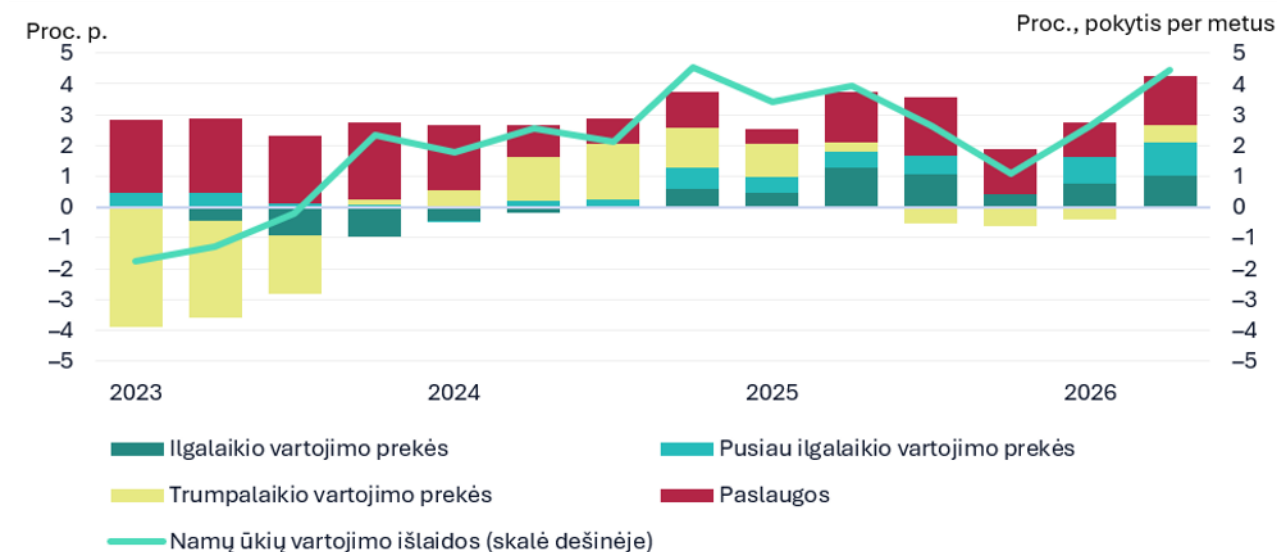

Šaltiniai: VDA ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Mažmeninė prekyba antrąjį ketvirtį augo sparčiai, o rinkos paslaugų sektoriaus plėtra buvo nuosaikesnė. Mažmeninės prekybos apyvarta (išskyrus variklinių transporto priemonių prekybą) padidėjo 3,6 proc. ketvirtiniu ir 7 proc. metiniu tempu. Prekybos augimą palaikė didėjanti gyventojų perkamoji galia – darbo užmokestis pirmąjį ketvirtį išaugo 9,3 proc. – ir namų ūkių vartojimas (žr. 4 pav.), kurį papildomai paskatino II pensijų pakopos reforma (plačiau skaitykite 3 intarpe). Vartotojų pasitikėjimas pagerėjo, tačiau mažmeninės prekybos sektoriaus pasitikėjimas gegužės mėn. sumažėjo ir birželio mėn. toliau prastėjo, daugiausia dėl suprastėjusių verslo aktyvumo lūkesčių.

Apskritai, 2026 m. pirmojo pusmečio ekonomikos plėtrą palaikė didėjanti perkamoji galia ir namų ūkių vartojimas.

4 pav. Namų ūkio vartojimo raida ir jos kaitos veiksniai

Šaltiniai: VDA ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Investicijos tebėra svarbus tolesnės ekonomikos plėtros veiksnys, o jų perspektyvas 2026 m. turėtų palaikyti didesnės viešojo sektoriaus investicijos ir atsigaunanti privačių įmonių investicijų paklausa. Nors pirmąjį ketvirtį bendras investicijų augimas sulėtėjo, antrąjį ketvirtį investicijų raidą palaikė išaugusi statybos apimtis, ypač inžinerinių statinių statyba. Tikimasi, kad investicijų augimas ir toliau didės, tam įtakos turės didesnės valdžios sektoriaus investicijos, įskaitant išlaidas gynybai ir infrastruktūrai, taip pat ES fondų lėšų panaudojimas. Numatoma, kad 2026 m. investicijos augs 8,2, 2027 m. – 5,7, o 2028 m. – 5,1 proc.

Žvelgiant plačiau, ekonomikos augimą ir toliau turėtų palaikyti vidaus paklausa, ypač namų ūkių vartojimas ir investicijos. Vartojimo augimą papildomai skatins iš II pensijų pakopos atsiimtose lėšos – duomenys rodo, kad didelė dalis gyventojų gautų lėšų dar nėra išleista, todėl reformos poveikis vartojimui gali būti juntamas ir artimiausiais ketvirčiais. Išorės paklausos perspektyvos gerėja, tačiau pasaulio ekonomikos raidą ir toliau gaubia didelis neapibrėžtumas, kurį didina geopolitinė įtampa ir rizikos, susijusios su energijos išteklių tiekimu, įskaitant per Hormuzo sąsiaurį. Prognozuojama, kad 2026 m. realusis BVP augs 2,7, o 2027 ir 2028 m. – atitinkamai 2,4 ir 3,1 proc.

1 intarpas. Lietuvos ekonomikos energetinė priklausomybė – judėjimas link atsinaujinančiųjų energijos šaltinių ir mažesnio imlumo energijai

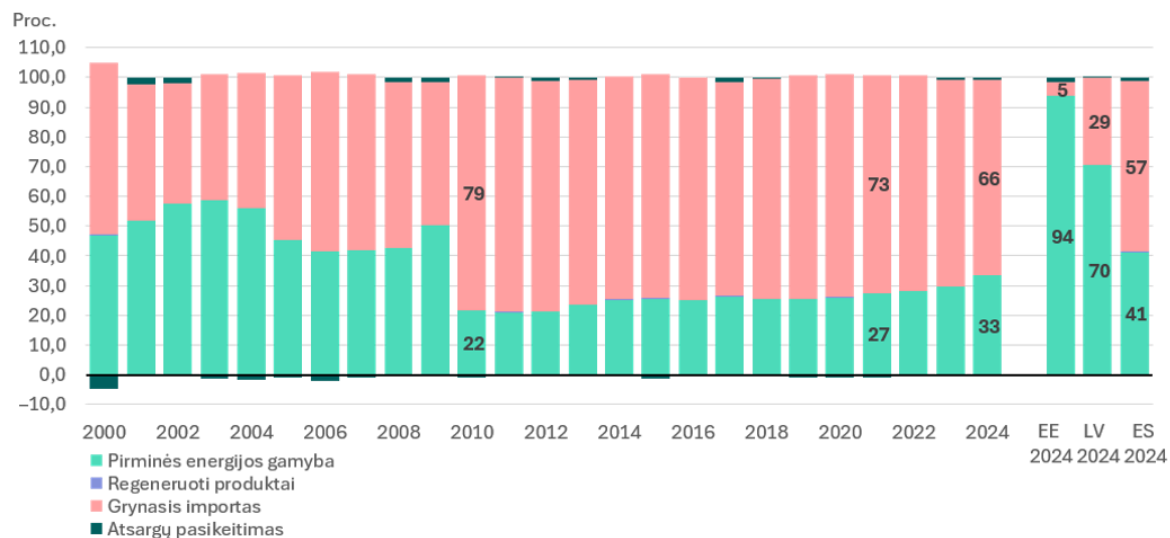
Parengė E. Virbickas

Kilus karui Artimuosiuose Rytuose, šių metų pirmąjį pusmetį sutriko įprastos energijos žaliavų tiekimo grandinės, gerokai šoktelėjo šių žaliavų kainos. Nesitikima tokio infliacijos šuolio, koks įvyko 2022 m., tačiau vis dėlto svarbu tirti, kaip keičiasi Lietuvos ir kitų šalių ekonomikų energetinė priklausomybė ir kiek ekonomikos tampa atsparesnės energijos kainų sukrėtimams. Šiame interpe išsamiau apžvelgiama visos prieinamos energijos pasiūla (angl. *gross available energy*)^{18, 19} Lietuvoje, kaimyninėse Baltijos šalyse ir visoje ES, aptariama, kaip keičiasi energijos šaltinių vaidmuo bei imlumas energijai.

Reikšminga dalis Lietuvai būtinos energijos importuojama, tačiau priklausomybė nuo jos importo mažėja. 2024 m. importuota 66,0 proc. šaliai būtinos energijos (žr. A pav.)²⁰, importuojamos energijos dalis viršijo ES vidurkį, tuo metu siekusį 57,3 proc., taip pat viršijo atitinkamus Estijos ir Latvijos rodiklius, sudariusius atitinkamai 4,6²¹ ir 29,3 proc. Istoriškai didžiausia importuotos energijos dalis visame energijos balanse Lietuvoje buvo 2010 m., kai nustota gaminti energiją Ignalinos atominėje elektrinėje. Vėlesniais metais priklausomybė nuo energijos importo mažėjo. Palyginti su 2021 m., t. y. su laikotarpiu prieš ankstesnę energetinę krizę, importuojamos energijos dalis krito maždaug dešimtadaliu.

Du trečdaliai Lietuvai būtinos energijos importuojama, tačiau priklausomybė nuo jos importo mažėja.

A pav. Visos prieinamos energijos struktūra pagal energijos kilmę Lietuvoje, kitose Baltijos šalyse ir visoje ES

Šaltiniai: Eurostatas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Pastaba: skaičiavimams naudojami duomenys apie skirtingų šaltinių energiją, matuojamą naftos tonų ekvivalentu; grynasis importas apskaičiuojamas kaip skirtumas tarp energijos importo ir eksporto.

¹⁸ Šiame interpe remiamasi duomenimis apie skirtingų šaltinių energiją, matuojamą naftos tonų ekvivalentu.

¹⁹ Visos prieinamos energijos pasiūla nėra tapati sunaudotai energijai, nes dalis energijos prarandama, pavyzdžiui, gaminant energijos produktus ir juos tiekiant.

²⁰ Šios apžvalgos rengimo metu duomenys apie energijos pasiūlą buvo prieinami tik iki 2024 m. imtinai.

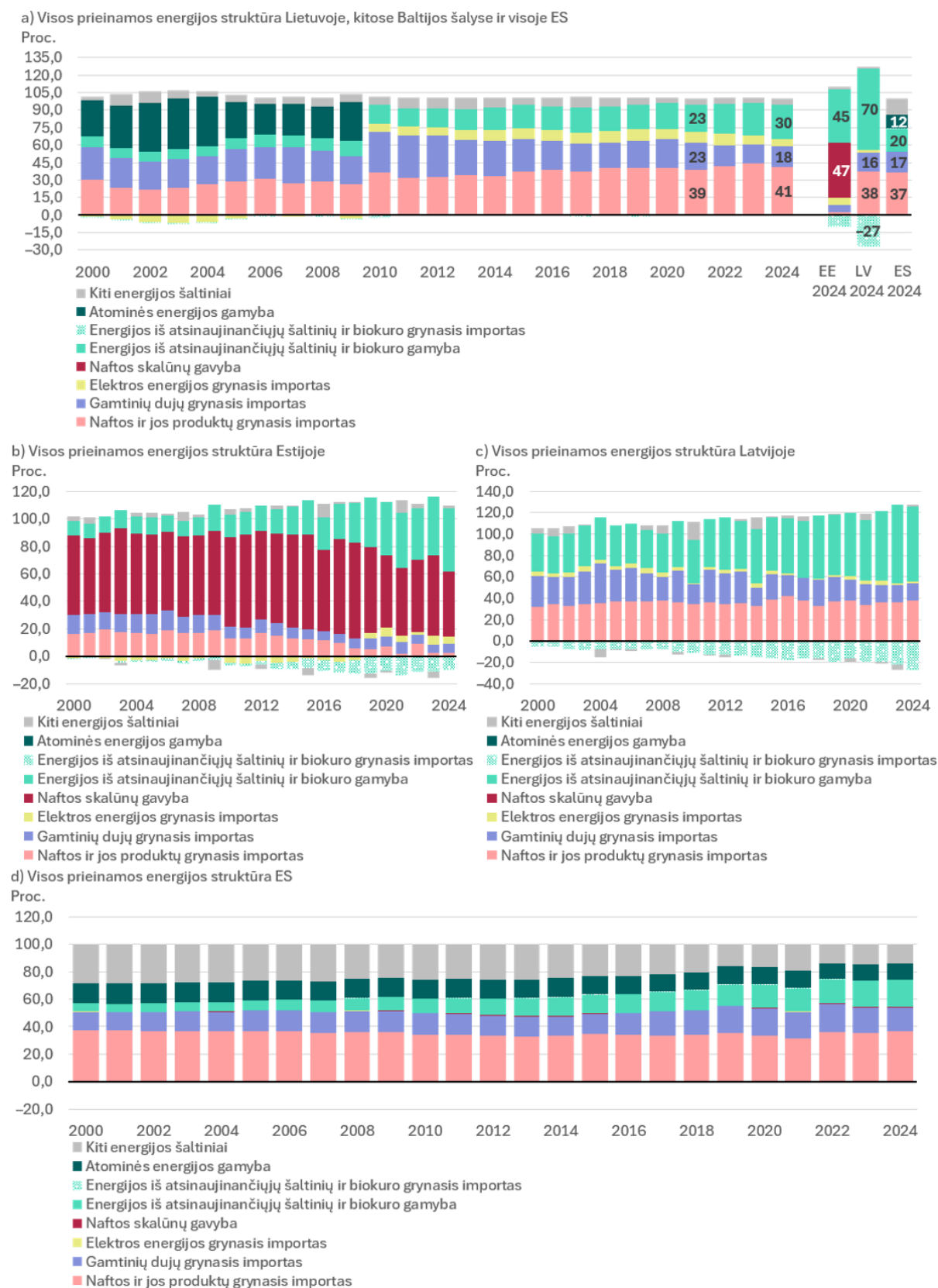
²¹ Tokia maža importuojamos energijos dalis Estijoje nereiškia, kad ši šalis mažai importuoja visų pagrindinių energijos žaliavų ir produktų. Estija importuoja nemažą kiekį vidaus reikmėms būtinų naftos produktų, kartu nemažai eksportuoja energijos produktų, pagamintų iš tokių šaltinių, kaip vėjo, saulės energija, naftos skalūnai.

Vis didesnę svarą įgauna atsinaujinantieji energijos šaltiniai. Visame energijos balanse energija, pagaminama iš atsinaujinančiųjų šaltinių ir biokuro, Lietuvoje 2024 m. sudarė 29,9 proc. (žr. B pav. a grafiką). Vis daugiau investuojant į vėjo, saulės elektrines ir intensyviai naudojant biokurą, energijos iš atsinaujinančiųjų šaltinių ir biokuro dalis nuosekliai auga, ir ji jau gerokai viršija ES vidurkį, sudarantį 19,8 proc. Palyginti su 2021 m., t. y. su laikotarpiu prieš ankstesnę energetinę krizę, ji Lietuvoje padidėjo beveik trečdaliu. Kartu mažėja priklausomybė nuo importuojamų gamtinių dujų. Jų dalis visame energijos balanse Lietuvoje 2024 m. sudarė 17,7 proc. Tai – maždaug du kartus mažesnė gamtinių dujų dalis visoje prieinamoje energijoje už istoriškai didžiausią reikšmę, pasiektą nustojus gaminti energiją Ignalinos atominėje elektrinėje. Palyginti su 2021 m., gamtinių dujų dalis krito beveik ketvirtadaliu. Vis labiau apsirūpinant vietinės gamybos elektra, mažėja priklausomybė ir nuo importuojamos elektros energijos. Jos dalis visame energijos balanse Lietuvoje 2024 m. tesudarė 6,1 proc. Panašios tendencijos stebimos ir kaimyninėse Baltijos šalyse. Estijoje atsinaujinantieji energijos šaltiniai įgauna vis didesnę reikšmę (energija, pagaminama iš atsinaujinančiųjų šaltinių ir biokuro, visame Estijos energijos balanse 2024 m. sudarė netgi 45,4 %), o priklausomybė nuo importuojamų gamtinių dujų nuosekliai mažėja (žr. B pav. b grafiką). Šioje šalyje taip pat šiek tiek krinta naftos skalūnų gavybos svarba. Latvija išsiskiria ypač didele energijos, pagaminamos iš atsinaujinančiųjų šaltinių ir biokuro, gausa – 2024 m. ši energija sudarė 69,9 proc. visos prieinamos energijos (žr. B pav. c grafiką). Nemenka dalis šios energijos buvo eksportuota. Kaip ir kitose Baltijos šalyse, Latvijoje taip pat nuosekliai mažėja priklausomybė nuo importuojamų gamtinių dujų. Pastebėtina, kad, skirtingai nei kai kuriose kitose ES valstybėse, Baltijos šalyse nedaug naudojamas kietasis iškastinis kuras. Jo importas 2024 m. Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje tesudarė atitinkamai 0,0, 0,1 ir 1,2 proc. visos prieinamos energijos²². Palyginkime: visoje ES šio kuro importas 2024 m. sudarė 2,9, o jo gavyba – 5,1 proc. visos prieinamos energijos.

Vis didesnę svarą Lietuvoje įgauna atsinaujinantieji energijos šaltiniai, mažėja priklausomybė nuo importuojamų dujų ir importuojamos elektros energijos.

²² B paveiksle kietojo iškastinio kuro gavyba ir importas priskiriamas „Kitiems energijos šaltiniams“.

B pav. Visos prieinamos energijos struktūra pagal energijos šaltinių rūšį ir kilmę Lietuvoje, kitose Baltijos šalyse ir visoje ES

Šaltiniai: Eurostatas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

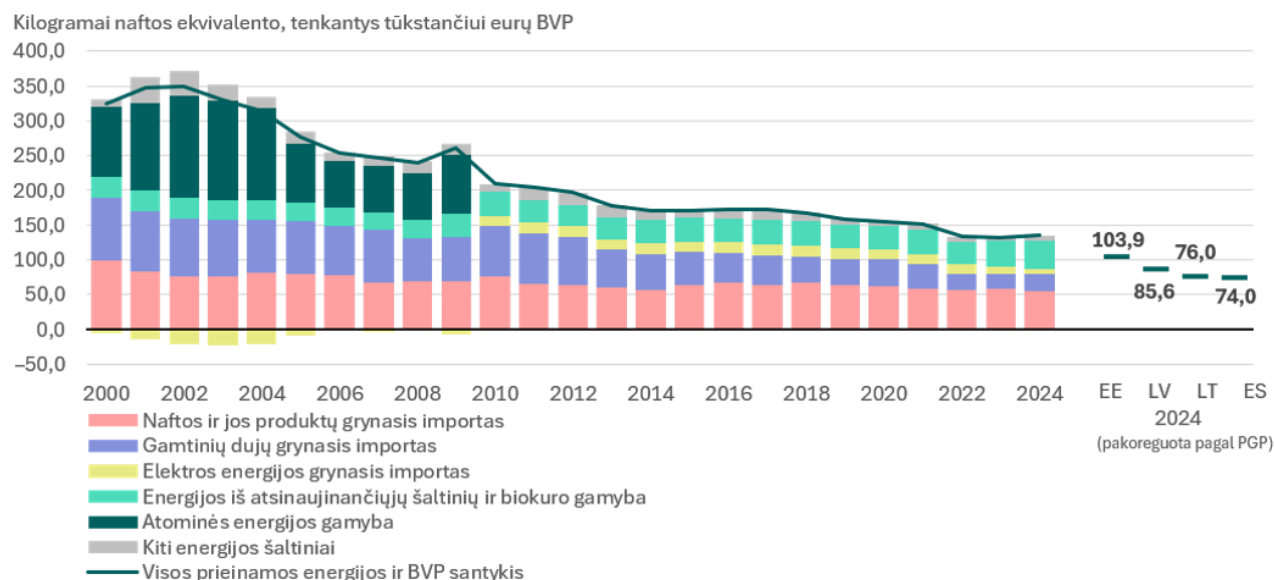
Pastaba: skaičiavimams naudojami duomenys apie skirtingų šaltinių energiją, matuojamą naftos tonų ekvivalentu; grynasis importas apskaičiuojamas kaip skirtumas tarp energijos importo ir eksporto.

Ekonomikos atsparumą gerina mažėjantis imlumas energijai (energetinis intensyvumas). Visos prieinamos energijos (matuojamos realiais vienetais – naftos tonų ekvivalentu) ir realiojo BVP santykis Lietuvoje nuosekliai krinta (žr. C pav.). Kitaip sakant, vienam realiojo BVP vienetui sukurti sunaudojama vis mažiau energijos. Tiesa, imlumas energijai Lietuvoje šiek tiek didesnis už ES vidurkį, tačiau mažesnis nei kaimyninėse Baltijos šalyse²³. Prie mažėjimo tendencijos daugiausia prisideda krintanti priklausomybė nuo importuojamų dujų ir importuojamos elektros energijos. Taip pat šiek tiek menksta naftos bei jos produktų dedamoji, t. y. grynasis naftos bei jos produktų importas auga ne tiek daug, kiek visa ekonomika. Palyginti su 2021 m., t. y. su laikotarpiu prieš ankstesnę energetinę krizę, visos prieinamos energijos ir realiojo BVP santykis Lietuvoje sumažėjo maždaug dešimtadaliu.

Teigiamos tendencijos energetikos srityje stebimos ir ES mastu, tai palankiai veikia atvirąjį Lietuvos ekonomikos sektorių. ES mastu nuosekliai judama link atsinaujinančiųjų energijos šaltinių, mažėja importuojamų ir išgaunamų gamtinių dujų reikšmė, taip pat krinta importuojamo ir išgaunamo kietojo iškastinio kuro vaidmuo (žr. B pav. d grafiką). ES mastu palaipsniui menksta imlumas energijai.

Lietuvoje krinta imlumas energijai (energetinis intensyvumas) –vienam realiojo BVP vienetui sukurti sunaudojama vis mažiau energijos.

C pav. Energetinis intensyvumas (visos prieinamos energijos ir realiojo BVP santykis) Lietuvoje bei energetinis intensyvumas Baltijos šalyse ir visoje ES, atsižvelgus į PGP

Šaltiniai: Eurostatas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Pastaba: skaičiavimams naudojami duomenys apie skirtingų šaltinių energiją, matuojamą naftos tonų ekvivalentu; grynasis importas apskaičiuojamas kaip skirtumas tarp energijos importo ir eksporto; paveikslas dešinėje pateikiami Estijos, Latvijos, Lietuvos ir ES duomenys apie energetinį intensyvumą, atsižvelgus į PGP.

Apibendrinant pažymėtina, kad Lietuvos atsparumas energetiniams sukrėtimams yra padidėjęs. Mažėja importuojamos energijos dalis, silpsta priklausomybė nuo importuojamų gamtinių dujų ir importuojamos elektros energijos, didesnę svorį įgauna atsinaujinantieji energijos šaltiniai. Nuosekliai menksta ekonomikos imlumas energijai – vienam realiojo BVP vienetui sukurti sunaudojama vis mažiau energijos. Atvirąjį ekonomikos sektorių palankiai veikia ir tai, kad energetinis atsparumas yra pagerėjęs visos ES mastu. Tiesa, yra erdvės ir yra būtinybė toliau mažinti energetinę priklausomybę, nes importuojamos energijos dalis vis dėlto yra gana nemaža (siekia 66 %) ir yra didesnė nei daugelyje ES šalių.

²³ Estijos, Latvijos, Lietuvos ir ES duomenys palyginami atsižvelgus į perkamosios galios paritetą (PGP).

2 intarpas. Ar Lietuva prisijaukins dirbtinį intelektą?

Parengė D. Imbrasas

DI vis dažniau vertinamas kaip bendrosios paskirties technologija, galinti iš esmės pakeisti ekonomiką.

Kaip anksčiau garo mašina, elektra ar internetas, DI gali būti taikomas įvairiose srityse, todėl jo potenciali nauda slypi ne vienoje konkrečioje srityje – jis gali pertvarkyti gamybos procesus, verslo modelius ir ekonomikos struktūrą. Išskirtinis DI bruožas yra jo potencialas ne tik padidinti prekių ir paslaugų gamybos našumo lygį, bet ir paspartinti inovacijų procesą, kitaip sakant, paspartinti našumo augimo tempą²⁴. DI galimybės pastaraisiais metais labai išsiplėtė: iš pradžių ši technologija buvo taikoma naudojant siauras mašininio mokymosi sistemas, vėliau jos galimybės išaugo atsiradus didiesiems kalbos modeliams ir generatyviojo DI įrankiams, o pastaruoju metu atsirado ir agentinės DI sprendimų sistemos, gebančios atlikti sudėtingas užduotis su nedidele žmogaus priežiūra.

Bendrosios paskirties technologijos plėtros tempai spartėja. Istoriskai bendrosios paskirties technologijos plito lėtai, o našumo prieaugis pasireikšdavo tik po nemažo laiko tarpo²⁵. Vis dėlto naujausi tyrimai rodo, kad technologijų diegimo tempas pastebimai paspartėjo. Pavyzdžiui, Asirvatham, Mokski ir Shleifer (2026)²⁶ nustatė, kad per industrinę epochą laiko tarpas nuo išradimo iki plataus paplitimo sutrumpėjo maždaug dešimt kartų – nuo maždaug 50 metų (XIX a.) iki maždaug 5 metų (pastarąjį dešimtmetį). DI atveju šis procesas potencialiai gali būti dar trumpesnis, kadangi DI galima diegti naudojant jau turimą techninę ir programinę įrangą, o diegimo kliūtys yra mažesnės, todėl DI sklaida gali būti spartesnė ir platesnė nei ankstesnių bendrosios paskirties technologijų (Lane, 2026). Atsižvelgiant į tai, tiek įmonėms, tiek valstybėms svarbu kuo anksčiau pradėti efektyviai naudoti DI technologijas, siekiant įgyti pranašumą prieš įmones ar valstybes, lėčiau diegiančias DI, nes tyrimai rodo, kad anksti įgytas pranašumas gali būti svarbus ir ilgalaikėje perspektyvoje^{27, 28}.

Lietuvoje DI technologijų naudojimas sparčiai plinta. 2021–2026 m. įmonių, naudojančių bent vieną DI technologiją, dalis padidėjo nuo 4,5 iki 34,7 proc. (žr. A pav.). 2026 m. Lietuvos įmonės dažniausiai naudojo DI technologijas rašytinei kalbai analizuoti ir paveikslėliams, vaizdo ar garso medžiagai generuoti – jas taikė atitinkamai 27,6 ir 21,8 proc. įmonių. Dar daugiau nei dešimtadalis Lietuvos įmonių DI technologijas naudojo įvairiems darbų procesams automatizuoti (14,3 %) ir rašytinei bei garsinei kalbai generuoti (12,4 %). Mažiausiai įmonių taikė DI technologijas, skirtas aplinkos stebėjimu pagrįstiems automatizuotiems sprendimams, sudarant sąlygas mašinoms fiziškai judėti, ir duomenims analizuoti taikant mašininį mokymąsi – jas taikė atitinkamai tik 3,6 ir 6,4 proc. įmonių.

Remiantis 2025 m. duomenimis, pagrindinės sritys kuriose taikyta DI technologija, buvo rinkodara ir pardavimai (7,8 % Lietuvos įmonių), verslo administravimo procesų organizavimas (7,3 %), apskaita, kontrolė ar finansų valdymas (6,6 %). Tokiose srityse kaip logistika (2,8 %), gamybos procesai (3,7 %) ar moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra (MTEP) bei inovacijų veikla (4,7 %) DI technologijos buvo naudojamos rečiau. Tačiau ir šiose srityse Lietuvos įmonės yra tarp ES vidutiniokių ir lyderių: pagal DI technologijų naudojimą gamybos procesuose Lietuva užėmė 16 vietą (pirmavo Švedija – 9,2 %, Austrija – 7,6 %, Nyderlandai – 6,9 %), pagal naudojimą MTEP ir inovacijų veikloje – 9 vietą (Nyderlandai ir Suomija – 8,5 %, Belgija – 7,6 %), o pagal panaudojimą logistikoje – 2 vietą (geresnis rodiklis buvo tik Danijoje – 3,6 %).

²⁴ Lane, P. R. (2026), „[AI and the euro area economy](#)“, pranešimas ECB-SAFE-RCEA 3CMFI konferencijoje, Frankfurtas, kovo 23 d.

²⁵ Brynjolfsson, E., Rock, D., Syverson, C. (2021). „[The Productivity J-Curve: How Intangibles Complement General Purpose Technologies](#)“, *American Economic Journal: Macroeconomics* 13 (1): 333–72.

²⁶ Asirvatham, H., Mokski, E., Shleifer, A. (2026), „[GPT as a Measurement Tool](#)“, NBER Working Paper Series, No 34834, National Bureau of Economic Research, February.

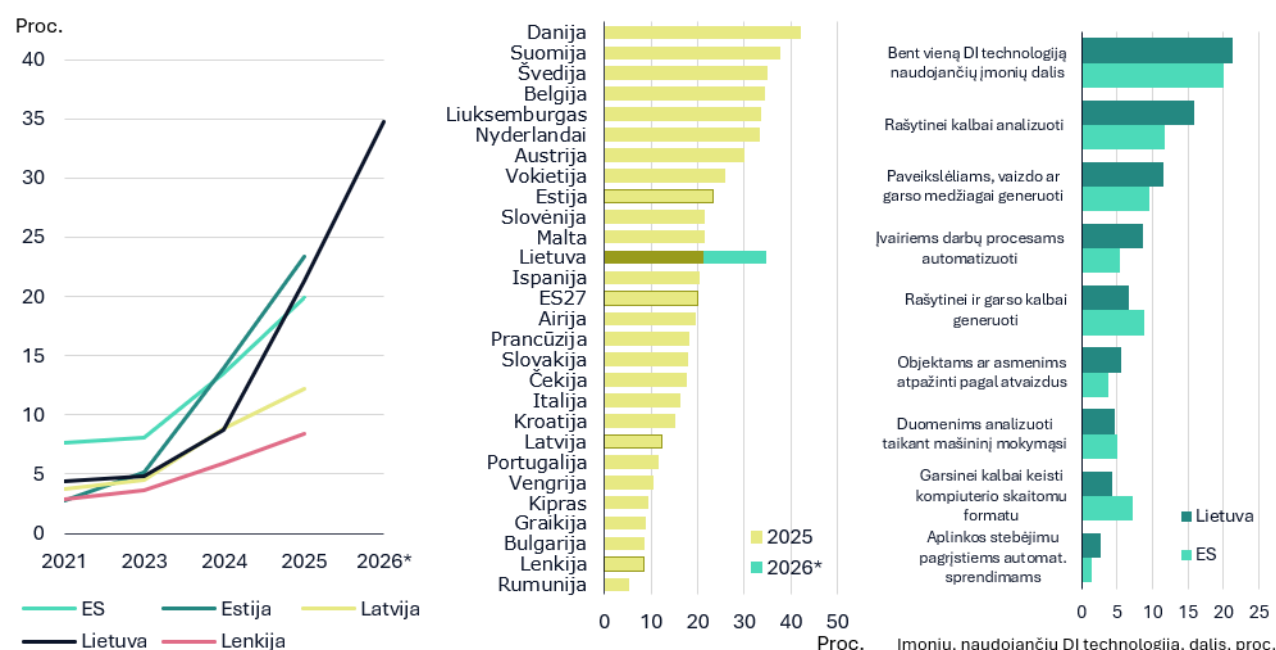
²⁷ McEltheran, K., Yang, M., Kroff, Z., Brynjolfsson, E. (2025). „[The Rise of Industrial AI in America: Microfoundations of the Productivity J-curve\(s\)](#)“, Working Papers 25-27, Center for Economic Studies, U.S. Census Bureau.

²⁸ Alonso, C., Berg, A., Kothari, S., Papageorgiou, C., Rehman, S. (2020), „[Will the AI Revolution Cause a Great Divergence?](#)“, IMF Working Paper WP/20/184.

Šie duomenys rodo, kad Lietuvoje DI technologijos pirmiausia naudojamos efektyvumui didinti: jos padeda automatizuoti užduotis, mažinti sąnaudas, greičiau atlikti administracinius, analitinius ar kitus procesus. Toks DI technologijų naudojimas gali didinti darbo našumą, tačiau ankstyvieji empiriniai vertinimai rodo, kad poveikis priklauso nuo naudojimo būdo ir nuo to, kaip įmonė DI integruoja į savo veiklą²⁹. Be to, tai gali būti natūralus pirmasis technologijos diegimo etapas: įmonės pradeda nuo mažesnės rizikos vidaus procesų ir tik vėliau sukauptas kompetencijas pritaiko sudėtingesnėms užduotims. Kartu svarbu pastebėti, kad DI ekonominė nauda gali būti didesnė, kai technologija naudojama intensyviau ir kartu investuojama į ją papildančias technologijas ar MTEP³⁰. Lietuvoje tai suteikia pranašumą didesnėms įmonėms, nes jos DI technologijas linkusios naudoti labiau. 2026 m. beveik 72 proc. įmonių, turinčių daugiau nei 250 darbuotojų, naudojo bent vieną DI technologiją, o bent tris technologijas – beveik pusė įmonių. Pavyzdžiui, įmonėse turinčiose nuo 10 iki 49 darbuotojų, šie rodikliai sudarė atitinkamai 30,8 ir 12,5 proc.

Lietuvoje DI technologijų naudojimas sparčiai plinta – bent vieną DI technologiją naudojančių įmonių dalis Lietuvoje yra didesnė už ES vidurkį.

A pav. Įmonių, naudojančių bent vieną DI technologiją, dalis (grafikas kairėje), bent vieną DI technologiją naudojančių įmonių dalis ES valstybėse (grafikas viduryje) ir tam tikras DI technologijas naudojančių įmonių dalis Lietuvoje ir ES (grafikas dešinėje)

Šaltiniai: Eurostatas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

* 2026 m. duomenys – tik Lietuvos.

Lietuvos įmonių, naudojančių bent vieną DI technologiją, dalis yra didesnė nei vidutiniškai ES. Remiantis naujausiais duomenimis, 2025 m. bent vieną DI technologiją naudojančių įmonių dalis Lietuvoje sudarė 21,3, o ES – 20,0 proc. (žr. A pav.). Didesnė dalis Lietuvos įmonių naudojo tokias DI technologijas kaip rašytinės kalbos analizė, įvairių darbo procesų automatizavimas, paveikslėlių, vaizdo ar garso medžiagos generavimas ir aplinkos stebėjimu pagrįstų automatizuotų sprendimų priėmimas, o mažesnė dalis jų naudojo garsinės kalbos keitimą kompiuterio skaitomu formatu ir rašytinės ar garsinės kalbos generavimą.

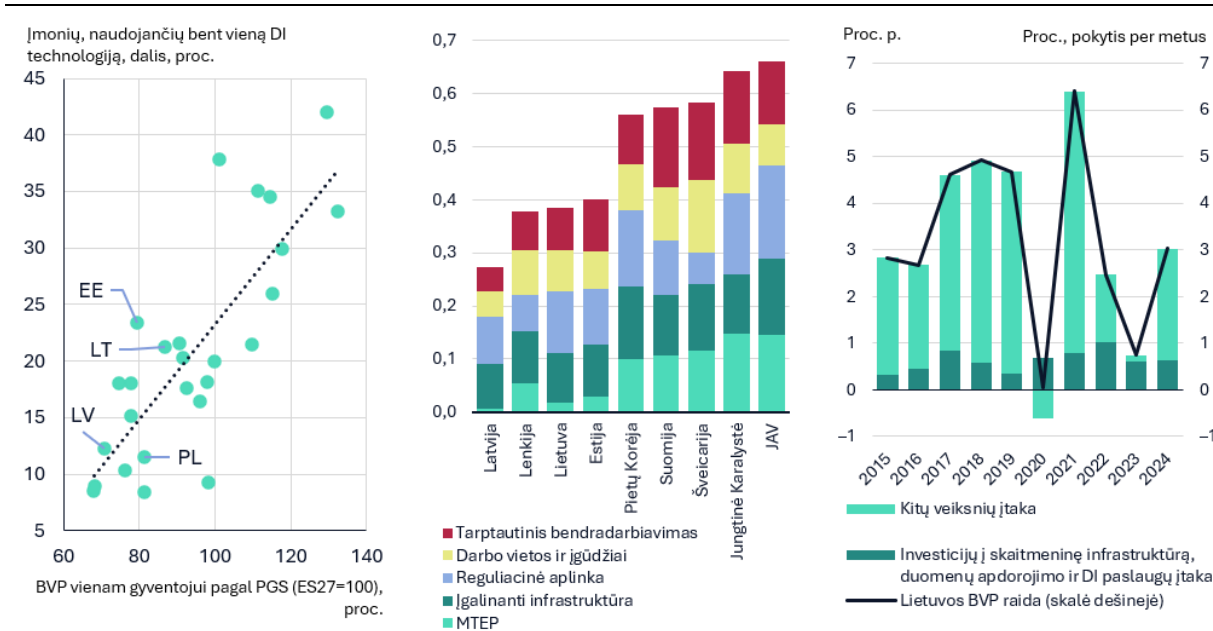
²⁹ I. Siedschlag, J. Duran (2025). "Artificial Intelligence and Firm-Level Productivity: Early Evidence from a Small Open Economy", Working Paper No. 063, The Productivity Institute.

³⁰ Lee, Y.S., Kim, T., Choi, S. and Kim, W. (2022). "When does AI pay off? AI-adoption intensity, complementary investments, and R&D strategy", Technovation, 118, 102590.

Lietuvoje bent vieną DI technologiją naudojančių įmonių dalis yra didesnė nei ES vidurkis, tačiau nuo pirmaujančių valstybių Lietuva pastebimai atsilieka. 2025 m. aukščiausius rodiklius turinčiose valstybėse bent vieną DI technologiją naudojančių įmonių dalis buvo beveik dvigubai didesnė nei Lietuvoje – Danijoje ji sudarė 42,0, Suomijoje – 37,8, Švedijoje – 35,0 proc. Kita vertus, tarp artimiausių kaimynių Lietuvos rodiklis yra gana palankus – nedaug atsiliekama nuo Estijos (23,4 %), o Latvijos (12,2 %) ir Lenkijos (8,4 %) rodikliai reikšmingai viršijami. Lietuvos nemenkas atsilikimas nuo pirmaujančių ES valstybių narių atitinka bendras pasaulines tendencijas – tyrimai rodo, kad DI technologijų sklaida įmonėse teigiamai koreliuoja su šalies pajamų lygiu. Ši koreliacija matoma nagrinėjant ryšį tarp pragyvenimo lygio (apskaičiuoto kaip BVP vienam gyventojui, pakoreguoto pagal perkamosios galios standartą (PGS)) ir įmonių, naudojančių bent vieną DI technologiją, dalies tarp ES narių (žr. B pav.). Pastebėtina, kad Lietuva, kaip ir kitos Baltijos valstybės, yra aukščiau pagal duomenis nustatyto vidutinio ryšio, o tai rodo kad DI technologijų paplitimas yra santykinai didesnis, nei leistų tikėtis Lietuvos išsivystymo lygis.

Lietuvos DI ekosistema yra gana subalansuota, o DI technologijų sklaida atitinka pasaulines tendencijas. Investicijos į skaitmeninę infrastruktūrą, duomenų apdorojimo ir DI paslaugų teikimas bei jų vartojimas pastaraisiais metais reikšmingai prisideda prie šalies ekonomikos augimo.

B pav. Pragyvenimo lygio ir DI technologijų naudojimo ryšys ES valstybėse (grafikas kairėje), 2024 m. EBPO.DI indekso* reikšmės tam tikrose valstybėse (grafikas viduryje) ir investicijų į skaitmeninę infrastruktūrą, duomenų apdorojimo ir DI paslaugų įtaka Lietuvos ekonomikos augimui** (grafikas dešinėje)

Šaltiniai: EBPO, Eurostatas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

* Indekso reikšmės yra standartizuotos, t. y. mažiausia teorinė indekso reikšmė yra 0, o didžiausia – 1. Daugiau informacijos apie indekso sudarymo metodiką galima rasti EBPO leidinyje [The OECD.AI Index. Technical paper](#).

** Investicijų į skaitmeninę infrastruktūrą, duomenų apdorojimo ir DI paslaugų įtaka Lietuvos ekonomikos augimui apskaičiuota remiantis metodika, pateikta Carpinelli L., Natoli F., Taboga M. “[Artificial Intelligence and the US Economy: An Accounting Perspective on Investment and Production](#)”, Bank of Italy Occasional Papers N. 1006, March 2026.

Tarptautiniai palyginimai rodo, kad Lietuvos DI ekosistema yra gana subalansuota, tačiau nėra vienoje srityje neišsiskiria tarptautiniu mastu. Pagal EBPO sudaromą DI indeksą (EBPO.DI indeksas) (žr. B pav.), 2024 m. Lietuvos DI ekosistema buvo priskiriama vidutiniškai vertinamų EBPO valstybių grupei. Pagal šį indeksą stipriausia Lietuvos pozicija yra DI reguliacinėje aplinkoje. Ši dedamoji apima DI naudojimą viešojo sektoriaus institucijose, rizikos kapitalo investicijas ir DI valdysenos struktūras. Įgalinančios infrastruktūros bei darbo vietų ir įgūdžių rodikliai atitinka EBPO vidurkį. Pirmasis rodiklis apima spartaus interneto ryšio prieinamumą, prieigas prie atvirųjų duomenų ir šalyje esančius skaičiavimo pajėgumus, antrasis – DI naudojančių darbuotojų pasiūlą ir kompetencijas bei DI projektų skaičių. O pagal tarptautinio bendradarbiavimo, apimančio tarptautines

iniciatyvas ir mokslinį bendradarbiavimą, ir MTEP, apimančios aukštos kokybės DI publikacijų, DI patentų ir modelių kūrimą, rodiklius stebimas didžiausias atsilikimas. Tai ypač pasakytina apie MTEP sritį: Lietuvos indekso reikšmė joje sudarė tik 0,09, EBPO šalių vidurkis buvo artimas 0,34, o pirmaujančių šalių – 0,7. Svarbu pabrėžti ir tai, kad ne vien valdžios institucijų pastangos yra svarbios DI technologijų plėtrai. Be tokių veiksmų kaip šalies demografiniai rodikliai ar ekonominės struktūros skirtumai, reikšmingą įtaką DI technologijų plėtrai daro įmonių vadovų požiūris. Įmonėse, kuriose vadovai suteikia technines priemones ir aktyviai skatina darbuotojus taikyti DI technologijas, jos plinta greičiau (Bick, 2026).

Nors DI technologijų naudojimas įmonėse sparčiai auga, tyrimų rezultatai dėl DI technologijų poveikio darbo našumui yra nevienareikšmiai. Tyrimų, kuriuose vertinamas DI technologijų poveikis darbo našumui, rezultatai nemenkai skiriasi. Pavyzdžiui, Filippucci (2025)³¹ vertinimu, DI technologijos gali paspartinti darbo našumo augimą 0,4–1,3 proc. punkto kasmet šalyse, kurių ekonominė padėtis ir ekosistema yra palankios DI technologijų plėtrai, t. y. kuriose ekonomika labiau specializuota žinioms imlių paslaugų srityje ar DI plačiau taikomas įmonėse. Tačiau, esant mažiau palankiai aplinkai, teigiamas poveikis būtų gerokai mažesnis – 0,2–0,8 proc. punkto. Dar didesnis teigiamas poveikis nustatytas studijose, kuriose bandoma modeliuoti DI technologijų poveikį inovacijų procesams. Pavyzdžiui, McKinsey (2023)³² vertinimu, sėkmingas generatyviojo DI derinimas su esamomis technologijomis ir darbų automatizavimas galėtų lemti iki 3,4 proc. punkto spartesnį darbo našumo augimą.

Tarptautiniai vertinimai rodo, kad Lietuvos galimybės paspartinti darbo našumo augimą naudojant DI technologijas šiuo metu yra mažesnės nei vidutiniškai ES. Tiek Misch (2025)³³, tiek Bergeaud (2024)³⁴ vertinimu, Lietuvos bendro gamybos veiksnių našumo prieaugis dėl DI diegimo būtų vienas iš mažesnių ES, o tai daugiausia siejama su mažesne veiklų, kuriose DI gali reikšmingai padidinti darbo našumą, dalimi ir santykinai mažesniu darbo užmokesčiu, kurie mažina įmonių paskatas diegti DI. Prie lėtesnio DI diegimo gali prisidėti ir nepakankamas dalies įmonių pasirengimas taikyti naujas technologijas – Lietuvoje investicijos į mokslinius tyrimus ir plėtrą bei kapitalą yra mažesnės, darbo jėgai trūksta skaitmeninių įgūdžių, o didelei daliai įmonių būdingas žemas skaitmeninio intensyvumo lygis (Armendariz, 2025³⁵). Tokia struktūra rodo, kad Lietuvos atveju DI poveikis darbo našumui priklausys ne tik nuo pačios technologijos pažangos, bet ir nuo to, kaip sparčiai DI technologijos bus pradėtos taikyti vis daugiau įmonių.

Nors vertinimai dėl DI technologijų potencialaus poveikio darbo našumui Lietuvoje šiuo metu nėra itin palankūs, investicijos į jas ir jų naudojimas nemenkai prisideda prie Lietuvos ekonomikos plėtros. Remiantis Carpinelli (2026) pateikta metodika, kuria bandoma įvertinti DI technologijų diegimo ir plėtros įtaką šalies ekonomikai, buvo sudarytas atitinkamas įvertis ir Lietuvos ekonomikai. Atlikta analizė rodo, kad investicijos į skaitmeninę infrastruktūrą, duomenų apdorojimo ir DI paslaugų teikimas bei jų vartojimas sudarė nemenką Lietuvos ekonomikos augimo dalį (žr. B pav.). 2015–2024 m. šios investicijos ir teikiamos paslaugos vidutiniškai kasmet lėmė apie penktadalį (0,6 proc. p.) Lietuvos ekonomikos augimo. O 2020–2024 m. ši dalis dar labiau padidėjo – iki beveik 30 proc. Didėjanti investicijų į skaitmeninę infrastruktūrą, teikiamų duomenų apdorojimo ir DI paslaugų įtaka ekonomikos augimui rodo tebevykstančią Lietuvos ekonomikos transformaciją, kuri potencialiai galėtų padidinti ir poveikį darbo našumo raidai. Tai turėtų prisidėti prie tolesnės šalies konvergencijos su turtingiausiomis pasaulio valstybėmis.

³¹ Filippucci, F. et al. (2025), "Macroeconomic productivity gains from Artificial Intelligence in G7 economies", OECD Artificial Intelligence Papers, No. 41.

³² McKinsey (2023), "The economic potential of generative AI: The next productivity frontier", McKinsey & Company.

³³ Misch, F., Park, B., Pizzinelli, C. and Sher, G. (2025), "AI and Productivity in Europe," IMF Working Paper WP/25/67, International Monetary Fund.

³⁴ Bergeaud, A. (2024), "The Past, Present and Future of European Productivity," paper presented at the ECB Forum on Central Banking, Sintra, 1–3 July 2024.

³⁵ Armendariz, S. and A. Musso (2025), "The Evolving Growth Model of Lithuania," IMF Selected Issues Paper SIP/2025/139.

3 intarpas. II pensijų pakopos reforma: ką rodo šių metų pirmojo pusmečio duomenys?

Parengė D. Imbrasas ir D. Skinkys

2025 m. birželio mėn. Seimas patvirtino II pensijų kaupimo pakopos reformą, kuri įsigaliojo 2026 m. pradžioje. Ja panaikintas automatinis gyventojų įtraukimas į kaupimą ir suteikta daugiau lankstumo jau

kaupiantiems asmenims – sudaryta galimybė neribotą skaičių kartų stabdyti įmokų mokėjimą, vieną kartą atsiimti iki 25 proc. sukaupto turto, taip pat numatytos papildomos pasitraukimo galimybės dėl sunkios sveikatos būklės. Vis dėlto didžiausią trumpalaikį poveikį ekonomikai turi dviejų metų – 2026–2027 m. – pereinamasis laikotarpis, per kurį lėšas kaupę gyventojai gali visiškai pasitraukti iš II pakopos. Tokiu atveju jiems išmokamos jų pačių įmokos ir visa investicinė grąža, o anksčiau pervestos *Sodros* bei valstybės skatinamosios įmokos pervedamos į *Sodrą* ir paverčiamos papildomais pensijų apskaitos vienetais.

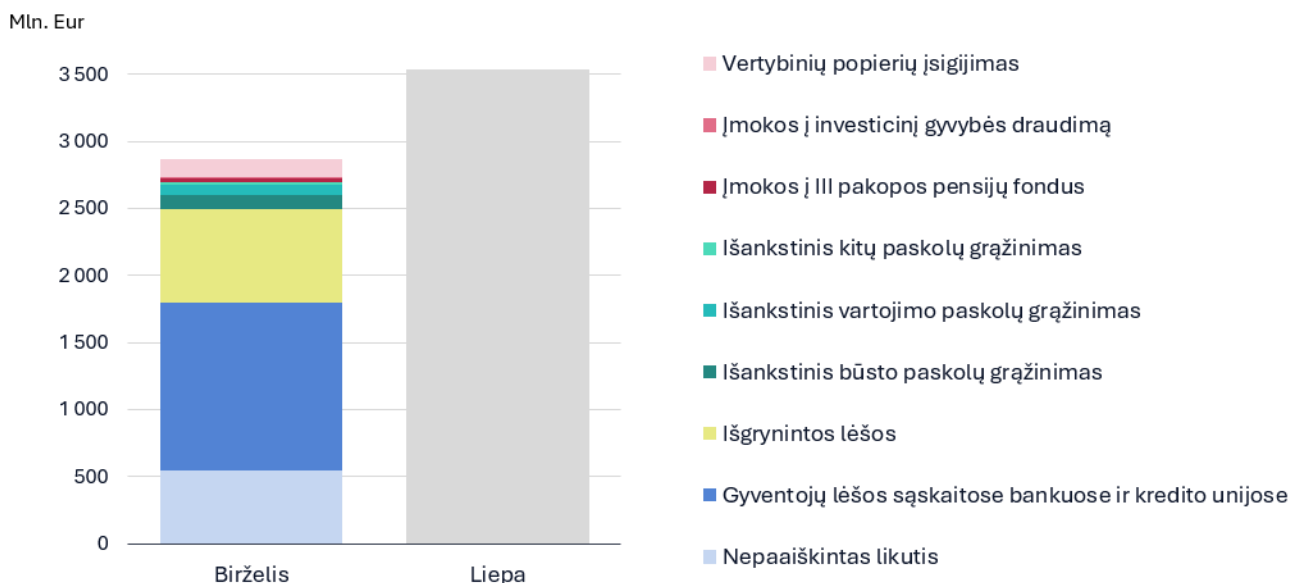
Per pirmus du reformos įgyvendinimo ketvirčius iš II pensijų kaupimo pakopos pasitraukė reikšminga dalis jos dalyvių. 2026 m. pirmąjį ketvirtį pasitraukti nusprendė 514 tūkst., arba 37 proc., II pensijų kaupimo pakopos dalyvių. Dėl to pensijų fondų turtas sumažėjo 4,2 mlrd. Eur: 2,9 mlrd. Eur buvo išmokėta gyventojams, o 1,3 mlrd. Eur pervesta *Sodrai*. Gyventojams išmokėta suma prilygsta 3,3 proc. Lietuvos BVP³⁶ – tai reikšmingas namų ūkių turimo finansinio turto struktūros pokytis. Antrąjį ketvirtį pasitraukimo tempas gerokai sulėtėjo – iš II pensijų kaupimo pakopos pasitraukė dar 104,5 tūkst. gyventojų. Šiems gyventojams 2026 m. liepos mėn. išmokėta 672 mln. Eur, o dar 272 mln. Eur pervesta *Sodrai*. Taigi iki 2026 m. liepos pabaigos, pasinaudoję pirmomis dviem galimybėmis pasitraukti iš II pensijų kaupimo pakopos, namų ūkiai gavo 3,5 mlrd. Eur – sumą, prilygstančią 4,0 proc. Lietuvos BVP.

Didelė gautų lėšų dalis birželio mėn. tebebuvo gyventojų bankų sąskaitose. Išsamesni duomenys apie lėšų panaudojimą kol kas apima laikotarpį iki birželio mėn. Jie leidžia vertinti pradinę gyventojų reakciją gavus lėšas. Birželio mėn. duomenimis, 44 proc., arba 1,3 mlrd. Eur, gyventojams išmokėtų lėšų tebebuvo laikomi indėliuose. Dar beveik 780 mln. Eur, arba 27 proc., buvo išsigryninta. Paskoloms grąžinti gyventojai skyrė beveik 210 mln. Eur (7 %), iš jų 110 mln. Eur buvo nukreipta susimaitinti būsto paskolas, 80 mln. Eur – vartojimo paskolas, 20 mln. Eur – kitas paskolas. Į investicines priemones buvo nukreipta 160 mln. Eur (6 %), iš kurių 130 mln. Eur teko LR Vyriausybės vertybiniais popieriais įsigyti, 20 mln. Eur – pervesta į III pensijų kaupimo pakopą, o 10 mln. Eur skirta investiciniam gyvybės draudimui. Taikyti skaičiavimo metodai dar nepaaiškina apie 16 proc. gautų lėšų panaudojimo. Šią statistiką svarbu vertinti atsargiai – ji nėra galutinė.

Dėl pasitraukimo iš II pensijų kaupimo pakopos Lietuvos namų ūkiams pervesta 3,5 mlrd. Eur, kol kas didžiausia jų dalis tebėra gyventojų sąskaitose.

³⁶ Keturių ketvirčių nominaliojo BVP suma (2025 m. III ketv.–2026 m. II ketv.).

A pav. Iš II pensijų kaupimo pakopos gyventojams išmokėtos lėšos

Šaltiniai: Lietuvos banko skaičiavimai; preliminarūs įverčiai remiantis turimais duomenimis ir prielaidomis.

Pastaba: skaičiavimai atlikti vertinant statistiškai reikšmingus nuokrypius nuo įprastinės rodiklių raidos.

Gyventojai apie penktadalį visų atsiimtų lėšų galėjo skirti prekėms ir paslaugoms įsigyti. Didesnės nei įprasta išlaidos prekėms ir paslaugoms fiksuotos jau 2026 m. kovo mėn., t. y. prieš išmokant gyventojams II pensijų kaupimo pakopoje sukauptas lėšas. Jas išmokėjus, balandžio–birželio mėn. apie 0,5–0,7 mlrd. Eur šių lėšų gyventojai galėjo skirti prekėms ir paslaugoms įsigyti. Tam galėjo būti pasitelktos ir išsigrynintos lėšos. Apie 85 proc. išleistos sumos sudarė prekės: itin aktyviai gyventojai pirkė remontui skirtas prekes, baldus ir kitas namų apyvokos prekes, automobilius, bandė šiomis lėšomis iš dalies kompensuoti didesnes kuro išlaidas³⁷. Iš paslaugų, tikėtina, daugiau lėšų buvo skirta transporto, taip pat apgyvendinimo ir maitinimo paslaugoms. Bendrai labiausiai išsiskyrė tos vartojimo kategorijos, kurios priskiriamos nebūtinosioms išlaidoms ir kurioms dažniau reikia didesnės vienkartinės sumos. Tokią gyventojų elgseną galima pagrįsti ir ekonomine logika. Gavus santykinai nedidelę vienkartinę išmoką (vidutinė pervesta suma sudarė 5,7 tūkst. Eur), didelių paskatų daugiau išleisti maistui ar kitoms kasdienėms prekėms nėra daug, tačiau tai gali būti reikiama suma, sudaranti galimybę įsigyti ilgiau planuotą daiktą – automobilį, naujus baldus ar atlikti būsto remontą.

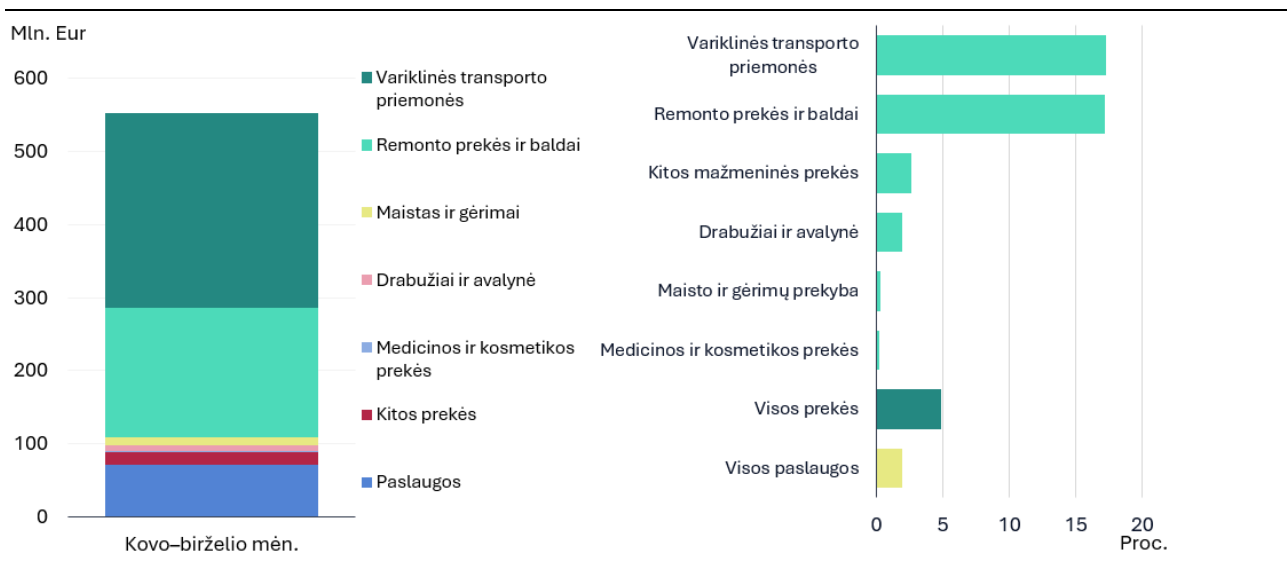
Iš II pensijų kaupimo pakopos atsiimtų lėšų pirmąjį pusmetį, tikėtina, reikšmingai prisidėjo prie namų ūkių vartojimo raidos. Vertinant palyginamosiomis kainomis, jos galėjo padidinti namų ūkių vartojimo išlaidas apie 2,5 proc. Nors gyventojams lėšos buvo pervestos tik šių metų antrąjį ketvirtį, gyventojai jau kovo mėn. padidino prekių ir paslaugų vartojimą, o tai galėjo nulemti šiek tiek daugiau nei 0,8 proc. didesnį namų ūkių

³⁷ Pastebėtina, kad taikytas modeliavimas, sudarytas remiantis SARIMA modelio prognozėmis 2026 m., nerodė reikšmingo automobilių degalų mažmeninės prekybos apyvartos, apskaičiuotos palyginamosiomis kainomis, nuokrypio nuo modelio prognozės. Vis dėlto dėl konflikto Artimuosiuose Rytuose pakilusios kuro kainos lėmė, kad šių metų antrąjį ketvirtį automobilių degalų mažmeninės prekybos apyvarta to meto kainomis buvo daugiau nei 20 proc. didesnė nei prieš metus, o palyginamosiomis kainomis jos sumažėjo 3,1 proc. Kadangi gyventojų pajamos iš darbo santykių 2026 m. antrąjį ketvirtį padidėjo 8,4 proc., tai rodo, kad gyventojai išaugusias išlaidas degalams galėjo kompensuoti mažindami santaupas (prie jų galima priskirti ir iš II pensijų pakopos gautas lėšas) arba keisdami vartojimo krepšelio struktūrą.

vartojimą. O antrąjį ketvirtį iš II pensijų kaupimo pakopos atsiimtų lėšų naudojimas namų ūkių vartojimą galėjo padidinti 4,3 proc.³⁸

Iš II pensijų kaupimo pakopos atsiimtų lėšos 2026 m. pirmąjį pusmetį, tikėtina, reikšmingai prisidėjo prie namų ūkių vartojimo raidos.

B pav. Prekių ir paslaugų pardavimų padidėjimas kovo–birželio mėn., palyginti su pagrindiniu scenarijumi*, to meto kainomis (grafikas kairėje) ir palyginamosiomis kainomis įvertintas padidėjimas (grafikas dešinėje)

Šaltiniai: VDA ir Lietuvos banko skaičiavimai; faktinės apyvartos perteklius, palyginti su prognozuota tendencija.

*Prognozė sudaryta pagal realius, sezoniškai nekoreguotų apyvartų duomenis, taikant SARIMA arba kt. sezoninį modelį, atskirai kalibruotą kiekvienai išlaidų kategorijai. Nominalieji gyventojų išlaidų dydžiai gauti naudojant atskirų sektorių kainų defliatorių ir atsižvelgiant į PVM. Įskaityti tik tie išlaidų prekės ir paslaugoms segmentai, kurių perteklius, palyginti su prognoze, yra statistiškai reikšmingas (remiantis 95 % pasikliautinoju intervalu) – iš viso apie 0,5 mlrd. Eur. Remiantis 80 proc. pasikliautinoju intervalu, išlaidų suma siekia 0,7 mlrd. Eur. Remonto prekės ir baldai – išlaidų kategorija, kuriai priskiriama garso ir vaizdo įrangos, metalo dirbinių, baldų, apšvietimo įrangos mažmeninė prekyba specializuotose parduotuvėse.

Iš II pensijų kaupimo pakopos atsiimtų lėšų poveikis Lietuvos ekonomikos augimui turėtų būti nuosaikesnis, nei buvo tikėtasi.

Turimi duomenys rodo, kad gyventojai savo išlaidas prekėms ir paslaugoms padidino mažiau, nei buvo numatyta ankstesniais Lietuvos banko vertinimais. Atnaujintais vertinimais numatyta, kad II pensijų kaupimo pakopos atsiimtų lėšų šiais metais namų ūkių vartojimo augimą turėtų padidinti 1,3 proc. punkto, tačiau šis poveikis turėtų būti trumpalaikis ir nesukelti reikšmingo papildomo postūmio vidaus paklausai ateityje. Dėl didesnės palyginamosios bazės efekto šių lėšų poveikis 2027 m. namų ūkių vartojimo augimą turėtų sumažinti 1,7 proc. punkto, o 2028 m. vėl 0,4 proc. punkto padidinti. Pastarasis poveikis siejamas su pasibaigiančiu pereinanuoju laikotarpiu, per kurį gyventojai gali pasitraukti iš II pensijų kaupimo pakopos, ir didesne tikėtina gyventojų pasitraukimo banga 2027 m. pabaigoje. Dėl nemenkos importuotų prekių ir paslaugų dalies namų ūkių vartojimo struktūroje, numatomas mažesnis poveikis Lietuvos ekonomikos (BVP) augimui. 2026 m. jis turėtų sudaryti 0,4 proc. punkto, 2027 m. – BVP augimą sumažinti 0,4, o 2028 m. vėl padidinti 0,1 proc. punkto. Atnaujintais vertinimais, II pensijų kaupimo pakopos atsiimtų lėšų poveikis infliacijai turėtų būti nedidelis ir tik 0,1 proc. punkto padidinti 2026 m. infliaciją.

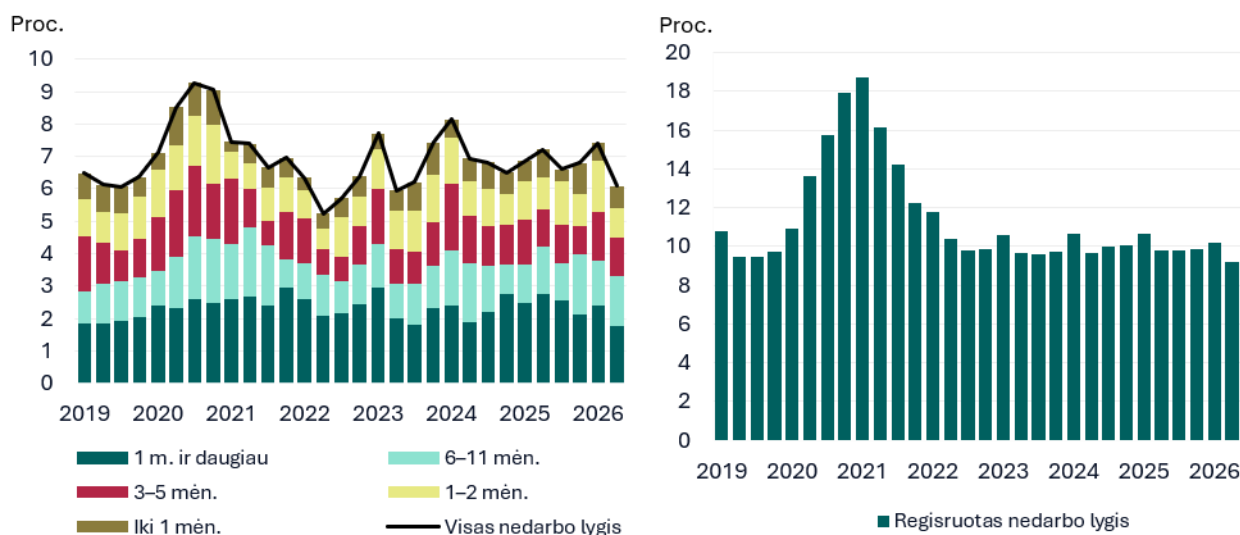
³⁸ Šį modeliavimą reikėtų vertinti santūriai. Jis buvo daromas analizuojant skirtumus tarp jau paskelbtų faktinių duomenų ir scenarijaus, sudaryto remiantis SARIMA arba kitų sezoninių modelių prognozėmis 2026 m. Tačiau svarbu pastebėti, kad tam tikri veiksniai – itin šalta šių metų pradžia, konfliktas Artimuosiuose Rytuose ir valdžios sektoriaus sprendimai – galėjo reikšmingai paveikti namų ūkių ir verslo įmonių nuotaikas bei išlaidas, todėl faktinė mažmeninės prekybos ir paslaugų pardavimų raida, atmetus II pensijų kaupimo pakopos atsiimtų lėšų poveikį, šiais metais gali būti kitokia nei taikytų modelių techninė prognozė. Pastebėtina ir tai, kad dalies mažmeninės prekybos ir paslaugų grupių pardavimų raida yra labai kintanti, todėl dalis šių pokyčių gali būti klaidingai priskirta (nepriskirta) II pensijų kaupimo pakopos atsiimtų lėšų poveikiui.

3. Darbo rinka

Po praėjusiais metais fiksuotos šiek tiek vangesnės darbo rinkos raidos, šiemet stebimos palankesnės tendencijos – užimtųjų skaičius vėl augo, o nedarbo lygis pastebimai sumažėjo. Darbuotojų samda paspartėjo – pernai neaugęs užimtųjų skaičius šių metų pirmąjį pusmetį didėjo 1,0 proc. metiniu tempu. Vis dėlto užimtumo tendencijos atskirose ekonominėse veiklose buvo skirtingos: prie užimtumo augimo daugiausia prisidėjo apdirbamoji gamyba, kurioje dirbančiųjų pirmąjį pusmetį, palyginti su tuo pačiu laikotarpiu prieš metus, padidėjo 11,6 proc. o informacijos ir ryšių veikloje užimtųjų skaičius per metus sumažėjo beveik penktadaliu ir labiausiai slopino užimtumo augimą. Augant užimtumui, nedarbo lygis Lietuvoje pastebimai sumažėjo – šių metų antrąjį ketvirtį sudarė 6,1 proc. ir buvo 1,1 proc. punkto mažesnis nei prieš metus (žr. 5 pav. grafiką kairėje). Nedarbo mažėjimą patvirtina ir registruoto nedarbo rodiklis – jis per metus sumažėjo 0,6 proc. punkto (žr. 5 pav. grafiką dešinėje). Prie nedarbo lygio sumažėjimo daugiausia prisidėjo sumažėjusi ilgalaikių bedarbių dalis. Ilgalaikis nedarbas antrąjį ketvirtį per metus nukrito 0,9 proc. punkto ir sudarė 1,8 proc. Prognozuojama, kad nedarbo lygis 2026 m. sudarys 6,7, o 2027 m. ir 2028 m. po 6,6 proc.

Nedarbo lygis šių metų antrąjį ketvirtį pastebimai sumažėjo, o pernai neaugęs užimtumas vėl didėjo.

5 pav. Nedarbo lygis ir jo kaitos veiksniai pagal gyventojų užimtumo tyrimo duomenis (grafikas kairėje) ir registruotas nedarbas (grafikas dešinėje)

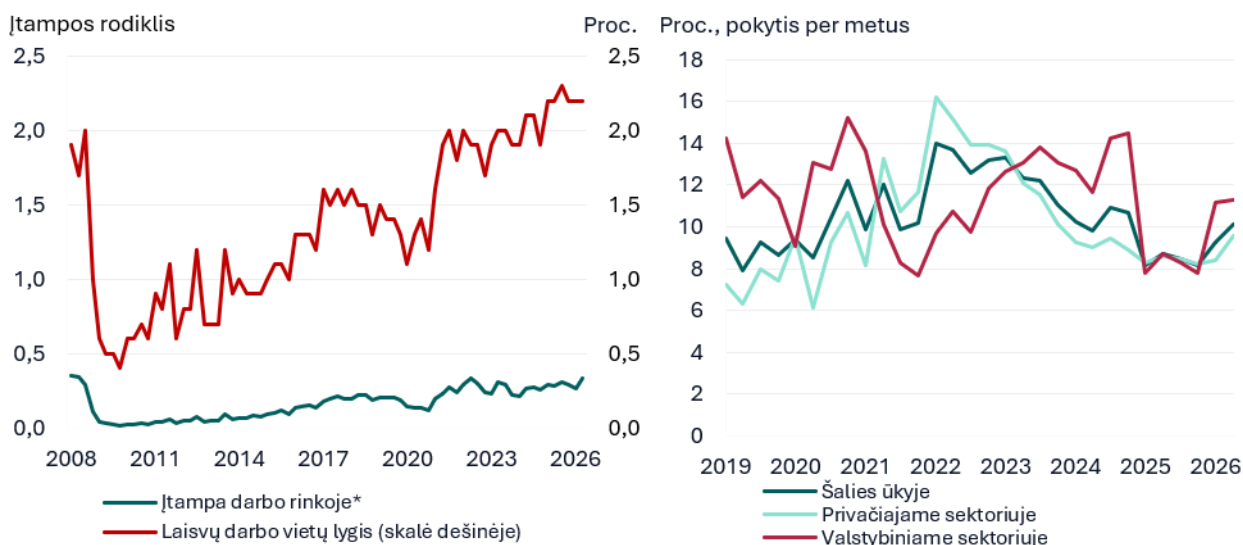
Šaltiniai: VDA, Užimtumo tarnyba ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Įtampai darbo rinkoje vis dar esant padidėjusiai ir laisvų darbo vietų lygiui tebesant arti istorinių aukštumų (žr. 6 pav. grafiką kairėje), darbo užmokestis kilo sparčiau. Šių metų pirmąjį pusmetį laisvų darbo vietų lygis Lietuvoje sudarė 2,2 proc. ir buvo arti istorinių aukštumų. Didžiausias laisvų darbo vietų lygis ir toliau buvo fiksuojamas viešojo valdymo ir gynybos, privalomojo socialinio draudimo veikloje – jis tebedidėjo ir daugiau nei tris kartus viršijo laisvų darbo vietų lygį šalyje. Neslopstanti darbuotojų paklausa palaikė spartų darbo užmokesčio augimą. Po pernykščio sulėtėjimo darbo užmokestis šiemet vėl kilo sparčiau – 2026 m. antrąjį ketvirtį buvo 10,1 proc. didesnis nei tuo pačiu laikotarpiu prieš metus (žr. 6 pav. grafiką dešinėje). Praėjusiais metais palyginti panašiu tempu kilusio darbo užmokesčio viešajame ir privačiąjame sektoriuose raida šiemet išsiskyrė – viešojo sektoriaus darbuotojų atlyginimai kilo sparčiau (11,3 %), o privačiojo sektoriaus – didėjo nuosaikiau (9,6 %). Šioms privačiojo sektoriaus atlyginimų augimo tendencijoms jau kurį laiką įtaką galėjo daryti pastebimai išaugusi ir tebeauganti darbuotojams tenkanti sukurtos pridėtinės vertės dalis.

Žvelgiant į ateitį, pažymėtina, kad darbo rinkos padėtis ir toliau bus palanki darbuotojams. Tebesilaikanti įtampa darbo rinkoje palaikys darbo užmokesčio augimą, kuris 2026 m. prognozuojama sudarys 9,4, 2027 m. sumažės iki 7,6, o 2028 m. – iki 7,0 proc.

Įtampai darbo rinkoje vis dar esant padidėjusiai, darbo užmokestis kilo sparčiau.

6 pav. Laisvų darbo vietų lygio ir įtampos darbo rinkoje raida (grafikas kairėje) bei darbo užmokesčio raida (grafikas dešinėje)

Šaltiniai: VDA ir Lietuvos banko skaičiavimai.

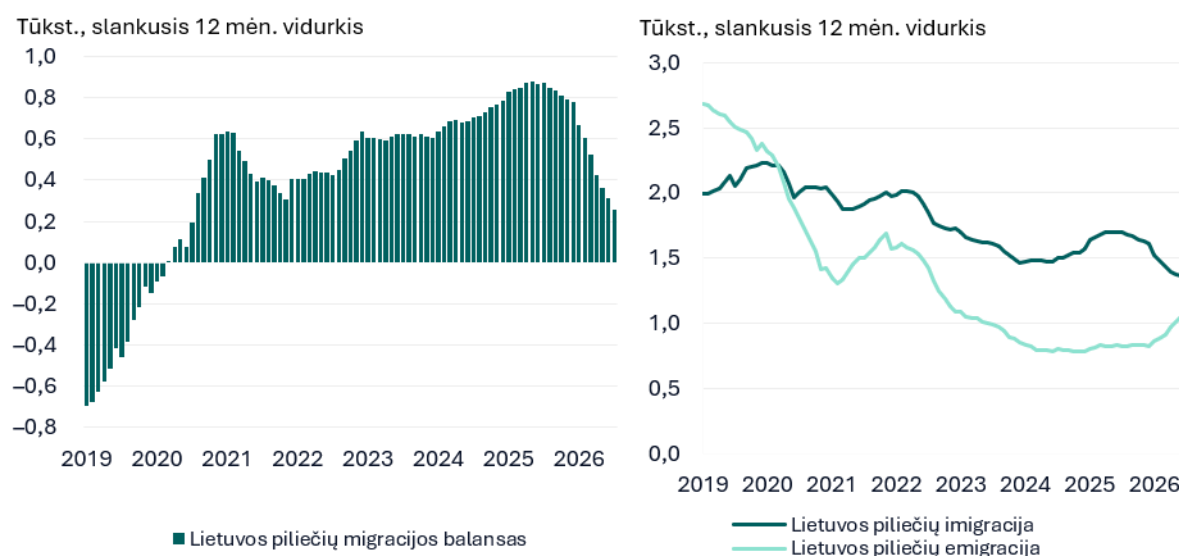
Pastaba: įtampos darbo rinkoje rodiklis vertinamas pagal laisvų darbo vietų ir bedarbių santykį.

Keičiasi Lietuvos piliečių grynoji migracija – balansas per pirmus septynis šių metų mėnesius vis dar teigiamas, tačiau menksta (žr. 6 pav. grafiką kairėje). Minėtu laikotarpiu į Lietuvą sugrįžo 0,9 tūkst. Lietuvos piliečių daugiau, nei iš jos išvyko, o pernai palyginamam laikotarpiui Lietuvos piliečių migracijos balansas sudarė 7,2 tūkst. Pirmą kartą per daugiau nei ketverius metus atskirais šių metų mėnesiais buvo užfiksuotas ir neigiamas Lietuvos piliečių migracijos balansas. Šiems pokyčiams įtaką darė tiek padidėję Lietuvos piliečių emigracijos srautai, tiek sumažėję imigracijos srautai (žr. 7 pav. grafiką dešinėje). Grynoji Lietuvos piliečių migracija 2024–2025 m. sudarė beveik pusę bendro migracijos balanso rodiklio, tad svariai prisidėjo prie darbo jėgos raidos. Lietuvos piliečių migracijos balanso sumažėjimą šiemet kol kas atsvėrė didesnis teigiamas užsienio piliečių migracijos balansas, kuris sudarė 11,2 tūkst. Vis dėlto, jei Lietuvos piliečių migracijos tendencijos nesikeis, tai ateityje gali papildomai riboti darbo jėgos raidą Lietuvoje, ypač turint omenyje, kad gyventojų aktyvumo lygis Lietuvoje viršija ES vidurkį ir jį neigiamai veikia besikeičianti gyventojų struktūra pagal amžių³⁹.

Lietuvos piliečių emigracijos srautas didėja, o imigracijos – slopsta.

³⁹ Plačiau apie tai skaitykite 4 intarpe „Gyventojų aktyvumo lygis Lietuvoje – jo raida ir ilgalaikė perspektyva“.

7 pav. Lietuvos piliečių migracijos balansas (grafikas kairėje) ir Lietuvos piliečių tarptautinė migracija (grafikas dešinėje)

Šaltiniai: VDA ir Lietuvos banko skaičiavimai.

4 intarpas. Gyventojų aktyvumo lygis Lietuvoje – jo raida ir ilgalaikė perspektyva

Parengė E. Virbickas

Gyventojų aktyvumo lygis – itin svarbus ekonominis kintamasis⁴⁰. Kaip rodo anksčiau Lietuvos banko atlikta analizė, kilęs gyventojų aktyvumas lėmė maždaug 31 proc. viso realiojo BVP, tenkančio vienam gyventojui, augimo Lietuvoje 2010–2023 m., apie 15 proc. – Latvijoje, maždaug 47 proc. – Estijoje ir apie 51 proc. – visoje ES⁴¹. Bendrą gyventojų aktyvumo lygį veikia įvairūs veiksniai – gyventojų išsilavinimas ir pasirengimas darbo rinkai, valstybės vykdoma mokesčių, socialinės paramos, darbuotojų įdarbinimo ir atleidimo politika, kultūrinės nuostatos, ekonomikos ciklas. Bendrą gyventojų aktyvumą taip pat veikia demografiniai pokyčiai ir gyventojų struktūra pagal amžių – senėjanti visuomenė gali mažinti bendrą gyventojų įsitraukimą į darbo rinką. Šiame interpe išsamiau analizuojama pastarojo veiksnio įtaka bendro gyventojų aktyvumo lygio raidai ir jo ilgalaikiai perspektyvai Lietuvoje.

Bendras gyventojų aktyvumo lygis gana ilgą laiką didėjo ir šiuo metu viršija ES vidurkį. 2025 m. jis Lietuvoje sudarė 63,1 proc.⁴² ir buvo 6,3 proc. punkto, arba daugiau nei dešimtadaliu, didesnis nei 2010 m. (žr. B pav. b grafiką ir C pav.), kai Lietuvos ekonomika ėmė atsigauti po pasaulinės finansų krizės ir prasidėjo tolygesnės bei tvaresnės ūkio raidos laikotarpis. Keliolika metų nuosekliai kilęs gyventojų aktyvumas gerokai viršija ES vidurkį (žr. A pav. a grafiką), 2025 m. siekusį 58,2 proc. Didesnis nei visoje ES Lietuvoje yra tiek moterų, tiek vyrų aktyvumo lygis (žr. A pav. b–c grafikus). Jis didesnis daugelio gyventojų amžiaus grupių, išskyrus jauniausių – 15–19 m. amžiaus – gyventojų grupę bei kelias vyrų amžiaus grupes. Prie bendro gyventojų aktyvumo lygio augimo labiausiai prisidėjo 55–64 m. amžiaus gyventojų grupė (žr. C pav. a grafiką). Tai, matyt, buvo viena iš pamažu didinto senatvės pensijos amžiaus pasekmių. Tiek šios, tiek kitų amžiaus grupių gyventojų įsitraukimą į darbo

⁴⁰ Gyventojų aktyvumo lygis apibrėžiamas kaip užimtų bei darbo ieškančių (bendro užimtųjų ir bedarbių skaičiaus, kitaip – darbo jėgos) ir to paties amžiaus visų gyventojų skaičiaus santykis.

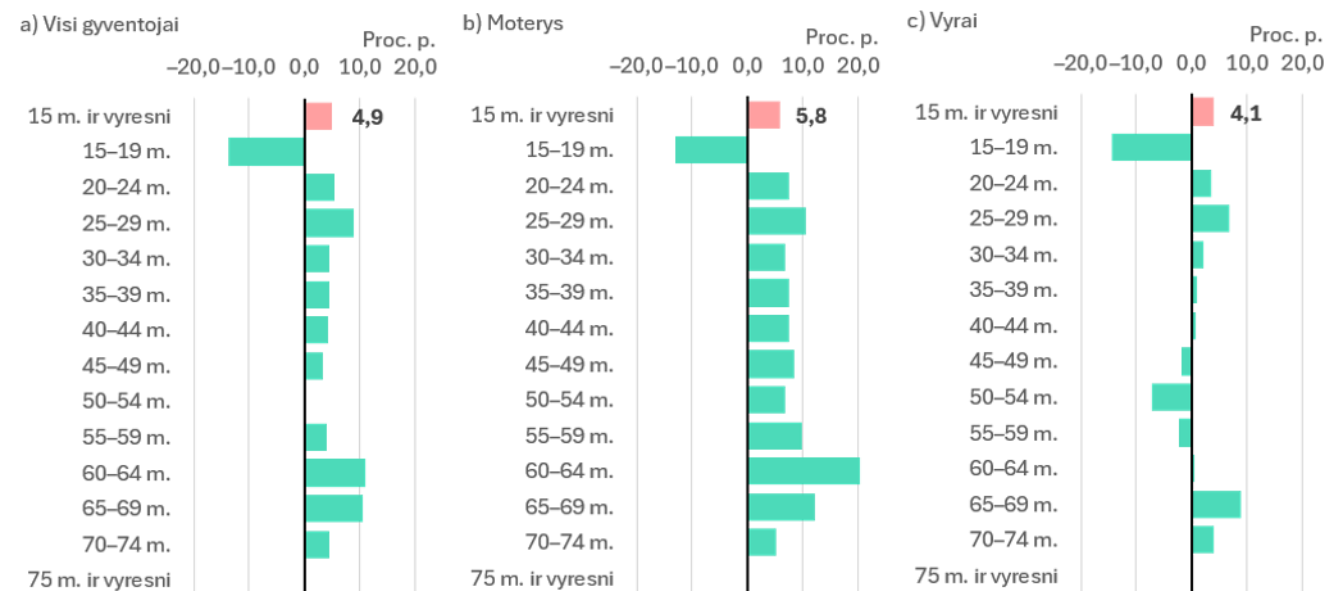
⁴¹ Gyventojų aktyvumo lygio ir kitų makroekonominių veiksnių įtaka Lietuvos ekonomikos augimui ilgesniu laikotarpiu išsamiau nagrinėjama 2024 m. rugsėjo mėn. „Lietuvos ekonomikos apžvalgos“ interpe „Pokyčių darbo rinkoje įtaka ekonominei plėtrai Baltijos šalyse ir visoje ES“.

⁴² Šiame interpe nagrinėjamas visų 15 m. ir vyresnių gyventojų aktyvumo lygis.

rinką taip pat palankiai veikė augusi ekonomika, didėjęs darbuotojų poreikis, gerėjusios galimybės įsidarbinti. Panašios tendencijos buvo stebimos ir kitose Baltijos šalyse bei visoje ES. Tiek Estijoje, tiek Latvijoje, tiek visoje ES bendrą gyventojų aktyvumo lygį labiausiai kėlė vyresnių gyventojų (nuo 55 m. amžiaus) didesnis įsitraukimas į darbo rinką.

Gyventojų aktyvumo lygis Lietuvoje gerokai viršija ES vidurkį. Jis didesnis daugelio gyventojų amžiaus grupių, išskyrus jauniausią – 15–19 m. amžiaus – gyventojų grupę.

A pav. Skirtumas tarp gyventojų aktyvumo lygio Lietuvoje ir ES 2025 m.

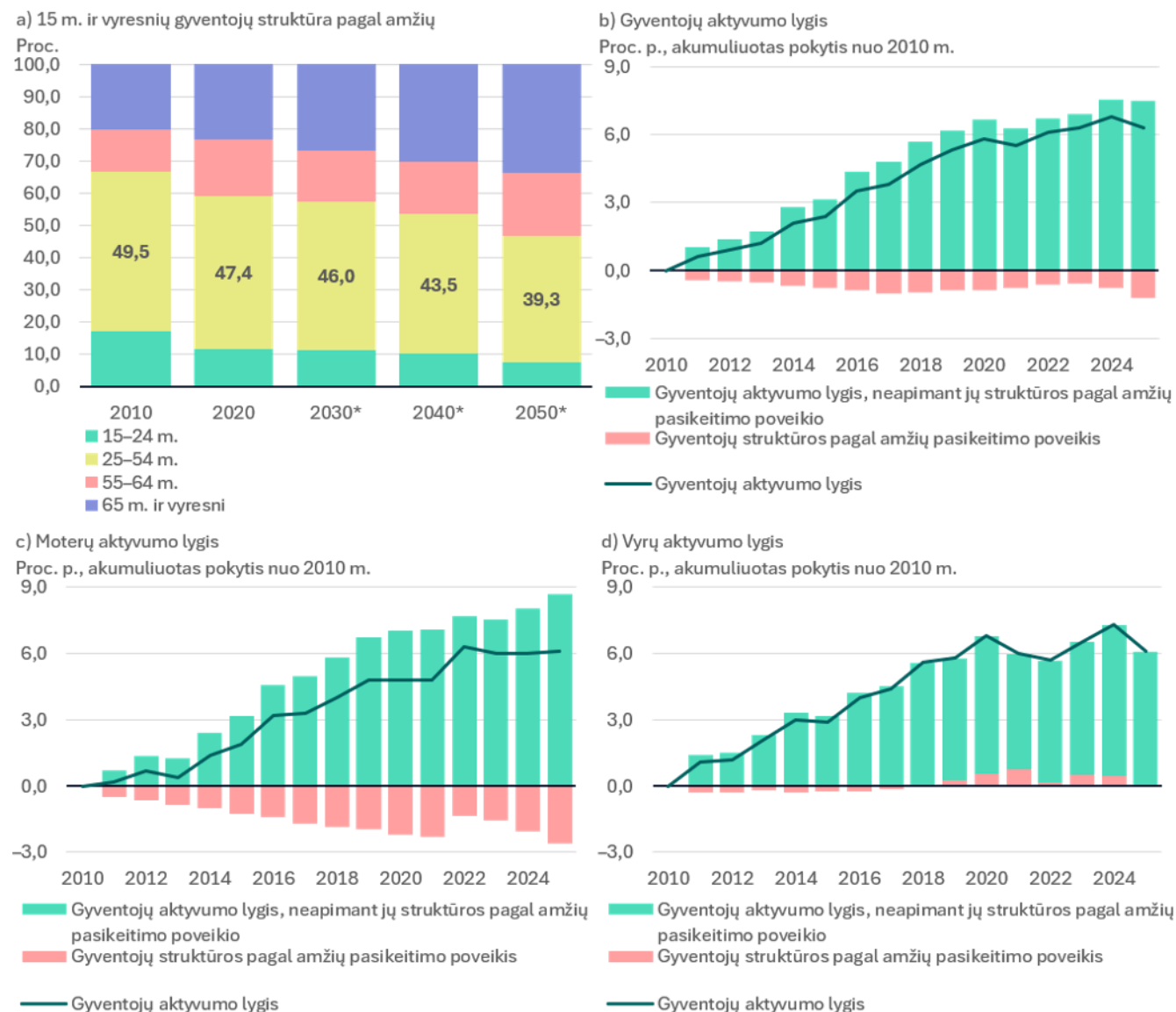
Šaltiniai: Eurostatas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Besikeičianti gyventojų struktūra pagal amžių nepalankiai veikia bendrą gyventojų aktyvumo lygį.

Didžiausias aktyvumas stebimas 25–54 m. gyventojų amžiaus grupės. 2025 m. šių gyventojų aktyvumo lygis Lietuvoje sudarė 91,4 proc. Tačiau jų dalis mažėja. Lyginant su 15 m. ir vyresnių gyventojų skaičiumi, 25–54 m. amžiaus gyventojai 2010 m. sudarė 49,5, o 2020 m. – 47,4 proc. (žr. B pav. a grafiką). Jei gyventojų struktūra pagal amžių būtų buvusi tokia, kokia buvo 2010 m., bendras gyventojų aktyvumo lygis 2025 m. būtų buvęs 1,2 proc. punkto didesnis⁴³ (žr. B pav. b grafiką). Moterų ir vyrų skaičiaus struktūra pagal amžių keitėsi skirtingai. Iš užsienio šalių pritraukiant darbuotojų, kurių ypač trūko transporto, statybos, pramonės ekonominėse veiklose, didesnė jų dalis buvo vyrai. Tikėtina, daugiausia jie priklausė 25–54 m. amžiaus grupei. Tai švelnino neigiamą vidaus demografinių tendencijų lemiamą vyrų skaičiaus struktūros pagal amžių pasikeitimo poveikį bendram aktyvumo lygiui. Praėjusio dešimtmečio pabaigoje ir šio dešimtmečio pradžioje besikeitusi vyrų skaičiaus pagal amžių struktūra bendrą gyventojų aktyvumą netgi didino (žr. B pav. d grafiką). Moterų skaičiaus struktūra pagal amžių labiau priklausė nuo vidaus demografinių pokyčių, todėl ji neigiamai veikė bendrą gyventojų aktyvumo lygį (žr. B pav. c grafiką). Tiesa, šis poveikis tapo mažiau neigiamas 2022 m., kai suintensvėjo imigracija, prasidėjus plataus masto karui Ukrainoje. Žvelgiant į perspektyvą, pažymėtina, kad didžiausio aktyvumo gyventojų dalis gali toliau mažėti. Kaip rodo EK sudarytos prognozės, paskelbtos 2026 m., dėl demografinių tendencijų, vykstančių jau kelis dešimtmečius, 25–54 m. amžiaus gyventojų dalis ilgainiui gali nesiekti 40 proc., o vyresnių gyventojų (ypač nuo 65 m. amžiaus) – pamažu didėti.

Besikeičianti gyventojų struktūra pagal amžių nepalankiai veikia bendrą gyventojų aktyvumo lygį Lietuvoje. Didžiausio aktyvumo gyventojų dalis mažėja ir numatoma, kad toliau mažės.

⁴³ Gyventojų struktūros pagal amžių pokyčiai neigiamai veikė bendrą gyventojų aktyvumo lygį ir kitose Baltijos šalyse bei visoje ES. Akumuluotas neigiamas poveikis aptariamam laikotarpiui Estijoje sudarė 1,4, Latvijoje – 2,7, o visoje ES – 3,8 proc. punkto.

Šaltiniai: Eurostatas, VDA ir Lietuvos banko skaičiavimai.

* Prognozė; remiamasi EK prognozėmis, paskelbtomis 2026 m.

Dėl gyventojų struktūros pagal amžių pasikeitimų bendras gyventojų aktyvumo lygis ilgainiui gali mažėti.

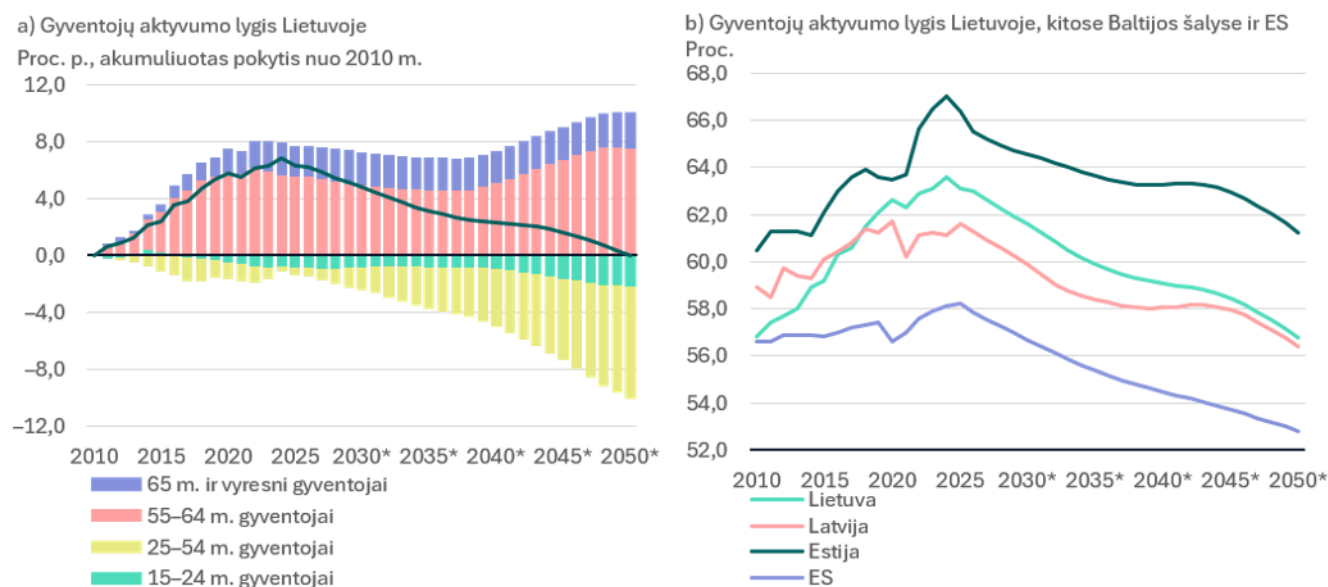
Jei darytume prielaidą, kad įvairių moterų ir vyrų amžiaus grupių aktyvumo lygis liktų toks, koks buvo pastaruoju metu (konkrečiau – 2025 m.), bendras gyventojų aktyvumo lygis Lietuvoje, kitoms aplinkybėms nekintant, per artimiausius 25 metus gali sumažėti dešimtadaliu (žr. C pav. a grafiką), t. y. nuo 63,1 proc. (2025 m.) iki 56,8 proc. (2050 m.) ir grįžti prie 2010 m. stebėto lygio. Moterų aktyvumo lygis kristų nuo 58,6 iki 52,0 proc., o vyrų – nuo 68,1 iki 61,5 proc. Analizuojant remiamasi penkerių metų moterų ir vyrų amžiaus grupių (15–19 m. amžiaus, 20–24 m. amžiaus ir t. t.) istoriniais Gyventojų užimtumo statistinio tyrimo (angl. *Labour Force Survey*) duomenimis apie gyventojų skaičių, aktyvumo lygį ir darbo jėgą. Taip pat remiamasi išsamiomis EK sudarytomis gyventojų skaičiaus prognozėmis, paskelbtomis 2026 m. Analizė rodo, kad bendrą gyventojų aktyvumo lygį labiausiai mažins numatomas didžiausio aktyvumo (25–54 m. amžiaus) gyventojų dalies, palyginti su bendru gyventojų skaičiumi, susitraukimas⁴⁴. Mažinančiai veiks ir jauniausių gyventojų – 15–24 m. amžiaus – dalies kritimas. Panašios tendencijos gali susiklostyti ir kitose ES šalyse. Analogiškai atlikti skaičiavimai rodo, kad dėl nepalankių

⁴⁴ Lyginama su 15 m. ir vyresnių gyventojų bendru skaičiumi.

gyventojų struktūros pagal amžių pasikeitimų bendras gyventojų aktyvumo lygis gali mažėti kaimyninėse Baltijos šalyse ir visoje ES (žr. C pav. b grafiką). Tiesa, kritimas Lietuvoje gali būti reikšmingesnis. Aptariamam laikotarpiu bendras gyventojų aktyvumo lygis Estijoje gali sumažėti apie 5,1, Latvijoje – apie 5,2, ES – apie 5,4, o Lietuvoje – apie 6,3 proc. punkto.

Dėl gyventojų struktūros pagal amžių pasikeitimų bendras gyventojų aktyvumo lygis Lietuvoje per artimiausius 25 metus gali sumažėti dešimtadaliu. Jis gali kristi ir daugelyje kitų ES šalių.

C pav. Gyventojų aktyvumo lygis Lietuvoje, kitose Baltijos šalyse ir ES

Šaltiniai: Eurostatas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

* Prognozė; prognozuojamasis laikotarpis prasideda 2026 m.

Apibendrinant pažymėtina, kad demografinės tendencijos temdo gyventojų aktyvumo lygio ilgalaikę perspektyvą. Gyventojų aktyvumas Lietuvoje gana ilgą laiką didėjo ir šiuo metu viršija ES vidurkį, tačiau sunku tikėtis, kad jis toliau reikšmingai kils. Dėl demografinių tendencijų, vykstančių jau kelis dešimtmečius, didžiausio aktyvumo gyventojų dalis mažės, o tai varžančiai veiks bendrą gyventojų aktyvumo lygį. Dėl šios priežasties jis Lietuvoje, kitoms aplinkybėms nekintant⁴⁵, per artimiausius 25 metus gali sumažėti dešimtadaliu. Menkesnis gyventojų aktyvumas lėtins ekonominę plėtrą, nes jis – svarbi ekonomikos augimo dedamoji. Panašios tendencijos numatomos ir kitose Baltijos šalyse bei visoje ES, tačiau analizė rodo, kad gyventojų aktyvumo kritimas Lietuvoje gali būti reikšmingesnis.

5 intarpas. Išsamiau apie darbo jėgos migraciją Lietuvoje

Parengė L. Tarasonis ir D. Vaičiūnas

2010–2024 m. užsienio šalių piliečių migracija į Lietuvą buvo pagrindinis užimtumą didinantis ir atitinkamai Lietuvos darbo jėgos struktūrą keičiantis veiksnys. Ankstesnės „Lietuvos ekonomikos apžvalgos“ intarpe „Darbo rinkos kaita Lietuvoje: augantis migracijos vaidmuo“⁴⁶ pradėta analizė šiame intarpe papildoma išsamesniu migrantų įtakos Lietuvos darbo rinkos raidai vertinimu. Remdamiesi susietais *Sodros* darbdavių ir darbuotojų administraciniais duomenimis, apimančiais visus registruoto užimtumo atvejus nuo 2010 m.

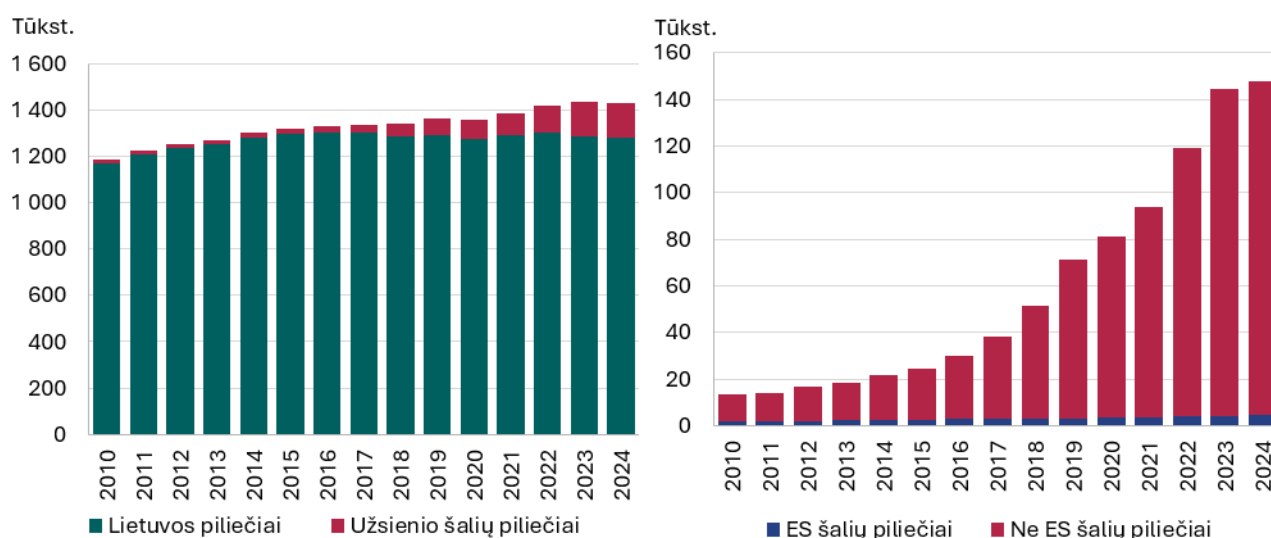
⁴⁵ Šioje analizėje daroma prielaida, kad senatvės pensijos amžius nesikeis.

⁴⁶ Prieinama [čia](#).

sausio mėn. iki 2024 m. gruodžio mėn. tarp 20–70 m. amžiaus užimtųjų, dirbančių pagal darbo sutartį⁴⁷, šiame intervale nagrinėjame, kaip keitėsi užimtumo mastas ir sudėtis, darbuotojų charakteristikos, jų pasiskirstymas tarp sektorių ir santykinis darbo užmokestis trijose, tarpusavyje nepersidengiančiose grupėse pagal pilietybę. Lietuvos piliečių grupei priskiriami Lietuvos pilietybę turintys darbuotojai, įskaitant turinčius ir kitą pilietybę. ES grupei priskiriami ES ar Europos ekonominės erdvės valstybės, Šveicarijos arba Jungtinės Karalystės pilietybę turintys, tačiau Lietuvos pilietybės neturintys darbuotojai (toliau – ES grupė). Ne ES grupei priskiriami visi kiti darbuotojai, t. y. kitų pasaulio valstybių piliečiai.

Minėtu laikotarpiu užimtumo augimą daugiausia lėmė ne ES šalių darbuotojų skaičiaus augimas, o dirbančių Lietuvos piliečių skaičius iš esmės nepasikeitė⁴⁸. Nors nuo 2016 m. stebimas laipsniškas dirbančių Lietuvos piliečių skaičiaus mažėjimas, jis 2010–2024 m. buvo gana stabilus ir siekė apie 1,3 mln. (žr. A pav. grafiką kairėje). Tuo pačiu laikotarpiu reikšmingai išaugo dirbančių užsienio piliečių skaičius. Labiausiai didėjo ne ES šalių darbuotojų skaičius – daugiau nei dvylika kartų: nuo 11,5 tūkst. (2010 m.) iki 143,1 tūkst. (2024 m.) (žr. A pav. grafiką dešinėje). ES šalių darbuotojų skaičius augo gerokai lėčiau – nuo 1,9 tūkst. iki 4,5 tūkst. Dėl sparčios ne ES piliečių užimtumo raidos padidėjo šios grupės dalis tarp visų dirbančiųjų nuo 1 proc. (2010 m.) iki 10 proc. (2024 m.). ES šalių piliečių dalis iš esmės nepakito ir nesiekė 1 proc. visų dirbančiųjų. Taigi, analizuojamu laikotarpiu užimtumo prieaugį daugiausiai lėmė didesnis užsienio šalių piliečių įsitraukimas į darbo rinką.

A pav. Dirbančiųjų pagal pilietybę raida (grafikas kairėje) ir detalesnė dirbančių ne Lietuvos piliečių skaičiaus raida (grafikas dešinėje)

Šaltiniai: Sodra ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Skirtingų pilietybių darbuotojų demografinės charakteristikos (pagal amžių ir lytį) reikšmingai skiriasi, o šie skirtumai ilgainiui tik didėja. Lietuvos piliečių grupė yra seniausia ir sparčiausiai senėjanti grupė – vidutinis darbuotojo amžius padidėjo nuo 42 m. (2010 m.) iki maždaug 45 m. (2024 m.) (žr. B pav. grafiką kairėje). Abi užsienio šalių piliečių grupės yra jaunesnės, tačiau jų amžiaus raida reikšmingai skyrėsi. ES šalių darbuotojų vidutinis amžius tik šiek tiek didėjo – nuo maždaug 40,5 m. (2010 m.) iki 41,6 m. (2024 m.). Ne ES šalių darbuotojų vidutinis amžius, priešingai, sumažėjo nuo 42,7 iki 40,5 m. per tą patį laikotarpį. Ypač spartus

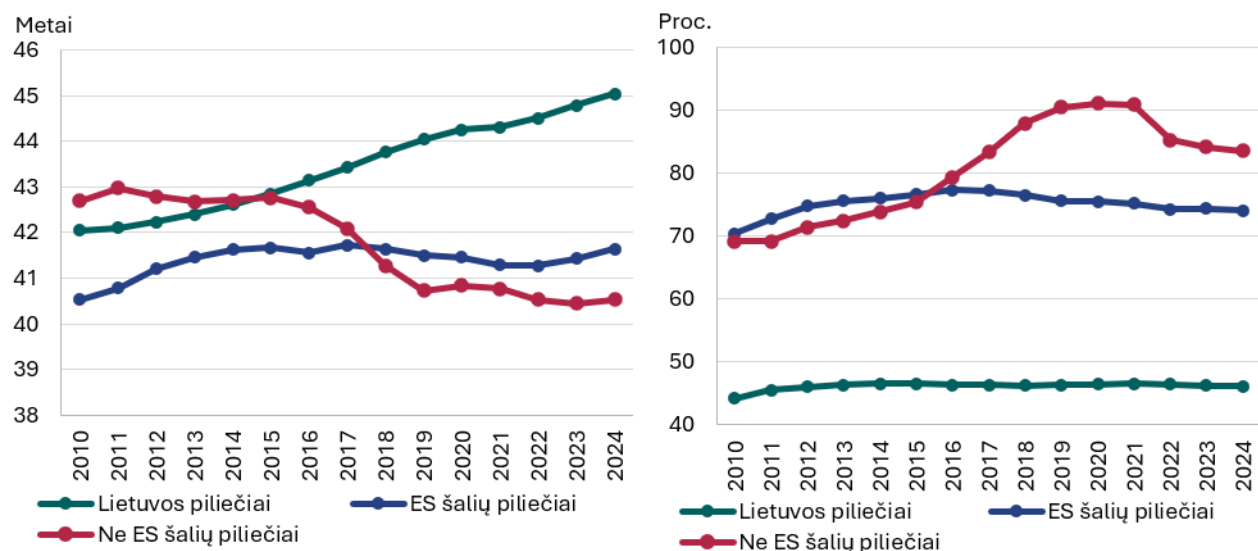
⁴⁷ Savarankiškai dirbantys asmenys į analizę nėra įtraukiami.

⁴⁸ Užimtumas analizuojant vertinamas pagal užimtų darbo vietų skaičių (užimtumo laikotarpius), o ne pagal atskirų dirbančių asmenų skaičių. Kadangi kai kurie žmonės vienu metu dirba daugiau nei vienoje darbovietėje, faktinis dirbančių asmenų skaičius yra šiek tiek mažesnis.

vidutinio amžiaus mažėjimas šioje grupėje buvo stebimas nuo 2016 m. Šiuo metu ne ES piliečių grupė yra jauniausia iš visų grupių.

Dar ryškesni tarp grupių yra lyčių skirtumai (žr. B pav. grafiką dešinėje). Tarp dirbančių Lietuvos piliečių daugumą sudaro moterys, o jų ir vyrų dalis struktūroje iš esmės nesikeitė ir sudarė atitinkamai 54 ir 46 proc. ES piliečių grupėje vyrai per visą laikotarpį sudaro maždaug tris ketvirtadalius darbuotojų. Ne ES grupėje vyrų dalis yra didžiausia ir ilgainiui didėjo: nuo maždaug 69 proc. (2010 m.) ji padidėjo iki beveik 92 proc. (2019–2021 m.), o 2024 m. sumažėjo iki maždaug 84 proc. Didėjant abiejų užsienio piliečių grupių skaičiui, auga ir vyrų dalis tarp visų dirbančiųjų Lietuvoje.

B pav. Vidutinis dirbančiųjų amžius (grafikas kairėje) ir vyrų dalis tarp visų dirbančiųjų (grafikas dešinėje)

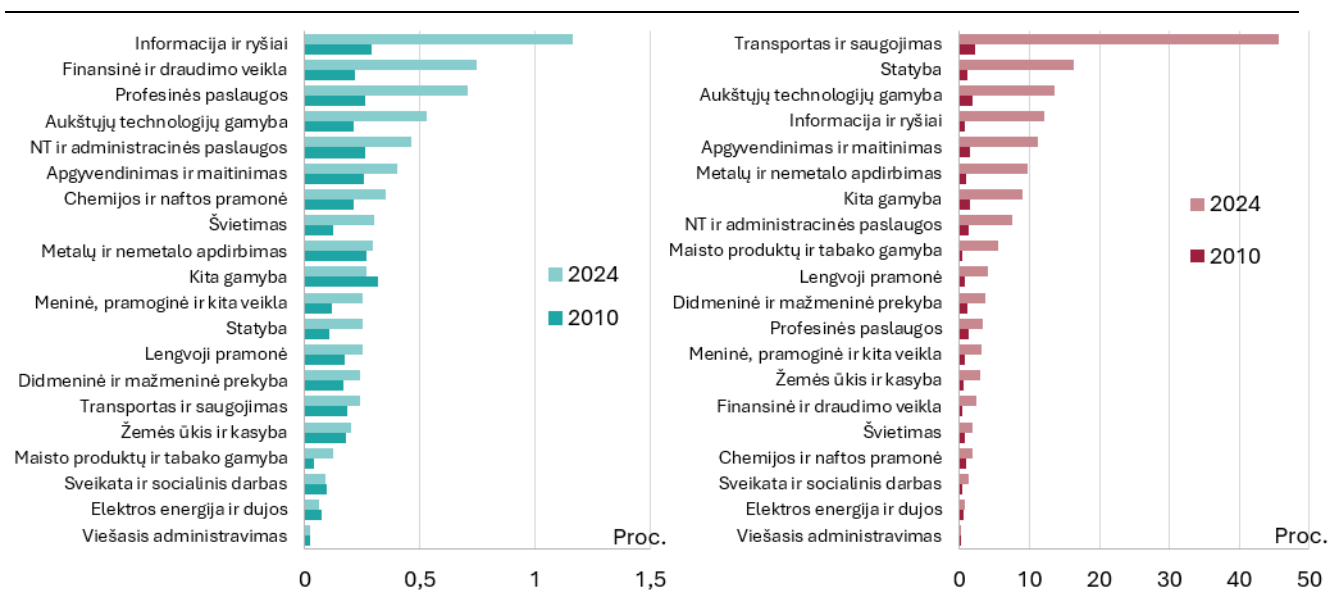

Šaltiniai: Sodra ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Užsienio šalių piliečių užimtumas yra koncentruotas keliuose sektoriuose, tačiau ES ir ne ES piliečių grupės reikšmingai skiriasi pagal sektorius, kuriuose darbuotojai yra susitelkę. ES šalių piliečių dalis tarp visų dirbančiųjų atskiruose sektoriuose tebėra nedidelė dėl mažo šios grupės darbuotojų skaičiaus, ir 2024 m. nė viename sektoriuje nebuvo daugiau kaip 1,5 proc. dirbančiųjų (žr. C pav. grafiką kairėje). Vis dėlto 2010–2024 m. ES šalių piliečių užimtumas sparčiai didėjo – daugiau nei trečdalyje sektorių ES šalių piliečių dalis daugiau nei padvigubėjo. Sparčiausias užimtumo augimas ir koncentracija buvo stebimi didesnio darbo užmokesčio, žinioms imliose veiklose – informacijos ir ryšių, finansinės ir draudimo veiklos ir profesinių paslaugų sektoriuose.

Ne ES šalių darbuotojai sudaro gerokai didesnę dalį darbuotojų atskiruose sektoriuose, tačiau jų pasiskirstymas tarp visų sektorių yra gana netolygus (žr. C pav. grafiką kairėje). Ne ES šalių darbuotojų koncentracija išaugo ir yra ypač didelė transporto ir saugojimo sektoriuje: nuo menkos dalies 2010 m. iki beveik pusės (46 %) šio sektoriaus darbuotojų 2024 m. Kitos veiklos, kuriose 2024 m. ne ES šalių darbuotojų dalis buvo didžiausia, buvo statyba (~16 %), gamyba (pažangioji gamyba, metalų ir nemetalų apdirbimas, maisto produktų ir tabako gamyba ir kita gamyba – atitinkamai ~14, ~10, ~5 ir 9 %) bei kontaktinės ir administracinės paslaugos (apgyvendinimas ir maitinimas bei NT ir administracinės paslaugos – atitinkamai ~11 ir ~8 %). Daugumoje sektorių, kuriuose ne ES šalių darbuotojų koncentracija yra didžiausia (pvz., transporto ir saugojimo, statybos ir kt. sektoriuose), darbo užmokestis yra mažesnis nei šalies vidurkis. Didelė ne ES šalių darbuotojų koncentracija konkrečiuose sektoriuose rodo, kad per daugiau nei dešimtmetį dalis Lietuvos ekonomikos sektorių tapo reikšmingai priklausomi nuo užsienio darbo jėgos. Ryškiausias pavyzdys – transporto sektorius, kuris 2024 m. be darbuotojų iš užsienio vargu ar galėtų veikti dabartiniu mastu.

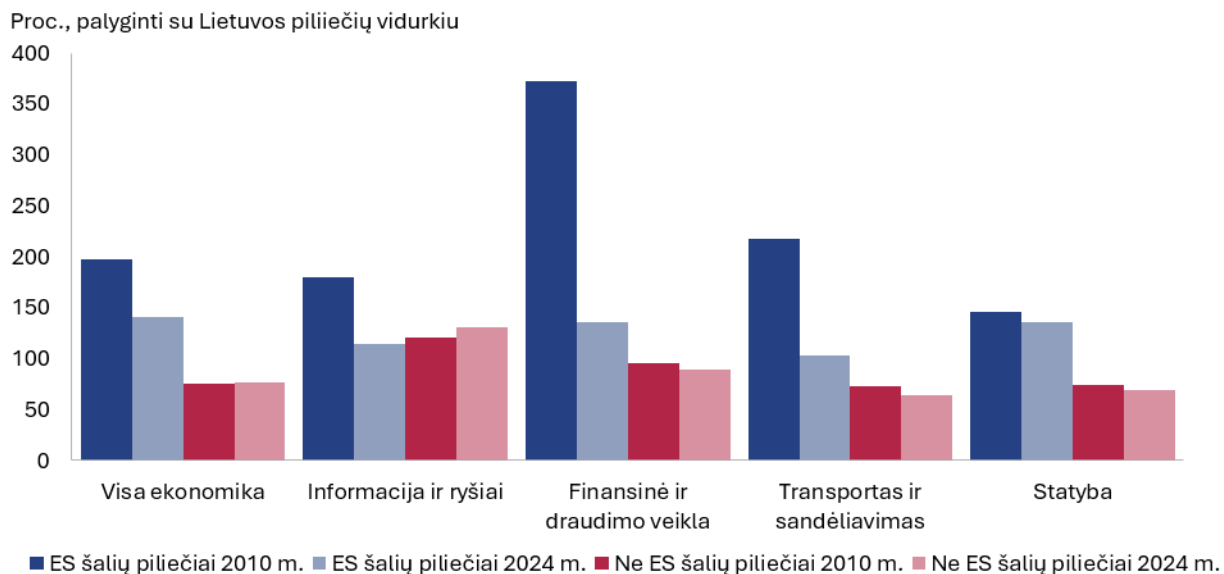
C pav. Darbuotojų iš ES (grafikas kairėje) ir ne ES šalių (grafikas dešinėje) dalis tarp visų darbuotojų atskiruose ekonomikos sektoriuose

Šaltiniai: Sodra ir Lietuvos banko skaičiavimai.

VDU skirtumai tarp skirtingų užsienio šalių piliečių grupių yra dideli, tačiau šiuos skirtumus daugiausia lemia skirtinga darbuotojų sektorinė koncentracija. Lyginant užsienio šalių piliečių uždirbamo darbo užmokesčio lygį su Lietuvos piliečių uždirbamu darbo užmokesčiu visoje ekonomikoje ir sektoriuose, kuriuose daugiausia susitelkę užsienio šalių piliečiai (žr. D pav.), matyti, kad visos ekonomikos mastu ES šalių darbuotojai 2024 m. uždirbo gerokai daugiau – 41 proc. daugiau nei Lietuvos piliečiai. Šis atotrūkis yra reikšmingai sumažėjęs nuo 2010 m. lygio, kai ES piliečiai uždirbo beveik dvigubai daugiau nei lietuviai. Ne ES šalių darbuotojų darbo užmokestis yra mažesnis nei Lietuvos piliečių – 2024 m. ne ES šalių piliečiai uždirbo tik apie 77 proc. to, ką uždirbo Lietuvos piliečiai. Ne ES piliečių darbo užmokesčio atotrūkis slepia didžiulius skirtumus tarp sektorių. Pavyzdžiui, informacijos ir ryšių sektoriuje ne ES šalių darbuotojai uždirba daugiau nei Lietuvos piliečiai: 2010 m. – apie 20, o 2024 m. – maždaug 30 proc. daugiau. Finansų sektoriuje jų darbo užmokestis yra artimas Lietuvos piliečių darbo užmokesčiui. O transporto ir saugojimo sektoriuje, kuriame dirba didžiausia dalis ne ES šalių darbuotojų, atlygis siekia tik apie 65, statybos sektoriuje – apie 69 proc. Taigi, bendrą ne ES šalių darbuotojų darbo užmokesčio atotrūkį nuo Lietuvos piliečių daugiausia lemia didesnė darbuotojų koncentracija sektoriuose, kuriuose santykiniai atlyginimai yra mažesni. Santykinai didesnio darbo užmokesčio sektoriuose, kuriuose ne ES šalių darbuotojų palyginti nedaug, ne ES šalių darbuotojai uždirba netgi daugiau nei Lietuvos piliečiai, o santykinai mažesnio darbo užmokesčio sektoriuose, kuriuose ne ES šalių darbuotojų koncentracija didžiausia, darbo užmokesčio atotrūkis nuo Lietuvos piliečių yra didžiausias. ES šalių darbuotojų darbo užmokesčio teigiamas atotrūkis per laikotarpį reikšmingai sumažėjo visuose sektoriuose, ypač finansų sektoriuje, kuriame 2010 m. jis buvo išskirtinai didelis, o iki 2024 m. sumažėjo iki gerokai nuosaikesnio lygio.

D pav. Darbuotojų iš ES bei ne ES šalių darbo užmokesčio ir Lietuvos piliečių darbo užmokesčio santykis⁴⁹

Šaltiniai: Sodra ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Užsienio šalių piliečių užimtumo pagal sektorius ir uždirbamo darbo užmokesčio analizės įžvalgos papildė anksčiau atliktus užsienio šalių darbuotojų skaičiaus augimo vertinimus ir padeda geriau suprasti darbo rinkoje vykstančius pokyčius, svarbius priimant viešosios politikos sprendimus. ES ir ne ES šalių darbuotojai Lietuvos darbo rinkoje užima labai skirtingas pozicijas. ES šalių darbuotojų yra nedaug, tačiau jie vidutiniškai uždirba daugiau ir dažniau dirba didesnio darbo užmokesčio, žinioms imliuose sektoriuose. Ne ES šalių darbuotojų yra gerokai daugiau, jie jaunesni, daugiausia vyrai ir telkiasi vos keliuose sektoriuose, kuriuose darbo užmokestis yra mažesnis už šalies vidurkį. Ryškiausias pavyzdys – transporto sektorius, kuris be šių darbuotojų dabartiniu mastu jau vargu ar galėtų veikti.

Ypač svarbu tai, kad sektorinis atlyginimų pjūvis rodo, jog bendras ne ES šalių darbuotojų darbo užmokesčio atotrūkis reikšmingai skiriasi pagal sektorius. Ten, kur ne ES šalių darbuotojų yra mažiau ir jų kvalifikacija aukšta, pavyzdžiui, informacijos ir ryšių sektoriuje, jie uždirba daugiau nei Lietuvos piliečiai. O mažesnio darbo užmokesčio sektoriuose, kuriuose jų koncentracija didžiausia, jų atlygis yra gerokai mažesnis. Tai leidžia manyti, kad bendrą atotrūkį pirmiausia lemia tai, kokiuose sektoriuose ne ES šalių darbuotojai dirba, o ne sistemiskai mažesnis atlygis už tą patį darbą.

Vis dėlto išsamiau atsakyti į šį klausimą būtų galima tik išskaidžius darbo užmokesčio skirtumą į dvi dalis: tarpsektorinę, kurią lemia darbuotojų koncentracija mažesnio darbo užmokesčio veiklose, ir susidarančią sektoriaus viduje, kuri parodo atlygio skirtumus tame pačiame sektoriuje. Taip pat svarbu įvertinti, ar ne ES šalių darbuotojai turi panašias galimybes patekti į didesnį darbo užmokestį mokančias įmones. Šis skirtumas svarbus ir viešosios politikos požiūriu: jei atotrūkį daugiausia lemia darbuotojų pasiskirstymas tarp sektorių, aktualios būtų priemonės, palengvinančios perėjimą į geriau apmokamus sektorius ir įmones; jei reikšmingas atlygio skirtumas išlieka ir to paties sektoriaus viduje, tuomet kyla vienodo atlygio ir diskriminacijos prevencijos klausimų.

⁴⁹ Grafike užsienio piliečių uždirbamas VDU yra išreikštas procentais, jų darbo užmokesčio lygį palyginus su tame pačiame sektoriuje dirbančių Lietuvos piliečių VDU (Lietuvos piliečiai = 100). Rodikliai pateikiami visos ekonomikos mastu ir sektorių, kuriuose yra didžiausia migrantų koncentracija. Apskaičiuojant VDU naudojamas vienos dienos darbo užmokesčio rodiklis – mėnesio darbo pajamos dalijamos iš dienų, kuriomis asmuo turėjo darbo santykius, skaičiaus. Svarbu pažymėti, kad, apskaičiuojant šį rodiklį, į faktiškai dirbtų valandų skaičių neatsižvelgiama.

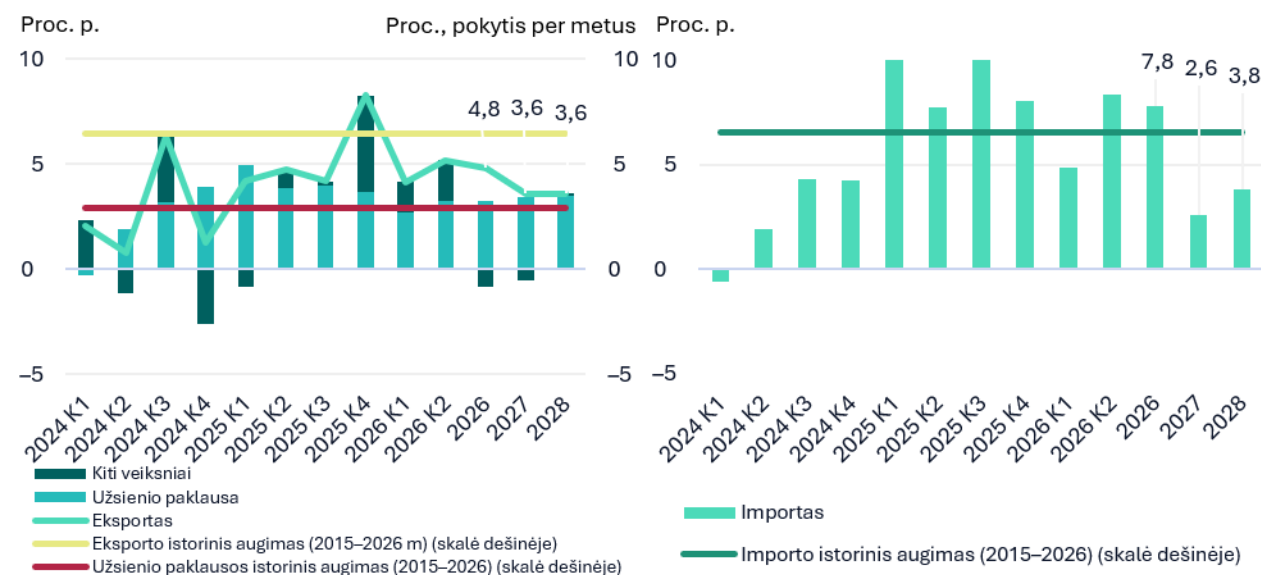
Taip pat svarbu pastebėti, kad, ne ES šalių darbuotojams dabar itin susitelkus vos keliose veiklose – jie sudaro beveik pusę visų dirbančiųjų transporto sektoriuje ir maždaug šeštadalį statybos sektoriuje, – šių sektorių veiklos tęstinumas ir sąnaudų konkurencingumas jau reikšmingai priklauso nuo užsienio darbo jėgos. Todėl bet koks migracijos ar leidimų dirbti politikos griežtinimas skirtingus ekonomikos sektorius paveiktų labai nevienodai: stipriausias poveikis būtų būtent toms veikloms, kurios tapo labiausiai priklausomos nuo ne ES šalių darbuotojų. Į šią priklausomybę verta aiškiai atsižvelgti formuojant migracijos politiką.

4. Išorės sektorius

2026 m. pirmąjį ketvirtį realiojo eksporto ir importo metinis augimas šiek tiek lėtėjo, bet antrąjį atsigavo, nors eksportas ir buvo mažesnis už savo istorinį augimo vidurkį. Prognozės tebėra palankios ir teigiamos.

Metinis eksporto augimas 2026 m. pirmąjį ketvirtį buvo teigiamas ir sudarė 4,2, o antrąjį ketvirtį paspartėjo iki 5,2 proc., tačiau šiek tiek sumažėjęs nuo 2025 m. ketvirtojo ketvirčio metinio augimo 8,2 proc. Tai lėmė nuo 2025 m. pradžios užsitęsęs bazės efektas, t. y. dėl didelių tarifų lūkesčio ir prekybos neapibrėžtumo sumažėjęs eksportas. Taip pat, nors užsienio paklausa eksporto raidą veikė palankiai, dėl geopolitinės situacijos ji buvo mažesnė negu 2025 m., todėl eksporto augimas buvo mažesnis už 2015–2026 m. istorinį vidurkį. Importo augimo tempai po trijų ketvirčių iš eilės, iš dalies veikiami to paties bazės efekto, 2026 m. antrąjį ketvirtį išaugo iki 8,4 proc. Spartesnis importo augimas mažina Lietuvos prekybos balansą, tačiau 2026 pirmąjį ketvirtį prekybos balansas vis dar buvo teigiamas. Prognozuojama, kad 2026 m. eksporto metinis augimas ir toliau bus teigiamas 4,8 proc., tačiau dėl mažėjančios užsienio paklausos 2027 ir 2028 m. augimas sulėtės iki 3,6 proc. Importas savo ruožtu augs sparčiai, ypač 2026 m. – prognozuojama, kad augs 7,8 proc.

8 pav. Realiojo prekių ir paslaugų eksporto (grafikas kairėje) bei importo (grafikas dešinėje) istorinė raida (2 ketv. slankieji vidurkiai) ir metinio augimo prognozės

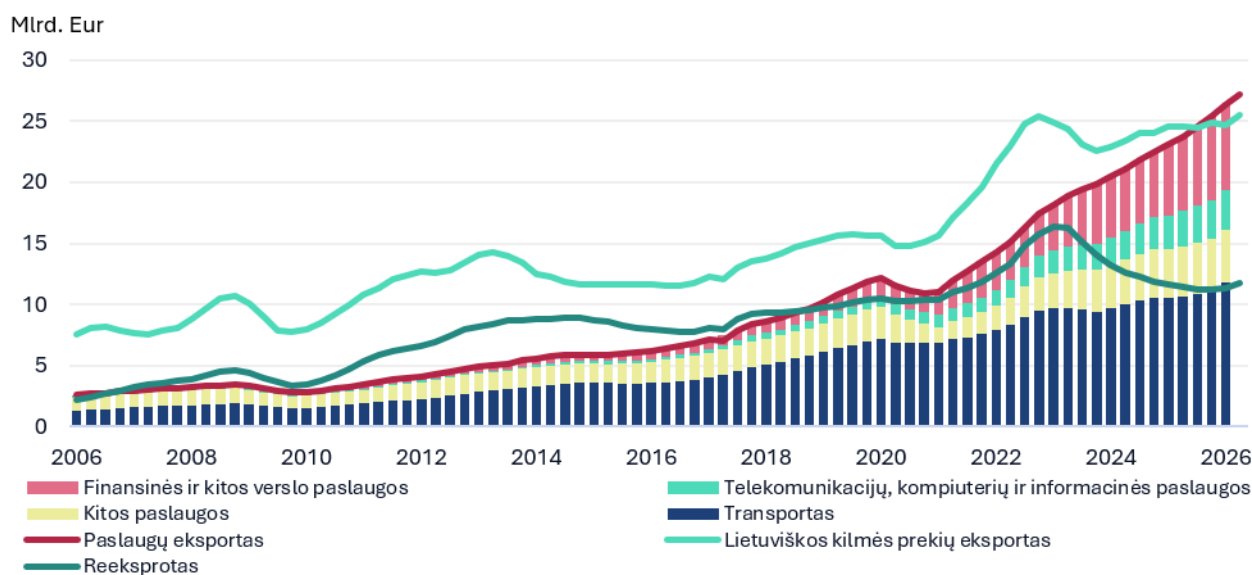
Šaltiniai: VDA, ECB, Lietuvos bankas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Dar praėjusių metų pabaigoje paslaugų eksportui pralenkus lietuviškos kilmės prekių eksportą, 2026 m. pavasarį paslaugų eksportas toliau sparčiai augo, prie jo augimo reikšmingai prisidėjus aukštesnės pridėtinės vertės paslaugoms. Pastaraisiais metais atskirų eksporto sudedamųjų dalių raida reikšmingai išsiskyrė. Lietuviškos kilmės prekių eksporto vertė, nepaisant trumpalaikių svyravimų, nuo 2022 m. iš esmės nedidėja, tačiau augimą reikšmingai slopino sumažėjęs eksportas į Vakarų Europą. Nepaisant šio neigiamo poveikio, eksporto plėtra kitose rinkose sumažėjusį eksportą į Vakarų Europą daugiau nei kompensavo, todėl

bendras lietuviškos kilmės prekių eksporto metinis augimas 2026 m. gegužės mėn. paspartėjo iki maždaug 7,4 proc. Reeksporto apimtis po 2022 m. pasiekto aukščiausio lygio pastebimai sumažėjo – tokią raidą lėmė sugriežtintos tarptautinės sankcijos, prekybos srautų perorientavimas ir statistinės apskaitos pokyčiai. Atsižvelgiant į šiuos struktūrinius veiksnius, spartesnio reeksporto atsigavimo artimiausiu metu nesitikima. Palankiau vertinama paslaugų eksporto raida: eksportas nuosekliai auga, jam būdingas atsparumas išorės sukrėtimams, o reikšmingo augimo sulėtėjimo prielaidų kol kas nematyti. Taip pat džiugina nuosekliai didėjanti aukštesnės pridėtinės vertės, kaip antai finansinių, verslo ir telekomunikacijų paslaugų eksporto dalis.

2025 m. pabaigoje pirmą kartą paslaugų eksportui viršijus lietuviškos kilmės prekių eksportą, paslaugų eksportas ir toliau auga.

9 pav. Eksporto sudedamosios dalys (to meto kainomis; 4 ketv. slankiosios sumos)

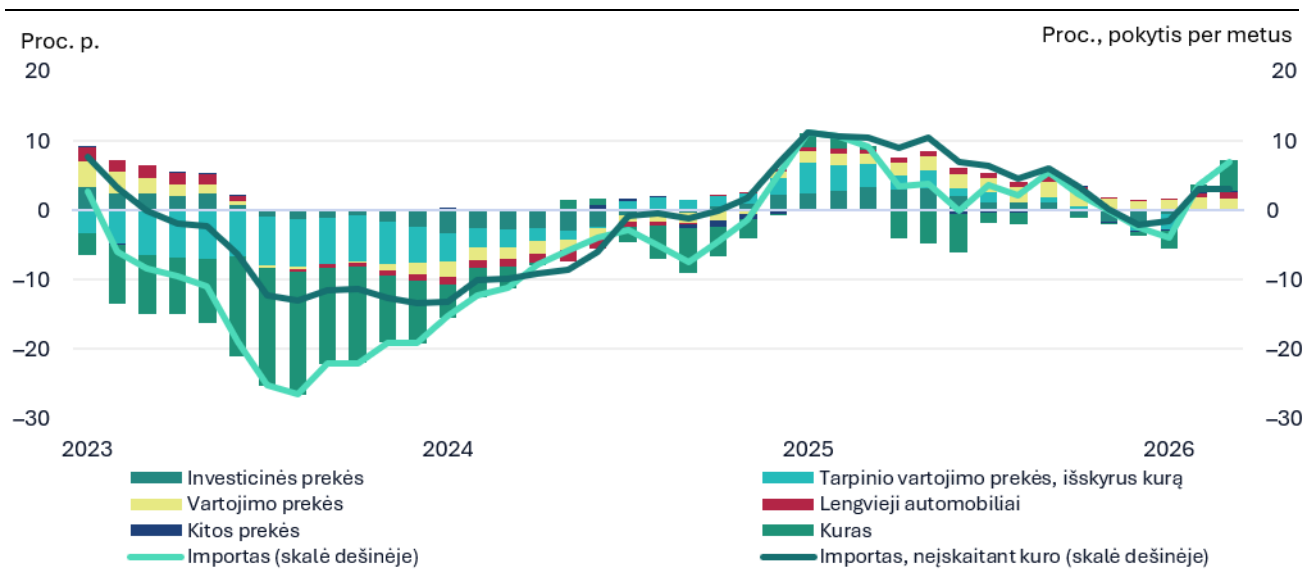

Šaltiniai: VDA, Lietuvos bankas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Nominalusis prekių importas 2026 m. pavasarį vėl pradėjo augti, o jo atsigavimą daugiausia lėmė padidėjęs kuro importas. Bendras importo metinis augimas, vertinant pagal trijų mėnesių slankųjį vidurkį, paspartėjo iki maždaug 7 proc. Didžiausią teigiamą indėlį į importo augimą darė kuras – jis lėmė 4 proc. viso importo augimo. Importo, neįskaitant kuro, metinis augimas siekė apie 3,1 proc., todėl daugiau nei pusę bendro importo augimo galima sieti su kuro importo raida, kurią lėmė 2026 m. pavasarį dėl geopolitinio konflikto Artimuosiuose Rytuose labai išaugusios kuro kainos. Investicinių prekių importo augimas leidžia manyti, kad įmonių investicinė paklausa tebebuvo gana atspari. Vis dėlto gerokai lėčiau už bendrą importą didėjęs importas, neįskaitant kuro, rodo, kad vidaus paklausos nulemtas importo augimas tebebuvo nuosaikus.

Importo atsigavimą 2026 m. pavasarį daugiausia lėmė kuras, o importas, neįskaitant kuro, augo gerokai lėčiau.

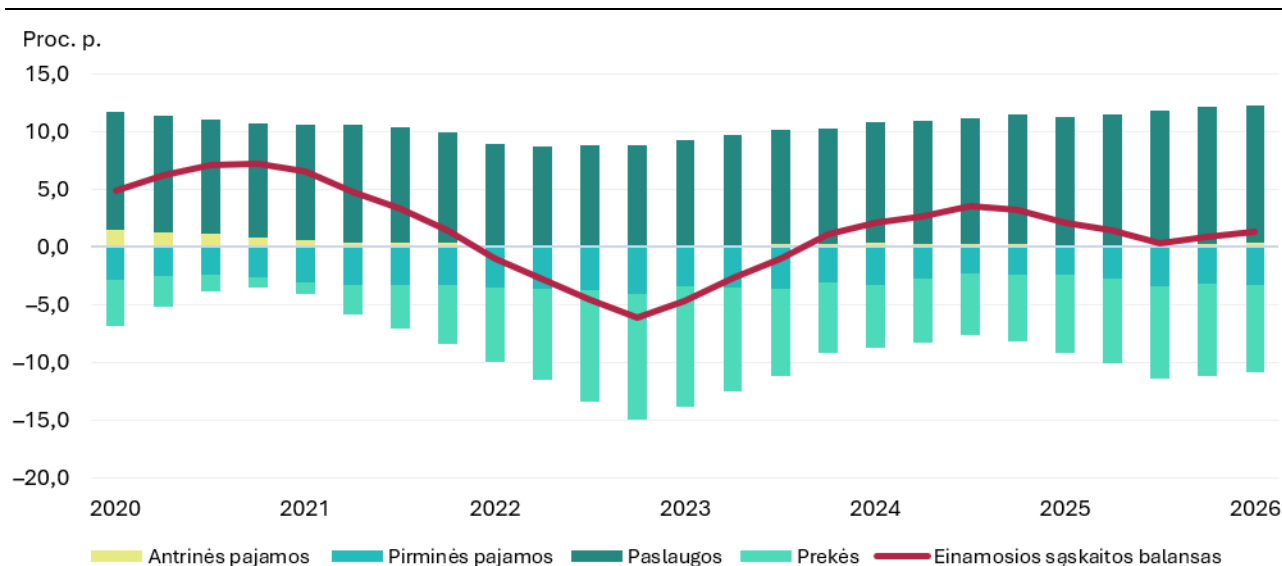
10 pav. Importo metinis augimas (3 mėn. slankusis vidurkis)

Šaltiniai: VDA ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Einamosios sąskaitos balansas 2026 m. pradžioje tebebuvo teigiamas, o didelis paslaugų perviršis toliau kompensavo prekybos prekėmis ir pirminių pajamų deficitus. Einamosios sąskaitos perviršis, vertinant pagal keturių ketvirčių slankųjį vidurkį, 2026 m. pirmąjį ketvirtį šiek tiek padidėjo ir sudarė 1,33 proc. BVP. Perviršio padidėjimą daugiausia lėmė šiek tiek pagerėjęs prekybos prekėmis balansas ir toliau augęs paslaugų balanso perviršis. Paslaugų perviršis 2026 m. pradžioje sudarė 11,9 proc. BVP ir buvo pagrindinis teigiamą einamosios sąskaitos balansą palaikantis veiksnys. Prekybos prekėmis deficitas, palyginti su 2025 m. viduriu, šiek tiek sumažėjo ir sudarė apie 7,6 proc. BVP. Pirminių ir antrinių pajamų balansas reikšmingai nepakito.

11 pav. Einamosios sąskaitos sudedamosios dalys ir grynasis skolinimasis (4 ketv. slankieji vidurkiai, palyginti su BVP)

Šaltiniai: VDA, Lietuvos bankas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

5. Kainos

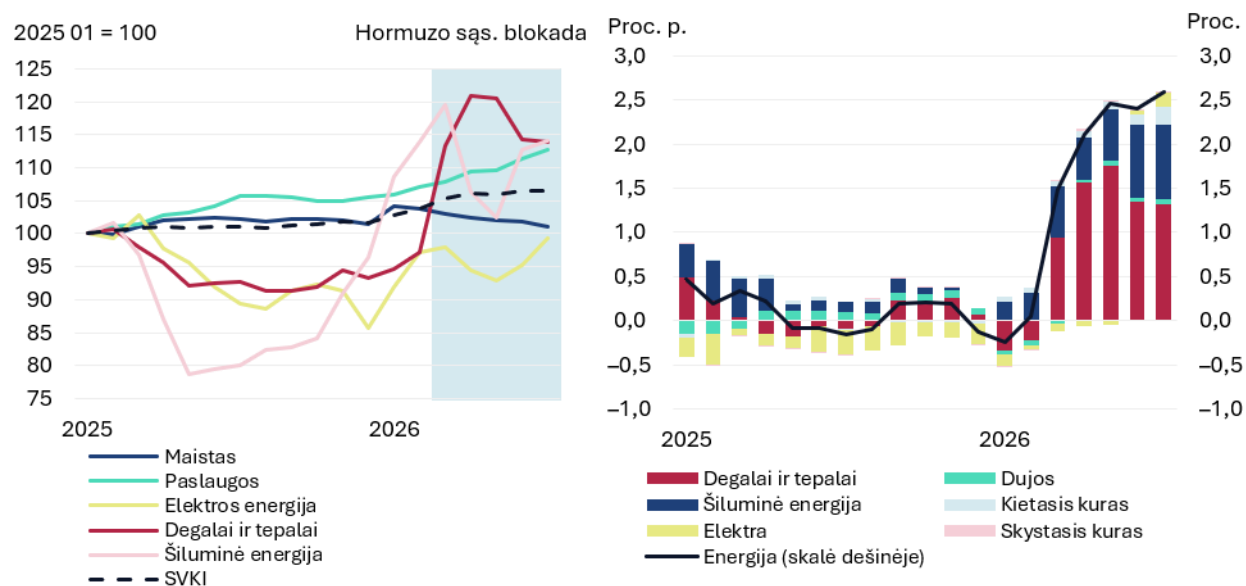
Artimiausiu laikotarpiu pagrindinį spaudimą infliacijai darys dėl Hormuzo sąsiaurio blokados išaugusios iškastinio kuro kainos. Nuo 2025 m. sausio mėn. iki konflikto Persijos įlankoje Lietuvoje metinė energijos infliacija vidutiniškai sudarė 0,6 proc., o nuo karo pradžios, per šių metų kovo–liepos mėn., metinis energijos kainų augimas padidėjo iki 19,7 proc. Pagrindinė to priežastis yra daugiau kaip 13,6 mln. barelių per dieną⁵⁰ sumažėjusi naftos pasaulinė pasiūla, dėl kurios degalų ir tepalų kainos nuo vasario iki liepos mėn. pakilo 17,2 proc. (žr. 12 pav. grafiką kairėje). Kitų energijos dedamųjų (elektros, dujų, kietojo kuro, šiluminės energijos) kainų lygis nuo vasario mėn. pakilo apie 3,7 proc.

Šiais metais didžiausią poveikį energijos infliacijai turėjo pabrangę degalai, tepalai ir šiluminė energija.

Šildymas pradėjo sparčiai brangti praėjusį šaltąjį sezoną ir buvo svarbiausia dedamoji iki karo su Iranu pradžios (žr. 12 pav. grafiką dešinėje). Šiuo metu pasaulinėje rinkoje jaučiamas gamtinių dujų stygius apsunkina ES požeminių saugyklų pildymą prieš šaltąjį sezoną⁵¹. Iki rugpjūčio 30 d. buvo užpildyta 65,1 proc. tūrio⁵². Šių metų požeminių dujų saugyklų pildymas kol kas vyksta panašiai kaip 2021 m., kai rusija ribojo dujų tiekimą⁵³. Situacijai nesikeičiant, dėl išaugusių dujų kainų šildymas ir elektros gamyba ateinančią žiemą bus dar brangesnis. Kita vertus, toliau didėjanti atsinaujinančiosios energijos pasiūla mažina spaudimą elektros kainoms. Per šių metų pirmąjį pusmetį saulės elektrinių elektros gamyba augo 48,6, vėjo elektrinių – 21,0, o dujas vartojančių šiluminių elektrinių traukėsi 25,5 proc.⁵⁴ Atsinaujinančiųjų elektros išteklių gamybos ir šalies elektros vartojimo poreikio santykis padidėjo nuo 52,7 iki 61,5 proc.⁵⁵ Tai padėjo amortizuoti iškastinio kuro kainų sukrėtimą.

2026 m. vidutinė metinė infliacija reikšmingai padidės – iki 5,1 proc. – dėl išaugusių energijos sąnaudų.

12 pav. Pagrindiniai kainų indeksai (grafikas kairėje) ir energijos infliacija bei jos kaitos veiksniai (grafikas dešinėje)

Šaltiniai: Eurostatas, VDA ir Lietuvos banko skaičiavimai.

⁵⁰ TVF makroekonominės prognozės, 2026 m. liepa.

⁵¹ Reglamentas (ES) 2025/1733, įpareigoja nuo spalio 1 d. iki gruodžio 1 d., požeminių dujų saugyklų tūrį užpildyti bent 90 proc.

⁵² KYOS Energy Consulting duomenys.

⁵³ Reuters „Europe's renewables boom is becoming a gas demand bust“.

⁵⁴ LITGRID AB duomenys.

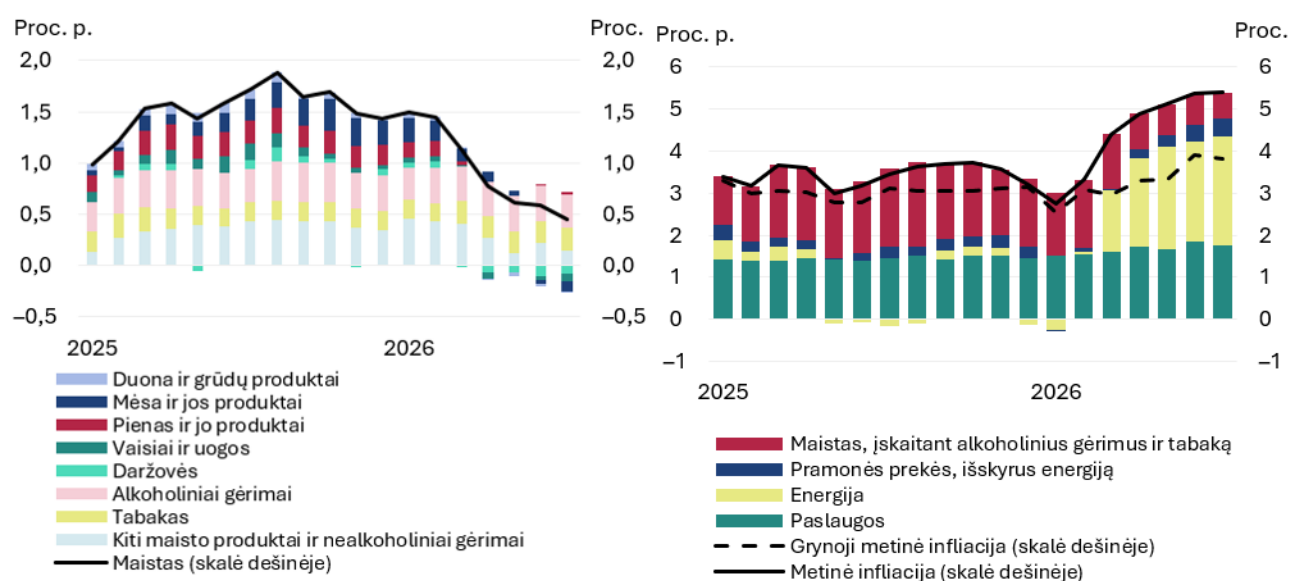
⁵⁵ Palyginti 2025 ir 2026 m. pirmieji pusmečiai.

Bendroji maisto infliacija yra mažesnė nei prieš metus dėl sumažėjusių žemės ūkio produktų kainų.

Pradėjusios mažėti neapdoroto maisto kainos ir lėčiau kylančios apdoroto maisto kainos prisidėjo prie metinės bendrosios maisto infliacijos sumažėjimo. Bendras maisto kainų augimas sudarė 3,3 proc. ir buvo 1,8 proc. punkto lėtesnis nei prieš metus.⁵⁶ Dėl žemės ūkiui palankių oro ir pasaulinių maisto rinkų sąlygų neapdorotas maistas brango tik 2,3 proc. (brango 1,3 proc. p. lėčiau nei pernai), o tai persidavė ir apdoroto maisto kainų augimui, kuris sudarė 3,6 proc. (kilo 1,9 proc. p. lėčiau). 2026 m. būtiniausių maisto produktų grupių kainų raida tapo palankesnė vartotojams: duonos ir grūdų produktų, daržovių bei vaisių kainos pradėjo mažėti, o pieno ir mėsos produktų kainų pokyčiai buvo palyginti nedideli. Didžiausią poveikį maisto infliacijai turėjo pabrangę kiti produktai, alkoholiniai gėrimai bei tabakas (žr. 13 pav. grafiką kairėje).

2026 m. svarbiausių maisto prekių kategorijų kainos pradėjo trauktis.

13 pav. Bendroji maisto infliacija ir jos kaitos veiksniai (grafikas kairėje) bei infliacija pagal SVKI ir jos kaitos veiksniai (grafikas dešinėje)

Šaltiniai: Eurostatas, VDA ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Paslaugos ir toliau yra svarbi SVKI augimą lemianti sudedamoji dalis. Šiais metais paslaugų kainos auga padidėjusiu tempu ir jau kelerius metus sudaro stabilią bendrosios infliacijos dalį (žr. 13 pav. grafiką dešinėje). Per pirmus septynis mėnesius paslaugų kainų metinis augimas sudarė 6,4 proc. ir buvo 0,6 proc. punkto spartesnis nei 2025 m. Šiais metais stebimi pokyčiai pramonės produktų kainų dinamikoje. Dėl pakilusių žaliavų ir energijos kainų išaugo gamybos sąnaudos ir sparčiau didėjo šių prekių metinė infliacija – nuo 0,3 proc. (vasario mėn.) iki 1,1 proc. (liepos mėn.).

2027–2028 m. infliacija turėtų nuosekliai mažėti – atitinkamai iki 3,1 ir 2,6 proc. Vis dėlto kainų raidą gaubia didelis neapibrėžtumas, daugiausia susijęs su kariniais veiksmais Persijos įlankoje. Nuo konflikto trukmės ir pasaulinės energijos rinkos normalizavimosi priklausys, kaip sparčiai kainų augimas slops Lietuvoje. Nepaisant mažėjančio energijos kainų augimo, vidaus kainų spaudimą ir toliau palaikys inertiška paslaugų sektoriaus kainodara bei didėjančios vienetinės darbo sąnaudos.

⁵⁶ Per pirmus septynis mėnesius.

6. Eurosistemos pinigų politika

Padidėjusios energijos kainos paspartino kainų augimą ne tik Lietuvoje, bet ir visoje euro zonoje.

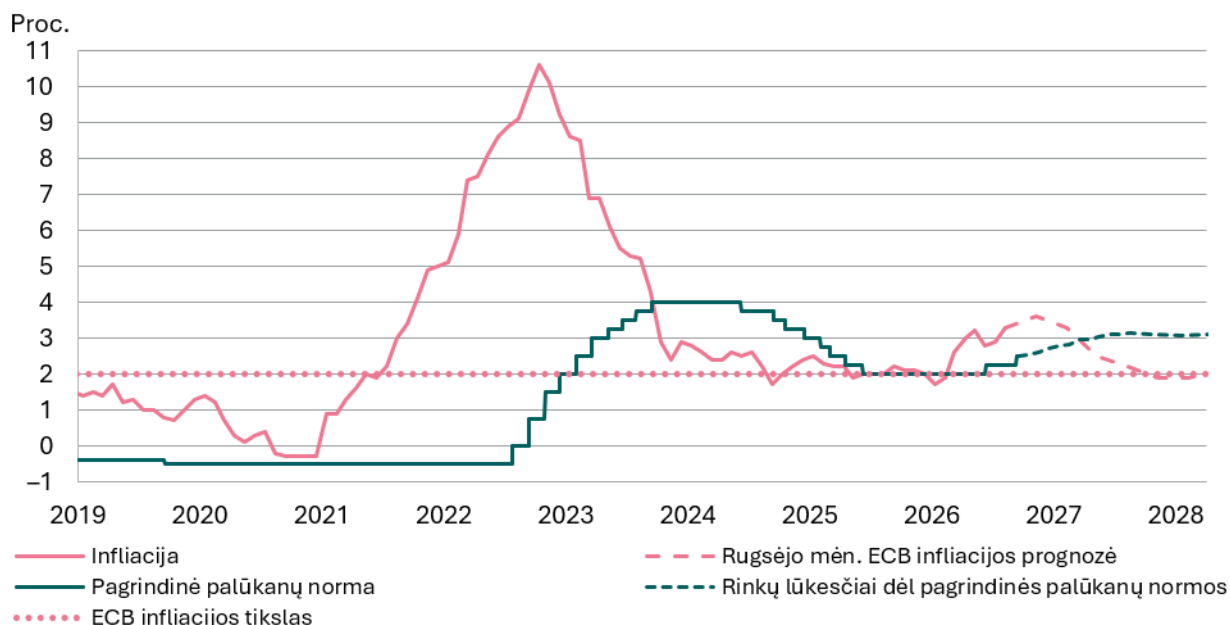
Įsiplieskus karui Artimuosiuose Rytuose, reikšmingai padidėjo energijos kainos, o tai paskatino ir kitų vartojimo prekių ir paslaugų kainų augimą. Taip pat padidėjo rizika, kad infliacija gali viršyti siekiamą 2 proc. lygį ilgesnį laiką.

Į tai atsižvelgdama, ECB valdančioji taryba metų viduryje ėmė didinti palūkanų normas, kurios nebuvo keistos nuo 2025 m. birželio mėn. Lygiai po metų – 2026 m. birželio mėn. posėdyje – Valdančioji taryba nusprendė pagrindines palūkanų normas padidinti 0,25 proc. punkto, o rugsėjo mėn. tiek pat palūkanų normas padidintos dar kartą. Šie sprendimai padeda sumažinti riziką dėl infliacijos lūkesčių atitrūkimo nuo 2 proc. lygio euro zonoje. Infliacija tampa pavojingiausia ne tada, kai vieną mėnesį pabrangsta energijos kainos, o tada, kai vartotojai ir įmonės praranda tikėjimą, kad prekių ir paslaugų krepšelio kainų augimas grįš į normalų lygį. Valdančioji taryba pakartotinai pabrėžė, kad ateityje pinigų politikos sprendimai priklausys nuo infliacijos perspektyvos, bazinės infliacijos dinamikos ir pinigų politikos poveikio perdavimo stiprumo.

Prognozės rodo, kad griežtesnė pinigų politika ir toliau darys poveikį infliacijai, o energijos kainoms toliau nebekylant, infliacija turėtų pamažu grįžti į siekiamą 2 proc. lygį (14 pav.). Nors rugpjūčio mėn. infliacija euro zonoje padidėjo iki 3,3 proc., rugsėjo mėn. makroekonominėse prognozėse numatoma, kad dėl atslūgusio energijos kainų sukrėtimo ir didesnių palūkanų normų infliacija kasmet turėtų nuosekliai mažėti ir 2028 m. vidutiniškai bus 2,1 proc. lygio. Finansų rinkose vertinama, kad per metus palūkanų normas galėtų dar šiek tiek padidėti. Vis dėlto Valdančioji taryba ir toliau priims sprendimus remdamasi visais turimais duomenimis per kiekvieną posėdį, todėl jos sprendimai nebūtinai sutaps su rinkų dalyvių lūkesčiais.

ECB pagrindinės palūkanų normos buvo padidintos siekiant neleisti infliacijai pernelyg ilgai atitrūkti nuo siekiamo 2 proc. lygio.

14 pav. Faktiniai palūkanų normų ir infliacijos euro zonoje duomenys bei rinkų lūkesčiai

Šaltiniai: ECB ir LSEG Datastream.

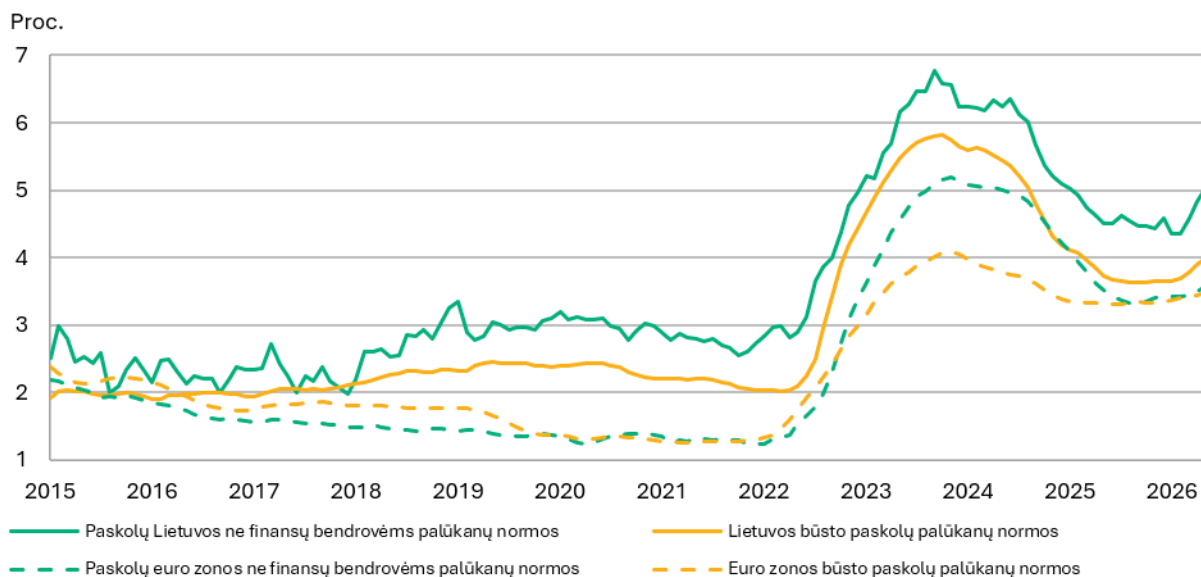
Pastaba: paveiksle naudojami rugsėjo 10 d. duomenys.

Paskolų palūkanų normos kilo stiprėjant lūkesčiams dėl ECB palūkanų normų didinimo ir Lietuvoje tebebuvo didesnės nei vidutiniškai euro zonoje (15 pav.). Lietuvoje paskolų palūkanų normos buvo didesnės

nei euro zonoje bendrai ir iki karo Artimuosiuose Rytuose, o tai galėjo lemti didesnė Lietuvos bankų sektoriaus koncentracija. Palyginti su 2026 m. vasario mėn., t. y. prieš karą Artimuosiuose Rytuose buvusiu lygiu, paskolų palūkanų normos dar pakilo, o Lietuvoje jos didėjo sparčiau nei visoje euro zonoje. Iki birželio mėn. Lietuvoje paskolų ne finansų bendrovėms palūkanų normos pakilo 0,7, o būsto paskolų – 0,3 proc. punkto. Euro zonoje šie pokyčiai sudarė atitinkamai 0,2 ir 0,1 proc. punkto. Tokį skirtumą galėjo lemti tai, kad Lietuvoje dauguma paskolų suteikiamos su kintamosiomis palūkanų normomis, todėl ECB palūkanų normų pokyčiai ir lūkesčiai dėl jų paskolų palūkanų normas Lietuvoje paveikia iš karto, o paskoloms su fiksuotomis palūkanų normomis euro zonoje poveikis pasireiškia tik keičiantis ilgalaikių palūkanų normų lygiui.

Paskolų palūkanų normos euro zonoje bendrai ir Lietuvoje ėmė kilti.

15 pav. PFĮ naujų būsto paskolų ir paskolų ne finansų bendrovėms vidutinė palūkanų norma

Šaltiniai: ECB ir Lietuvos banko skaičiavimai.

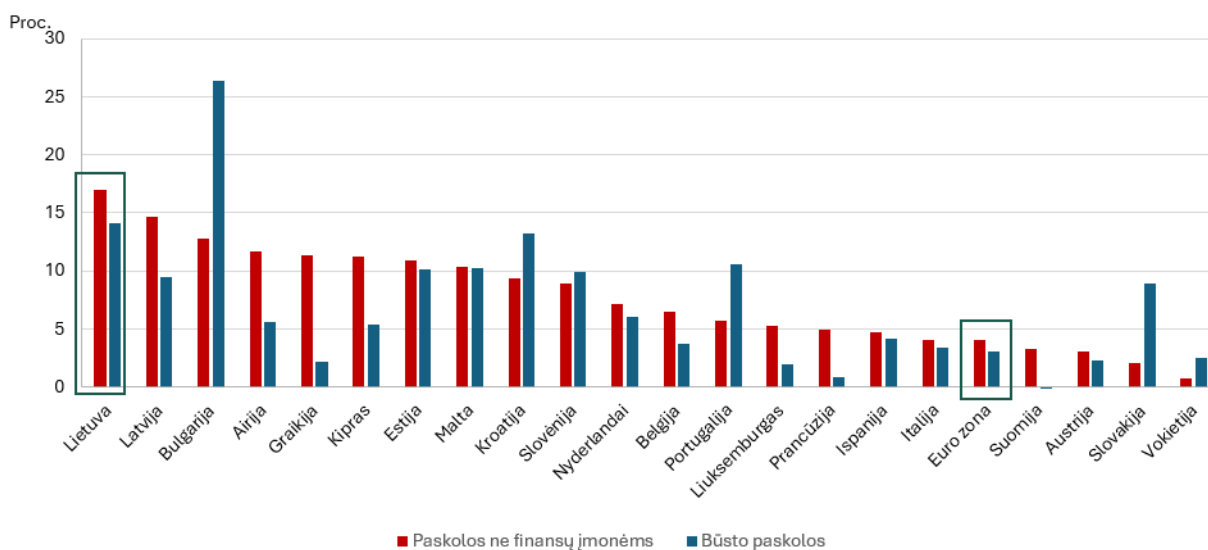
Pastabos: 3 mėn. slankusis vidurkis. Neįtraukti esamų paskolų sutarčių sąlygų persvarstymų duomenys.

Nors paskolų palūkanų normos ir toliau buvo vienos didžiausių, kreditavimas Lietuvoje tebėra vienas sparčiausių euro zonoje. 2026 m. birželio mėn. metinis PFĮ paskolų ne finansų įmonėms portfelio augimas (16,7 %) buvo didžiausias, o būsto paskolų (14,1 %) – antras pagal dydį euro zonoje (žr. 16 pav.). Tiesa, vertinant bendrai finansų sektoriaus (ne tik PFĮ) suteiktą kreditą įmonėms, metinis augimas buvo šiek tiek mažesnis: 2026 m. pirmojo ketvirčio duomenimis, sudarė 12,8 proc. ir buvo antras pagal dydį tarp euro zonos valstybių. Aktyviai skolinamasi ir vartojimui – paskolų vartojimui ir kitiems tikslams portfelis per metus birželio mėn. padidėjo 19,2 proc. Spartesnę nei euro zonoje bendrai kreditavimo plėtrą Lietuvoje iš dalies paaiškina vienas mažiausių euro zonoje bendras įsiskolinimo lygis, panaši tendencija būdinga ir kitoms euro zonos valstybėms: paskolų portfelis sparčiau didėja ten, kur paskolų portfelio ir BVP santykis yra mažesnis (pvz., Bulgarijoje, Latvijoje)⁵⁷. Spartų nominaliųjų kreditavimo apimčių augimą taip pat iš dalies lemia ir didėjančios vartotojų bei būsto kainos.

Kreditavimas Lietuvoje buvo vienas sparčiausių euro zonoje.

⁵⁷ Remiantis 2026 m. finansinio stabilumo apžvalga.

16 pav. PFĮ paskolų ne finansų įmonėms ir būstui įsigyti portfelio metinė kaita euro zonos valstybėse 2026 m. birželio mėn.

Šaltinis: ECB.

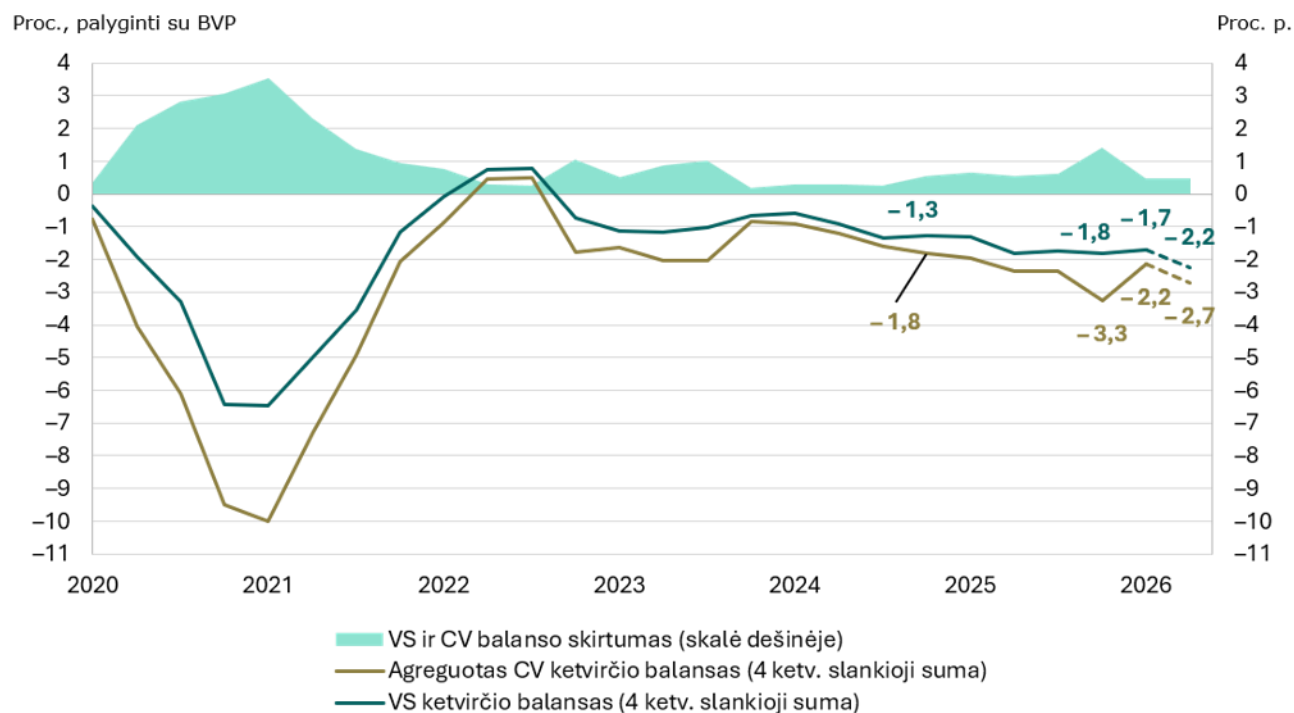
7. Valdžios sektoriaus finansai

2026 m. pirmąjį pusmetį sparčiau už pajamas didėjusios valdžios sektoriaus (VS) išlaidos ir skola rodo, kad VS finansų būklė prastėja. Palyginti su 2025 m., VS balanso ir BVP santykis 2026 m. pirmąjį ketvirtį šiek tiek pagerėjo ir sudarė –1,7 proc. BVP (matuojant 4 ketvirčių slankiąją sumą) (žr. 17 pav.). Išankstiniai Lietuvos banko įverčiai, kurie sudaromi remiantis centrinės valdžios (CV) duomenimis, rodo, kad antrąjį ketvirtį VS deficitas galimai padidėjo apie 0,5 proc. punkto ir sudarė 2,2 proc. BVP. Remiantis mėnesiniais duomenimis, antrąjį ketvirtį VS pajamos ir toliau didėjo sparčiai – apie 10 proc., tačiau sparčiau už pajamas padidėjusios VS išlaidos lėmė didesnį VS balanso deficitą. Ši tendencija neturėtų stebinti, nes didesnis ir vis arčiau Maastrichto kriterijaus ribos artėjantis VS balanso deficitas artimiausiais metais yra oficialiai suplanuotas atsakingų valdžios institucijų⁵⁸.

2026 m. antrąjį pusmetį VS deficitas padidėjo ir pasiekė aukščiausią lygį nuo 2021 m. trečiojo ketvirčio.

⁵⁸ Finansų ministerijos „Valdžios sektoriaus finansų projekcijos 2026–2029 metams“, 2026 m. gegužės mėn.

17 pav. VS ir CV balanso raida (4 ketv. slankiosios sumos)

Šaltiniai: VDA ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Pastaba: punktyrinės linijos žymi Lietuvos banko apskaičiuotus atitinkamų rodiklių įverčius.

VS pajamos 2026 m. pirmąjį ir antrąjį ketvirčiais toliau didėjo (atitinkamai 16,2 % ir, tikėtina, apie 10 %)

(žr. 18 pav. grafiką kairėje). 2026 m. antrąjį pusmetį VS pajamos labiausiai didino mokestinės pajamos.

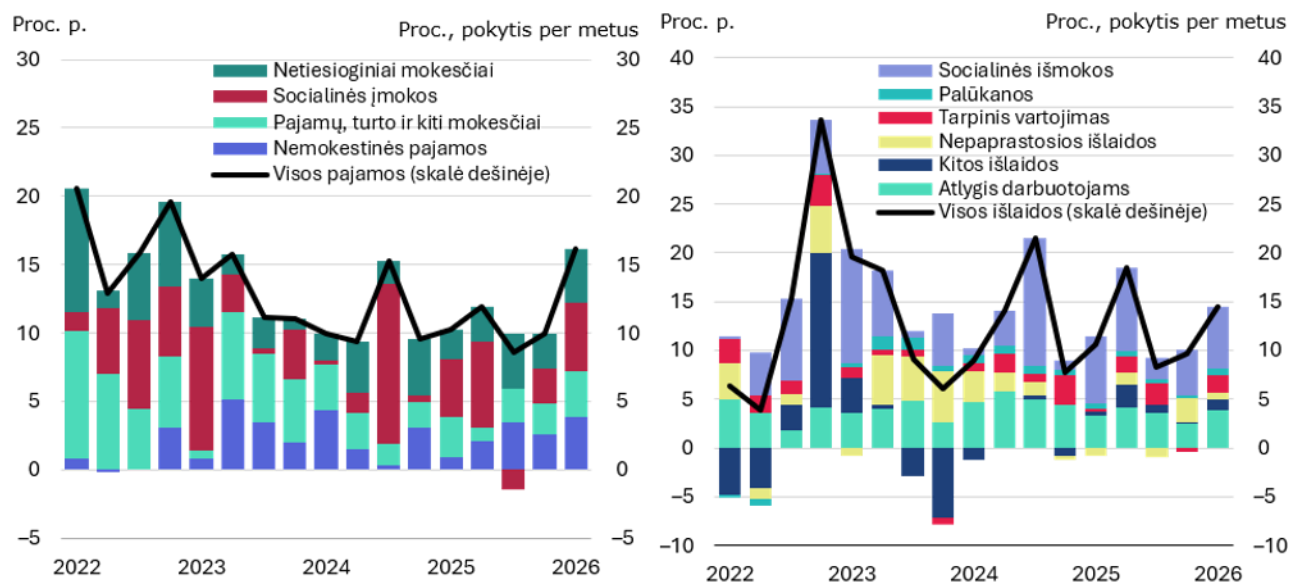
Mokestinės pajamos daugiausia didėjo dėl augusių makroekonominių dydžių (bazių), nuo kurių jos renkamos: padidėjęs atlyginimų fondas didino GPM pajamas, o augęs vartojimas – PVM ir akcizų pajamas. Verta pastebėti, kad, nepaisant dėl karo Irane ir reikšmingai padidėjusių naftos kainų pabrangus degalams, atskirų degalų rūšių pardavimų dinamika vidaus rinkoje gerokai skyrėsi: parduoto benzino kiekis pirmąjį ir antrąjį ketvirčiais buvo didesnis nei prieš metus, tačiau dyzelino kiekis didėjo tik pirmąjį ketvirtį. Antrąjį ketvirtį standartiniu akcizų apmokestinamo dyzelino buvo parduota beveik dešimtadaliu mažiau nei prieš metus. Nepaisant šių skirtumų, pajamos iš degalų akcizų pirmąjį pusmetį buvo maždaug 6 proc. didesnės nei prieš metus dėl to, kad padidinti akcizų tarifai nusvėrė mažesnių kiekių neigiamą poveikį pajamoms. Socialinių įmokų stipri teigiama įtaka VS pajamoms paaiškinama mažos bazės efektu – 2025 m. pirmąjį ketvirtį dėl valstybės lėšomis draudžiamų asmenų statistinės apskaitos specifikos šių įmokų buvo surinkta palyginti nedaug, o 2026 m. šių įmokų ketvirtiniai srautai buvo gerokai tolygesni.

VS išlaidų metinis augimas 2026 m. pirmąjį ketvirtį taip pat buvo spartus ir sudarė 14,5 proc., o antrąjį ketvirtį, tikėtina, šiek tiek sulėtėjo (žr. 18 pav. grafiką dešinėje).

Pirmąjį ketvirtį VS išlaidų augimą daugiausia lėmė padidėjusios socialinės išmokos, taip pat reikšmingai prisidėjo augusios išlaidos atlyginimams mokėti. Socialinių išmokų augimą lėmė su nuo metų pradžios padidėjusi bazinė pensija ir individualiosios pensijos dalies apskaitos vieneto vertė, taip pat didesnė MMA ir padidėję kitų rodiklių dydžiai (minimalūs vartojimo poreikiai, bazinė socialinė išmoka ir t. t.), pagal kuriuos apskaičiuojamos įvairios socialinės išmokos. Kaip ir ankstesniais ketvirčiais, išlaidas atlyginimams toliau sparčiausiai didino švietimo ir sveikatos sektorių darbuotojų darbo užmokesčio išlaidos.

2026 m. pirmąjį pusmetį VS pajamos ir išlaidos sparčiai didėjo: pajamos labiausiai didino gautos socialinės įmokos ir mokestinės pajamos, o išlaidas – socialinės išmokos ir darbuotojų atlyginimai.

18 pav. VS pajamų (grafikas kairėje) ir išlaidų (grafikas dešinėje) metinė raida bei kaitos veiksniai

Šaltiniai: VDA ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Didinamas gynybos finansavimas 2026 m. pirmąjį ketvirtį dar reikšmingai nepadidino VS išlaidų. Pagal Europos sąskaitų sistemos 2010 m. (ESS 2010) metodiką⁵⁹, ilgiau nei vienus metus gynybos paslaugoms teikti naudojamos karinės ginkluotės sistemos (pvz., karo laivai, orlaiviai, tankai ir pan.), priskiriamos ilgalaikiam turtui, todėl jų įsigijimo išlaidos įtraukiamos į bendrojo pagrindinio kapitalo formavimą (arba investicijas). Ilgalaikio turto įsigijimas įtraukiamas į apskaitą turto nuosavybės teisės perdavimo, paprastai jo faktinio pristatymo, momentu, neatsižvelgiant į tai, kada atliekami mokėjimai. Pastebėtina, kad 2026 m. pirmąjį ketvirtį VS pagrindinio kapitalo formavimo išlaidos buvo maždaug dešimtadaliu mažesnės nei prieš metus. Visa tai reiškia, kad 2026 m. Lietuvos kariuomenės ginkluotės ir technikos įsigijimas⁶⁰ VS balanso rodiklius paveiks su reikšmingu vėlavimu. Tai galima matyti ir lyginant faktines ir planuojamas išlaidas gynybai pagal skirtingas metodikas (žr. 19 pav. grafiką kairėje). Iš 19 pav. matyti, kad pagal NATO metodiką apskaičiuotos išlaidos gynybai 2026 m. bus gerokai didesnės kaip 5 proc. BVP, tačiau pagal valstybės funkcijų klasifikatorių (angl. *classification of the functions of government*, COFOG), rodantį išlaidų paskirtį ir pagrįstą ESS 2010 apskaitos principais, šis santykis bus gerokai nuosaikesnis. Be skirtingo tam tikrų išlaidų traktavimo, šiems skirtumams reikšmingą įtaką daro ir nevienodas tam tikrų karinių išlaidų pagal NATO bei COFOG (ESS 2010) traktavimas laiko atžvilgiu.

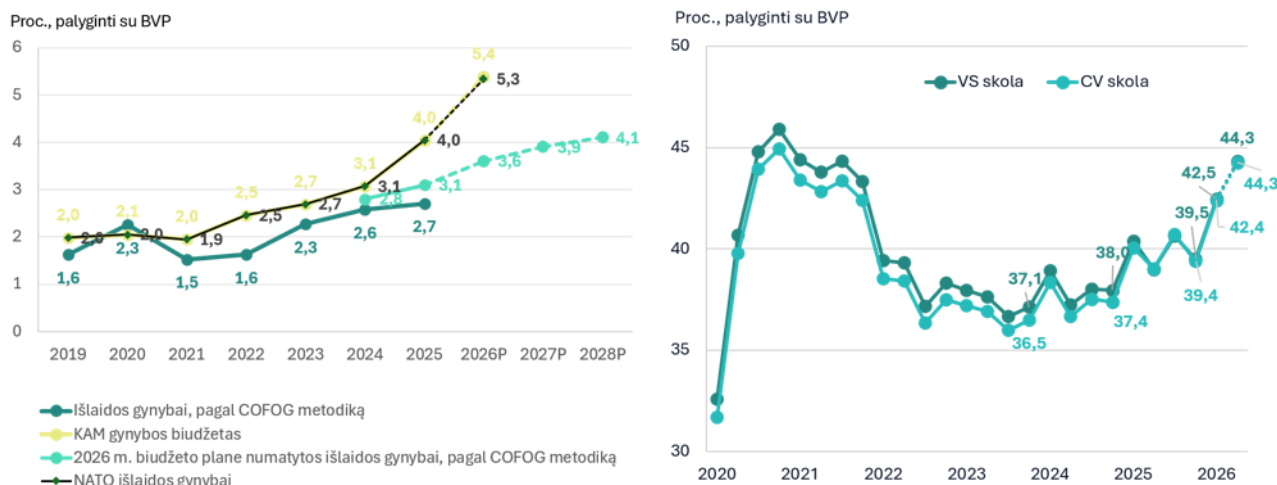
2026 m. pirmąjį pusmetį VS skolos ir BVP santykis reikšmingai padidėjo, tačiau antrąjį pusmetį turėtų stabilizuotis maždaug ties esamu lygiu. 2026 m. pirmąjį ir antrąjį ketvirčiais dėl teigiamo grynojo skolinimosi VS skolos ir BVP santykis padidėjo atitinkamai iki 42,5 ir 44,3 proc. (žr. 19 pav. grafiką dešinėje). Spartų skolos augimą daugiausia lėmė reikšmingas teigiamas grynas skolinimasis: remiantis Finansų ministerijos skelbiama Lietuvos Vyriausybės skolinimosi ir skolos grąžinimo statistika, 2026 m. pirmąjį pusmetį pasiskolintos lėšos buvo apie 5,6 mlrd. Eur didesnės už grąžintas sumas. Be poreikio finansuoti besikaupiantį VS balanso deficitą, skolos lygį reikšmingai didino ir avansiniais mokėjimais finansuojami augantys gynybos įsipareigojimai, nors į VS balansą visos gynybos išlaidos bus įtrauktos tik ateityje. Gynybos poreikiams finansuoti greičiausiai bus skolinamasi ir antrąjį pusmetį, tačiau numatomas stambios obligacijų emisijos išpirkimas šiam tikslui jau greičiausiai pasiskolintomis lėšomis turėtų lemti šiek tiek mažesnę skolą ir BVP santykį antrąjį pusmetį.

⁵⁹ Europos sąskaitų sistemos 2010 m. vadovas, p. 443.

⁶⁰ Išsamesnę informaciją apie Krašto apsaugos ministerijos (KAM) pagrindinius biudžeto prioritetus 2026 m. ir vykdomus įsigijimų projektus galima rasti [čia](#).

Didinamas gynybos finansavimas 2026 m. pirmąjį ketvirtį dar reikšmingai nepadidino VS išlaidų (dėl vėlavimo, kurį lemia apskaitos principai), tačiau skolinimasis besikaupiančiam VS balanso deficitui ir su gynybos projektais susijusiems avansiniams mokėjimams padidino VS skolos ir BVP santykį, kuris antrąjį pusmetį, tikėtina, reikšmingai nebesikeis.

19 pav. Gynybos išlaidų raida (grafikas kairėje) bei VS skolos ir BVP santykio ir prognozė artimiausią ketvirtį (grafikas dešinėje)

Šaltiniai: VDA, Finansų ministerija, KAM ir Lietuvos banko skaičiavimai.

6 intarpas. Kiek Lietuvos gyventojai prisideda prie viešųjų finansų ir kiek iš jų gauna?

Parengė K. Vasiliauskas

Per viešųjų finansų sistemą ištekliai perskirstomi tarp skirtingų žmogaus gyvenimo etapų. Vaikystėje ir vyresniame amžiuje žmogus paprastai gauna gerokai daugiau viešųjų paslaugų ir išmokų, nei tuo metu sumoka mokesčių ir įmokų, o darbingo amžiaus metais dažniausiai yra priešingai. Tad žmogaus santykis su viešaisiais finansais kinta kartu su jo gyvenimo ciklu. Užaugę ir įsilieję į darbo rinką žmonės savo mokesčiais ir įmokomis tarsi atsilygina už vaikystėje gautas viešąsias paslaugas – finansuoja jas jaunajai kartai ir kartu prisideda prie vyresniųjų gerovės – kartos, kuri anksčiau finansavo dabar dirbančiųjų gerovę vaikystėje. Tuo pat metu darbingo amžiaus žmonės mokėdami mokesčius ir įmokas, kartu įgyja socialinių teisių, kuriomis patys vis daugiau naudosis vėlesniame gyvenimo etape. Taip susidaro savotiška kartų socialinė sutartis, pagal kurią per gyvenimą žmogus iš viešųjų finansų naudos gavėjo tampa jų finansuotoju, o vėliau – vėl gavėju.

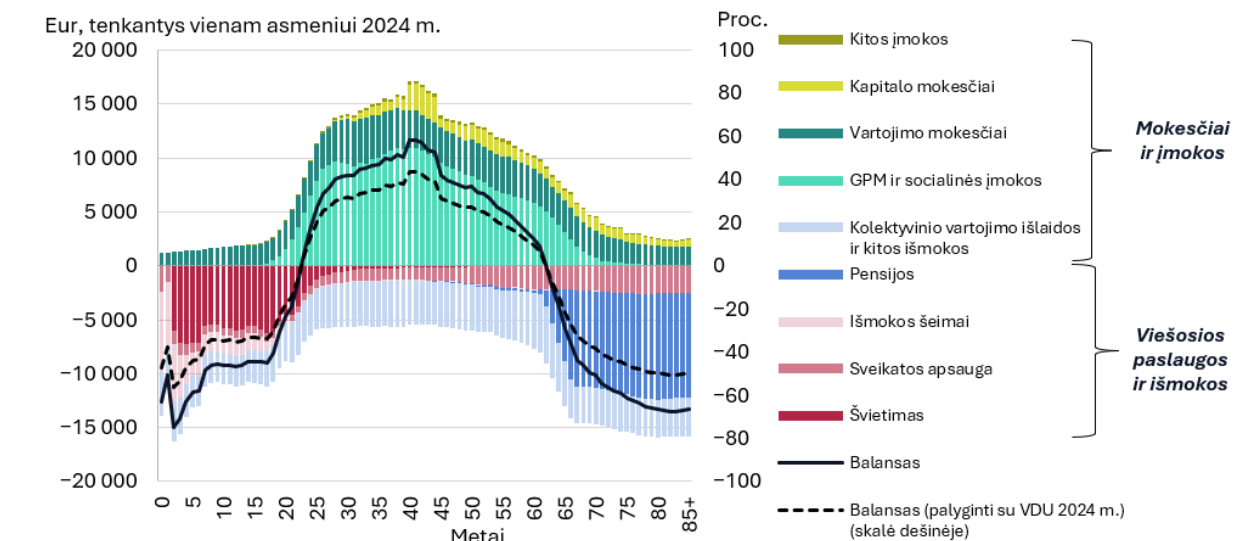
Išteklių perskirstymas tarp skirtingų žmogaus gyvenimo etapų ir kartų socialinė sutartis praktiškai veikia perskirstant išteklius tarp tuo pat metu gyvenančių skirtingo amžiaus žmonių. Vienos amžiaus grupės konkrečiu laikotarpiu prie viešųjų finansų prisideda daugiau, nei iš jų gauna, o kitos – daugiau gauna, nei prisideda. Todėl viešiesiems finansams svarbu ne tik tai, kiek skirtingo amžiaus žmonės sumoka ir gauna, bet ir tai, kiek jų yra kiekvienoje amžiaus grupėje. Kitaip tariant, svarbi gyventojų amžiaus struktūra. Jei mažėja daugiau sumokančių nei gaunančių žmonių ir daugėja daugiau gaunančių nei sumokančių, viešųjų finansų padėtis blogėja net ir nesikeičiant mokesčių, išmokų ir viešųjų paslaugų teikimo sistemai. Atsižvelgiant į tai, šiame interpe pirmiausia apskaičiuojama, kiek skirtingo amžiaus Lietuvos gyventojai sumoka mokesčių bei įmokų ir gauna viešųjų paslaugų ir išmokų. Tada vertinama, kaip iki 2050 m. keistųsi viešųjų finansų būklė, jei kiekvienai amžiaus grupei būdingas sumokamų mokesčių ir gaunamų išmokų bei viešųjų paslaugų santykis ir toliau būtų toks pat kaip 2024 m., o gyventojų amžiaus struktūra keistųsi pagal oficialias demografinės prognozes.

Sumokamų mokesčių ir įmokų bei gaunamų viešųjų paslaugų ir išmokų balansas atitinka kintantį žmogaus ekonominį aktyvumą per jo gyvenimo ciklą⁶¹. Vaikystėje ir paauglystėje (iki 22 m.) bei vyresniame amžiuje (nuo 63 m.) žmonės iš viešųjų finansų vidutiniškai gauna daugiau, nei sumoka, o darbingo amžiaus metais (nuo 23 iki 62 m.) – priešingai (žr. A pav.). Didžiausias neigiamas balansas susidaro ankstyvoje vaikystėje ir vėlyvoje senatvėje. 2024 m. jis siekė apie 13 tūkst. Eur per metus, arba beveik 50 proc. metinio VDU. Vaikystėje ir paauglystėje neigiamą balansą daugiausia lemia švietimo paslaugos (ikimokyklinio, priešmokyklinio, bendrojo, profesinio ir aukštojo ugdymo paslaugos) ir išmokos šeimoms (vienkartinės išmokos vaikui gimus, vaiko pinigai ir kt.). Vyresniame amžiuje neigiamą balansą daugiausia lemia pensijos (senatvės, našlių ir našlaičių, negalios ir kt.) ir sveikatos apsaugos bei priežiūros paslaugos, kurių poreikis senstant didėja. Abiem gyvenimo etapais žmonės paprastai yra ekonomiškai neaktyvūs, todėl sumoka palyginti nedaug mokesčių ir įmokų, tačiau gauna reikšmingą dalį viešųjų paslaugų ir išmokų.

Darbingo amžiaus metais žmogaus indėlis į viešuosius finansus ima viršyti iš jų gaunamas viešąsias paslaugas ir išmokas. Vidutinis sumokamų mokesčių ir įmokų bei gaunamų viešųjų paslaugų ir išmokų balansas tampa teigiamas nuo maždaug 23 m., kai didesnė dalis žmonių baigia bendrojo ir aukštesnių pakopų ugdymo programas ir įsilieja į darbo rinką. Augant darbo pajamoms, didėja sumokamas GPM ir socialinių įmokų lygis. Dalis žmonių kuria verslus, investuoja ir taip gauna kapitalo pajamų, todėl didėja ir sumokami kapitalo mokesčiai. Kartu su pajamomis auga vartojimas, o su juo – ir vartojimo mokesčiai (PVM ir akcizai). Didžiausias balanso perteklius pasiekiamas sulaukus 40–45 m. 2024 m. jis sudarė apie 11 tūkst. Eur vienam žmogui per metus, arba šiek tiek daugiau nei 40 proc. metinio VDU. Vėliau šis perteklius nuosekliai mažėja, o apie 63 gyvenimo metus balansas vėl tampa neigiamas, vis didesnei daliai žmonių pasitraukiant iš darbo rinkos.

Didžiausia viešųjų paslaugų ir viešųjų finansų nauda gaunama ankstyvoje vaikystėje ir vėlyvoje senatvėje – mažiausiai darbingame amžiuje.

A pav. Skirtingų amžiaus grupių vieno asmens fiskaliniai balansai

Šaltiniai: Eurostatas, VDA ir Lietuvos banko skaičiavimai.

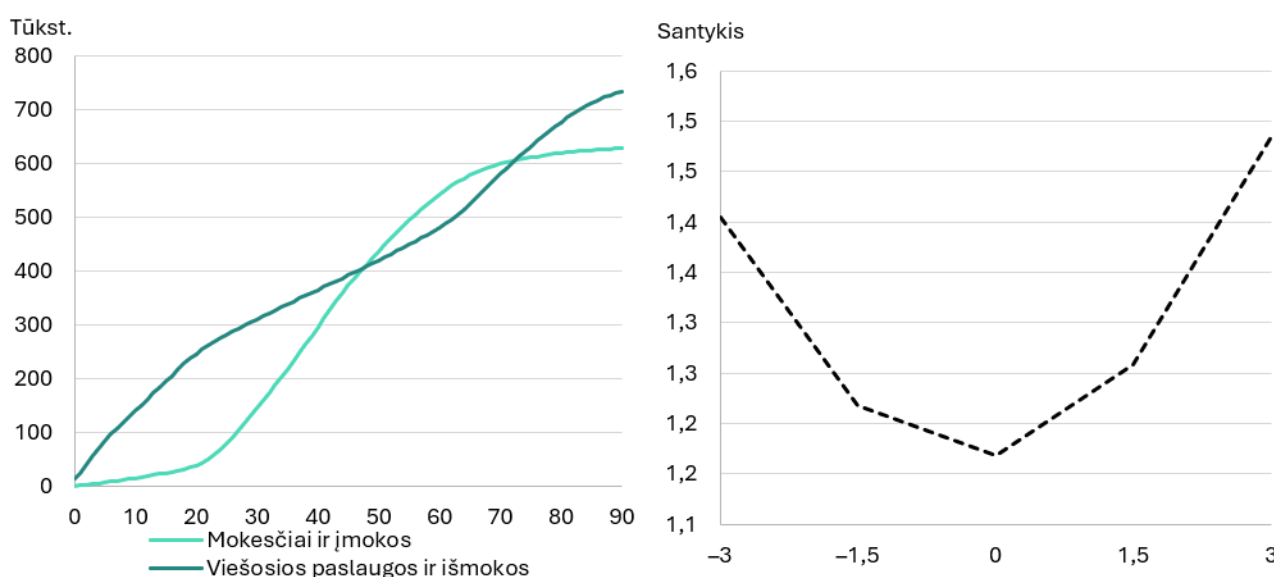
⁶¹ Skirtingų amžiaus grupių fiskaliniai balansai apskaičiuoti remiantis Guzman (2026) metodika (prieinama čia). Fiskalinio balanso pajamų pusė (mokesčiai ir įmokos) apima visus mokesčius ir socialines įmokas: gyventojų pajamų mokestį, socialinio draudimo įmokas, PVM ir akcizus, turto mokesčius ir pelno mokestį. 2024 m. šios kategorijos sudarė apie 85 proc. valdžios sektoriaus pajamų. Išlaidų pusė apima visas pinigines išmokas, sveikatos priežiūrą, švietimą, paslaugas natūra ir kolektyvinio vartojimo išlaidas. Kolektyvinių vartojimo išlaidų – krašto apsaugos, policijos, teisėsaugos, viešojo administravimo, ir t.t. – teikiamą naudą patiria visi šalies gyventojai. Atitinkamai jų fiskalinis poveikis yra vienodai paskirstomas visoms amžiaus grupėms. 2024 m. į analizę įtrauktos išlaidų kategorijos apėmė apie 86 proc. visų valdžios sektoriaus išlaidų. Kitų valdžios sektoriaus pajamų (pvz., ES pervedimų, rinkliavų už paslaugas, pajamos iš turto ir pan.) ir išlaidų (pvz., valdžios sektoriaus investicijų, subsidijų, palūkanų) negalima prasmingai paskirstyti pagal amžių, todėl jos į analizę yra neįtraukiamos.

Per visą gyvenimą žmogus iš viešųjų finansų vidutiniškai gauna šiek tiek daugiau, nei į juos sumoka.

Vaikystėje ir jaunystėje skirtumas ypač didelis: gaunamų viešų paslaugų bei išmokų ir sumokamų mokesčių bei įmokų santykis viršija dešimt, vaikui gaunant švietimo, sveikatos priežiūros paslaugas, taip pat įvairias su jo gimimu ir gyvenimu susijusias išmokas (žr. B pav.). Pradėjus dirbti, šis santykis sparčiai mažėja, o maždaug sulaukus 50 m., bendra iki tol sumokėtų mokesčių ir įmokų suma pirmą kartą viršija gautų išmokų ir viešųjų paslaugų vertę. Atotrūkis toliau didėja ir didžiausias tampa apie 60 gyvenimo metus, kai žmogus jau būna sumokėjęs maždaug 10 proc. daugiau, nei yra gavęs. Vėliau tendencija pasikeičia į priešingą: pradėjus gauti pensiją, iš viešųjų finansų gaunamų naudų vertė ima sparčiai augti, o apie 73 gyvenimo metus jų bendra vertė vėl viršija iki tol sumokėtų mokesčių ir įmokų sumą. Galiausiai per visą gyvenimą gaunamų viešųjų paslaugų bei išmokų ir sumokamų mokesčių ir įmokų santykis siekia viršija 1, o tai reiškia, kad žmogus vidutiniškai gauna daugiau nei sumoka.

Per gyvenimą žmogus iš viešųjų finansų gauna šiek tiek daugiau, nei sumoka.

B pav. Suminis sumokėtų mokesčių ir įmokų bei gaunamų viešųjų paslaugų ir išmokų lygis pagal amžių (grafikas kairėje) bei santykis pagal skirtingas diskonto normas⁶²

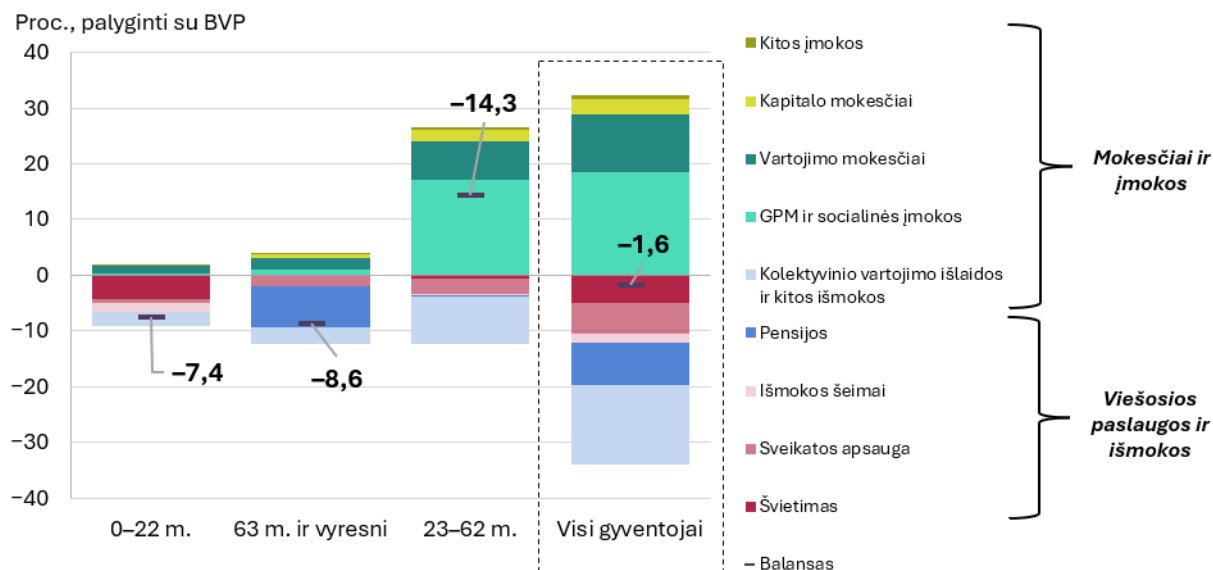
Šaltiniai: Eurostatas, VDA ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Pereinant nuo individualaus lygmens prie bendro viešųjų finansų lygmens, matyti, kad 2024 m. darbingo amžiaus žmonių sumokamų mokesčių ir įmokų nepakanka padengti įsipareigojimus jaunesnio ir vyresnio amžiaus asmenų grupėms. Susiejus kiekvienos amžiaus grupės sumokamų mokesčių bei įmokų ir gaunamų viešųjų paslaugų bei išmokų balansus su atitinkamos amžiaus grupės gyventojų skaičiumi, galima įvertinti bendrą kiekvienos grupės indėlį į viešuosius finansus (žr. C pav.). 2024 m. 23–62 m. gyventojai sudarė didžiausią visuomenės dalį – apie 1,57 mln., arba 55 proc. visų gyventojų. Jų sumokėti mokesčiai ir įmokos siekė daugiau kaip 26 proc. BVP, o gautos išmokos ir viešosios paslaugos – šiek tiek daugiau kaip 12 proc. BVP. Taigi šios grupės sukuriamas perteklius sudarė apie 14 proc. BVP. Vis dėlto vaikų ir paauglių (0–22 m.) bei vyresnio amžiaus gyventojų (63 m. ir vyresnių) bendras neigiamas balansas siekė apie 16 proc. BVP – 2 proc. punktais daugiau už darbingo amžiaus žmonių sukuriamą perteklių.

⁶² B pav. grafike kairėje pateikti skaičiavimai sudaryti pritaikius skirtingų amžiaus grupių sumokamų mokesčių ir įmokų bei viešųjų paslaugų ir išmokų balansus (žr. A pav.) hipotetiniam žmogui per visą jo gyvenimą. Taip sudaroma sintetinė kohorta – šiandieninis skirtingo amžiaus gyventojų profilis pratęsiamas 90 gyvenimo metų į ateitį. Kiekvienos amžiaus grupės vieno asmens mokesčių ir įmokų bei viešųjų finansų paslaugų ir išmokų sumos dauginamos iš tikimybės sulaukti atitinkamo amžiaus. Dešiniame Grafike dešinėje pavaizduotas skirtingas sumokamų mokesčių ir įmokų bei gautų viešųjų paslaugų ir išmokų santykis per 90 gyvenimo metų, diskontuojant įmokų ir išmokų srautus į gimimo momentą pagal skirtingas diskonto normas.

Darbingo amžiaus žmonių fiskalinio indėlio nepakanka padengti įsipareigojimus jaunesnio ir vyresnio amžiaus asmenų grupėms.

C pav. Skirtingų amžiaus grupių fiskalinių balansų įtaka viešiesiems finansams 2024 m.

Šaltiniai: Eurostatas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

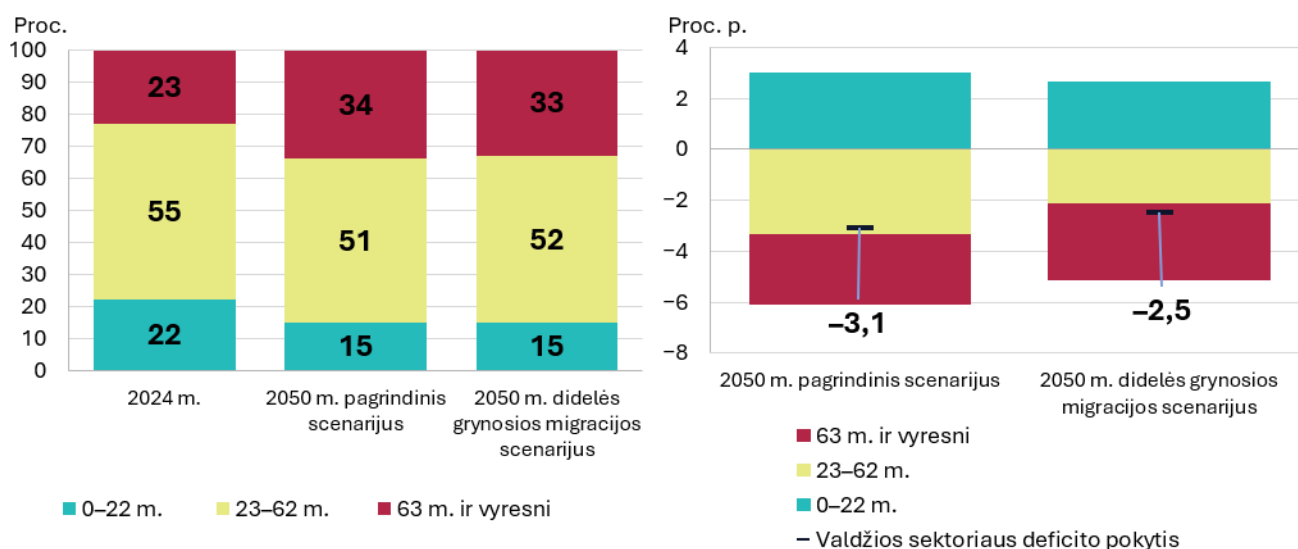
Blogėjant demografinėms tendencijoms ir visuomenei senstant, tikėtina, kad didės atotrūkis tarp sumokamų mokesčių ir įmokų bei teikiamų viešųjų paslaugų ir mokamų išmokų. Pagal pagrindinę Eurostatas prognozė⁶³, Lietuvos gyventojų skaičius sumažės nuo 2,89 mln. (2024 m.) iki 2,49 mln. (2050 m.). Didesnė grynoji migracija šį mažėjimą sušvelnintų – tokiu atveju 2050 m. Lietuvoje gyventų apie 2,67 mln. žmonių. Tačiau viešiesiems finansams svarbus ne tik bendras gyventojų skaičius, bet ir jų amžiaus struktūra. Prognozuojama, kad vaikų ir paauglių dalis sumažės nuo 22 iki 15 proc., darbingo amžiaus gyventojų – nuo 55 iki 51 proc., o 63 m. ir vyresnių gyventojų dalis padidės nuo 23 iki 34 proc. (žr. D pav. grafiką kairėje).

Mažėjantis jaunesnių ir darbingo amžiaus gyventojų skaičius ir gausėjanti vyresnioji karta viešuosius finansus veiks skirtingomis kryptimis. Mažesnis vaikų ir paauglių skaičius mažins išlaidas švietimui ir išmokoms šeimoms, todėl gerins viešųjų finansų balansą. Tačiau šį poveikį daugiau nei atvers mažėjantis mokesčių ir įmokas mokančių darbingo amžiaus žmonių skaičius ir augančios išlaidos vyresnio amžiaus gyventojams. Jei 2024 m. mokesčių ir įmokų bei viešųjų paslaugų ir išmokų balansai pagal amžių nesikeistų ir atitinkamai nesikeistų mokestinė bei socialinė politika Lietuvoje, vien demografiniai pokyčiai iki 2050 m. pablogintų viešųjų finansų balansą apie 3,1 proc. punkto BVP (žr. D pav. grafiką dešinėje). Didesnė grynoji migracija šį pablogėjimą sumažintų maždaug 0,6 proc. punkto, daugiausia dėl didesnio darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus.

Dėl visuomenės senėjimo valdžios sektoriaus deficito būklė suprastėtų daugiau nei dvigubai.

⁶³ Pagrindinė Eurostatas populiacijos prognozė prieinama [čia](#). Remiantis bazine Eurostatas populiacijos prognoze, grynoji migracija 2025–2050 m. vidutiniškai sieks 7,4 tūkst. asmenų per metus, o gal didelės migracijos scenarijaus atveju – 14,4 tūkst. asmenų per metus. Pagrindinio scenarijaus atveju skaičiuojama, kad nuo 2024 iki 2050 m. į Lietuvą atvyks 193 tūkst. daugiau asmenų, nei jų išvyks, o didelės gryniosios migracijos scenarijaus atveju – šiek tiek daugiau nei 373 tūkst. asmenų daugiau atvyks, nei jų išvyks.

D pav. Gyventojų amžiaus struktūra 2050 m. (grafikas kairėje) ir valdžios sektoriaus deficito prieaugis 2050 m., palyginti su 2024 m. (grafikas dešinėje)

Šaltiniai: Eurostatas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Visuomenės senėjimas neabejotinai blogins Lietuvos valdžios sektoriaus finansų būklę, o ilgesniu laikotarpiu didins viešųjų finansų tvarumui kylančias rizikas. Jau dabar darbingo amžiaus gyventojų sumokamų mokesčių ir įmokų nepakanka padengti turimus įsipareigojimus jaunesnių ir vyresnio amžiaus žmonių grupėms, o visuomenei senstant, šis atotrūkis didės. Intarpe vertinamas būtent gyventojų amžiaus struktūros poveikis, o kitokios gimstamumo, darbo našumo, ekonomikos augimo ar fiskalinės politikos raidos įtaka nevertinama. Todėl faktinė viešųjų finansų raida gali būti kitokia, tačiau visuomenės senėjimo kryptis ir neigiamas jo poveikis viešiesiems finansams tebėra aiškūs. Galimi visuomenės senėjimo poveikį viešiesiems finansams švelninantys sprendimai yra įvairūs. Vieni jų mažintų arba atidėtų su demografiniais pokyčiais susijusį išlaidų poreikį – pavyzdžiui, ilgesnis dalyvavimas darbo rinkoje ir vėlesnis išėjimas į pensiją ar prie mažėjančio vaikų skaičiaus pritaikytas švietimo tinklas. Kiti stiprintų viešųjų finansų pajamų bazę – didinant darbingo amžiaus gyventojų indėlį, plačiau apmokestinant pajamas iš skirtingų šaltinių ar spartinant darbo našumo ir kartu pajamų augimą. Kadangi šie sprendimai nevienodai paveiktų skirtingas amžiaus grupes, jų derinimas leistų tolygiau paskirstyti prisitaikymo naštą ir padėtų stiprinti viešųjų finansų tvarumą.

Santrumpos

BVP	bendrasis vidaus produktas
CV	centrinė valdžia
DI	dirbtinis intelektas
EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija
ECB	Europos Centrinis Bankas
EK	Europos Komisija
ES	Europos Sąjunga
Eurosistema	Europos Centrinis Bankas ir euro zonos centriniai bankai
GPM	gyventojų pajamų mokestis
IT	informacinės technologijos
JAV	Jungtinės Amerikos Valstijos
KAM	Krašto apsaugos ministerija
MMA	minimalioji mėnesinė alga
MTEP	tyrimai ir eksperimentinė plėtra
NEVK	nominalusis efektyvusis valiutos kursas
NPD	neapmokestinamasis pajamų dydis
NT	nekilnojamasis turtas
NVS	Nepriklausomų valstybių sandrauga
PFĮ	pinigų finansų įstaigos
PGP	perkamosios galios paritetas
PGS	perkamosios galios standartas
PVM	pridėtinės vertės mokestis
SVKI	suderintasis vartotojų kainų indeksas
TVF	Tarptautinis valiutos fondas
UAB	uždaroji akcinė bendrovė
VDA	Valstybės duomenų agentūra
VDU	vidutinis darbo užmokestis
VS	valdžios sektorius

© Lietuvos bankas, 2026

Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius

www.lb.lt

Lietuvos ekonomikos apžvalgoje nagrinėjama realiojo sektoriaus, kainų, viešųjų finansų ir kredito kaita Lietuvoje, taip pat numatoma šalies ekonomikos raida. Apžvalgoje pateikiama medžiaga yra statistinių duomenų analizės, modeliavimo ir ekspertų vertinimo rezultatas. Apžvalgą rengia Lietuvos bankas.

Apžvalga pagrįsta informacija, paskelbta iki 2026 m. rugsėjo 1 d., išskyrus informaciją apie pinigų politikos sprendimus.

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

ISSN 2029-8358 (online)